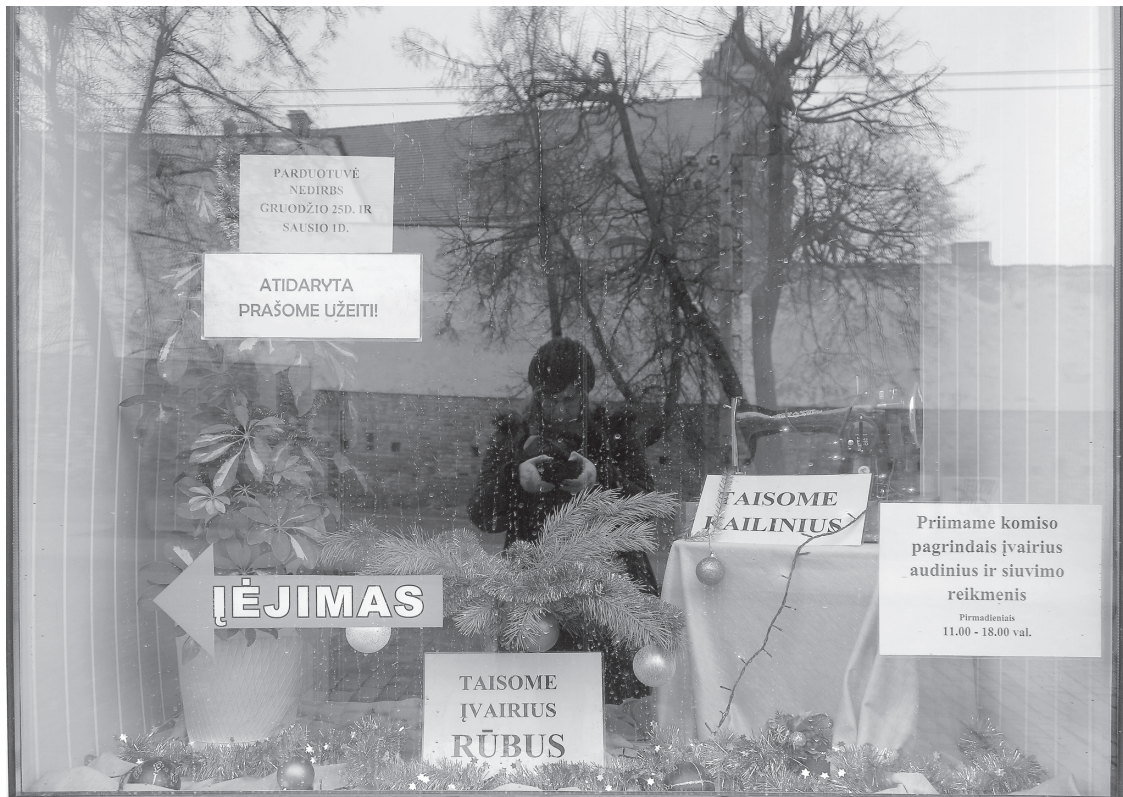


2015 m. gruodžio 25 d., penktadienis

Nr. 46 (1152) | Kaina 0,81 Eur

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

Sveiki sulaukę šventų Kalėdų!



Vilnius, Pylimo gatvė. 2015 m.

A. NARUŠYTĖS NUOTR.

(...) prieangyje

AGNĖ NARUŠYTĖ

Pereinamoji būsena šiemet užklupo ankstokai – tą vakarą, kai Laisvydė Šalčiūtė atėjo skolintis dirbtinės eglės savo parodai. Iš tarpdurio ištraukėme kopėčias – sužvangėjo laiptinės viduriai, geležinėms kojoms spardant medines durų nugaras. Išskleidėme jas ir pakilo dulkės, pabiro mirusių vorų kūnai. Atidarėme liuką – palėpė iškvėpė užkonservuotą sausio šeštosios orą. Užlipome – nežiūrėdami į žaislų dėžes, keraminių plytelių stirtas bei glaisto maišus – ir nukėlėme kartoninę dėžę. Pro plyšius eglė kišo rankas, prašėsi išlaisvinama. Tuoj tuoj, viskas bus gerai, – šnibždėjau, nors iš tiesų nežinojau, ką jai darys. Gal pakabins aukštyr kojoms, nupeš spyglius ar pavers koku siubūnu? Sukišau žaliąsias rankas atgal,

kuo tvirčiau apvyniojau dėžę lipnia juosta ir nunešiau laiptais žemyn. Lijo, buvo dar spalio pradžia, o kasdienybės banga ėmė ir persirito per slenkstį Kalėdų pusėn.

Vos pastebimai, nes lyg ir nieko naujo neatsitiko. Tik tai virš Vilniaus iškilę kranai ėmė sukiotis sinchroniškai, gūdžiais *kvykt* meldamiesi į debesis iškeltam statybinių tualetui. Vakaraus pastatai atrodydavo tarsi apvarvėję dieną sudeginusios žvakės vašku. Radijas vis pranešinėjo, kad „artėjant Kalėdoms, ritasi galingos pasiūlymų bangos“. Baigtini projektai ėmė daužyti galvą plaktukais. Neparrašyti tekstai veržėsi lauk kaip nesuvirškintas maistas. Tarsi prieš pabaigą kažkas būtų smarkiau palenkęs kibirą, kad metai išbėgtų greičiau – paskui bus tik šliūkšt, ir viskas. Pradėjau fiksuoti tarpinės būsenos reiškinius. Iš ko juos

atpažinti? Jie turi kelti nesvarumo pojūtį, gundyti kažkuo neapčiuopiamu, o sugundę palikti galimybių mazgą. Jį atrišęs tapsi šventuoju ar pražūsi, nors tai – vienas ir tas pats.

Pirmasis buvo parodos atidarymas. Net pamiršau eglę – paveikluose, kuriuos Laisvydė visą vasarą spausdino „isteriškai“ trindama šaukštu juodą drobę, žargstėsi, šlapinosi, bučiavosi, žalčiais vyniojosi moterys. Jos laidė filosofines sentencijas, suplokštėjusias nuo masinės sąmonės svorio. Žiūrovų minią stebėjo stiklinėse kolbose uždarytos lėlės, pasislėpusios po rausvo glajaus čadromis, kurios jau suviliojo muses... Prisiragavusi spalvų, pakilau į trečią aukštą, o ten – plastmasinių eglių miškas. Grindys nuklotos šieniu, lėlėms iš blizgančių švelniūrų styro šakelių ragai, pro eglių šakas į mane sužiūra koks šimtas praėjusio amžiaus institucijoje

nufotografuotų pilkų mergaičių. Jų naivias svajones veiduose įkalino mitologinis fotografijos Fritzlas. Bet visi šį faktą nutyli – kad netrikdytų pabrėžtinai džiaugsmingo aistrų spektaklio apačioje.

Nusileidau iš pasąmoninės palėpės dangaus į fasadinės tikrovės pragarus jau žinodama nepatogią paslaptį. Staiga prie manęs prieina Laima Kreivytė ir paduoda baltą plastmasinį puodelį:

– Čia tavo. Ilgai nurinkinėjom nuo eglės.

Puodelyje, kurio sienelės jau buvo suteptos raudonu vynu, rangėsi geltoni blizgučiai, gėdingi mano projektų „analizai“, susikaupę per dvylika vilties ir tikėjimo metų. Taip ir likau su šita kalėdine urna stovėti tarsi garbės sargyboje. Paskui parsinešiau ją namo, išėmiau blizgučius, kurie jau buvo spėję susisukti lizdelį – nuostabos O, ir traukiau juos vieną po kito kaip nervus iš nepagydomai sugedusio danties. Štai ta žiema, kai eglė stovėjo iki pat dukters gimtadienio, sausio dvidešimtos dienos, ir tada vamzdžiuose užšalo vanduo, o svečiai turėjo vietoje dovanų atsinešti po penklitrinį vandens bambalį. Štai tos Kalėdos, kai buvau Londone, ir mano bute apsigyvenusi sesuo dažė sienas – ant blizgančio paviršiaus liko oranžinių pirštų atspaudų. O štai tos, kai katė įlipo į eglę ir vieną po kito numėtė žaisliukus, kad juos sugrauztų šuo. Tiesą sakant, nebeturiau kuo jos puošti. Po truputį ant stalo suklojau blizgančias savo gyvenimo skaidulas. Pasijutau truputį iširusi. Nieko, ramina Krokuvėje sutiktas ceremonimeistras, – taip ir turi būti tarpinėje zonoje, kai praeitis jau nukirsta, kai ankstesnis tavo statusas jau panaikintas, bet naujo dar nėra, ateitis dar neprasidėjo. Tai unikali galimybė viską pamatyti kitaip, – jis kalba tarsi iš antropologijos vadovėlio, krutindamas liūdnam nukarusius ūsus, purtydamas baltus plaukus, taip ir liekančius kaboti ore, nes per lengvi – tikriausiai sintetiniai. Pažvelgiu jam į akis – jos

visiškai tuščios, tik atsivėrę vyzdžiai. Viskas bus gerai, jei manęs neišduosi ir nenulėksi paskui kokį nors žavų apgaviką, – sako.

Buvo toks, pasivadinęs C.D. Roše'u ir parašęs „Biografinį literatūrinių nesėkmių žodyną“. Patikėjau jo istorija apie Othą Orkkut – ji man pasirodė pranašiška: Otha buvo paskutinė monoglotė ir liko nežinoma, nes rašė išnykusia kimbrų kalba. Tiesa, 1918 m. rugsėjo 5 d. vidurdienį jos tėvas paskelbė Kimbrijos Liaudies Respublikos sukūrimo deklaraciją, bet jau vakare šalį okupavo kaimynų kariuomenės ir parlamentas pasitraukė posėdžiauti į Orkkut namelio rūšį – visiems laikams. Tik literatūrinių nesėkmių specialistai žino, kad Baltijos šiaurėje, prie Botnijos įlankos, tokia valstybė buvo. O štai galimų Orkkut eilėraščių ir romanų vertėjams iškyla neįveikiama problema – kimbrų kalboje buvo ypatingas veiksmažodžių laikas, skirtas kalbėti apie dingusius žmones ar daiktus, – nei esamasis, nei būtasis, nei būsimasis. Nes prarastieji plevena visų erdvių prieangyje, iš kur jie turi arba įkristi į nebūtį, arba išlįsti ateityje. Ten egzistuoja ir Otha Orkkut, ir jos knygos, ir visa Kimbrijos Respublika. Kažkuo panaši ir mano būsena prieš Kalėdas – nors ji atrodo įtemptai dabartiška, terminai, skambučiai, žinutės, tekstai taip sutankėję, kad visi praėję ir ateisiantys metai nebeatrodo realūs. Laiko po Kalėdų neįmanoma įsivaizduoti. Taigi dingstu. Lakstau vidinėmis autostradomis iš vieno punkto į kitą viršydama greitį.

Lakstau ir išorinėmis – beveik viršgarsiniu greičiu, kai per pastarąjį mėnesį tris kartus važiauvau į Klaipėdą. Įsėdi į automobilį – žžžžch – padidinta oranžinė saulė vos spėja kartu, šokinėja per snieguotas kalveles, apsidrasko braudamasi per krūmus, kartais niurkteli už horizonto, vėl uždususi iššoka, gaudo orą, bet lekia toliau. Ties

NUKELTA Į 7 PSL.

Kas įsiminė 2015-aisiais

Muzika

Kaip nuskambėjo metai?

Praeinantys metai, kaip visada, visa, kas ką nuveikė, įžūliai priskiria sau – atseit čia metų įvykiai, metų pasiekimai. Tiesa, to kasdienio visų darbo, ilgalaikio intelektualinio, meninio ir dvasinio indėlio neįmanoma nei aprėpti, nei už visa tai kažkam padėkoti. Tad padėkime metams ir pabandykime prisiminti, ką gi jie atnešė, kas labiausiai džiugino, kas nuvylė?

Laimutė Ligeikaitė

Kad muzikai metai buvo neblogi, byloja jau tai, jog prieš šv. Kalėdas net naują koncertų salę Palangoje spėjo atidaryti, o iš inauguracinio koncerto buvo galima suprasti, jog į ją mielai įsileis ir klasikinės muzikos atlikėjus. Kita „kalėdinė“ dovana – Nacionalinės premijos dviem nusipelnusioms asmenybėms: muzikologui Algirdui Ambrazui ir vargonininkui Leopoldui Digriui. Kai jų ir daugelio kitų laureatų fundamentalūs gyvenimo darbai pagaliau pastebimi, lengviau atsidūsti – dar ne visos vertybės nutekinamos „vamzdžių“ į Nerį. Kaip svarbų kultūrinės brandos ženklą paminėčiau ir plačiai, netgi nuoširdžiai atšvęstus UNESCO paskelbtus Mykolo Kleopo Oginskio metus, sujudinusius ne tik muzikus, bet ir istorikus, politikus, įvairių sričių mokslininkus ir menininkus. Galbūt šios iki šiol daugeliui nežinomos asmenybės prikėlimas paskatino oriau pažvelgti į savo šalies praeitį, kultūrą, mūsų bendrumus ir skirtumus su kaimynais? Jei mūsų kultūros srityje ir toliau skambėtų ta pasiaukojanti, darbinga, patriotiška, *oginskiška* gaida, gal būtų galima nuveikti kur kas daugiau?

Visada išskirtinis įvykis, kai atvyksta skambinti Lukas Geniušas, Andrius Žlabys. Visuomet aukščiausio profesionalumo atlikėjais ir įdomiomis programomis pasižymi Vilniaus festivalis, Vilniaus fortepijono muzikos festivalis. Iš pavienių koncertų šį kartą išskirčiau rudens sezono atidarymo koncertą Nacionalinėje filharmonijoje. Kaip rašė Živilė Ramoškaitė, „nedažnai būna, kad tarp publikos ir scenos užsi-megztų toks glaudus kaip šysyk ryšys. Svarbiausia, jis ne tik netrūkinėjo, bet su kiekvienu programos kūriniu augo.“ Beje, nuo rudens ilgametis orkestro vadovas Juozas Domarkas vadovavimą orkestrui perdavė buvusiam savo mokiniui Modestui Pitrenui, kurio inauguracija ir įvyko tą vakarą. Šį pasikeitimą taip pat priskirčiau neeiliniam metų įvykiui.

Pradžiugino operų premjeros. Kaip išskirtinį reiškinį vertinčiau sėkmingą Ludwigo van Beethoveno „Fidelijaus“ pastatymą Nacionaliniame operos ir baletų teatre, ypač

sklandų jos sudėtingos orkestrinės medžiagos atlikimą diriguojant Martynui Staškui. Kitoje premjeroje – Jules’io Massenet „Manon“ – nuoširdžiai pasidžiaugiau jauno soprano Viktorijos Miškūnaitės kerinčiais sukurtu Manon vaidmeniu. Taip pat į dienos šviesą dar kartą išvilkčiau kuklesnius spektaklius: pre-ambule šių metų festivaliui „Banchetto musicale“ tapusią Valdovų rūmuose parodytą Claudio Monteverdi operą „Orfėjas“, puikių atsilie-pimų sulaukusią Giovanni Pagliardi lėlių teatro operą „Caligula“. Ne mažiau džiugu, jog šiemet spalvingai pasipildė ir operų vaikams kraitis: Sigitio Mickio kameriniu veikalu „Zuikis Puikis“, Arūno Navako ir Gintaro Samsono „Styga – miuziklas apie mūsų gyvenimą“, Antano Jasenos „Dryžuota opera“. O iš tarptautinių renginių neišdildomą įspūdį ir akims, ir ausims (tikrąja ta žodžio prasme) paliko Vilniaus festivalio ir Kinijos kultūros metų Lietuvoje akcentas – kinų operos spektaklis „Jangų giminės karvedės“ (rodytas LNOBT), taip pat edukacinė pas-kaita apie *Jing Ju* (taip vadinama kinų opera) reiškinį, su kuriuo susipažinti buvo nepaprastai įdomu.

Didelių nusivylimų nepamenu. Tiesiog vienu atveju mano viltys neišsipildė: sužinojusi, kad LNOBT bus pastatytas Eduardo Balsio baletas „Eglė žalčių karalienė“, kurio kerinčios muzikos fragmentus su pasigėrėjimu klausau koncertuose, labai apsidžiaugiau. Naiviai tikėjau, jog ir į mūsų, galima sakyti, tautinės klasikos veikalus yra kam pažvelgti naujai, pagarbiai, bet moderniai, atskleidžiant tai, ko galbūt dar nesame atradę, bet viliamės rasti. Deja, kaip rašė Audronė Žiūraitytė, „Eglė žalčių karalienė“, paveikta kitų laiko ir erdvės matavimų, tarsi nepajudėjo iš vietos, kaip ir anksčiau liko tarp pasakos, mito, realybės ir fantastikos, schematiškų bei gyvybe pulsuojančių personažų. Tarp tradicijos ir novatoriškumo, kurie maksimaliai įtaigiai ir šįkart nesusilieja.“

Kitus muzikos įvykius vertina jaunos muzikologės, jau kurį laiką sėkmingai bendradarbiaujančios su „7 meno dienomis“.

„Fidelijus“



M. ALEKSO NUOTR.

Paulina Nalivaikaitė

2015-ieji buvo gausūs muzikinių patirčių, sukėlusių ir teigiamų, ir ne visai pozityvių emocijų. Šiemet aplankiau nemažai festivalių, kuriuos apmąsčiusi supratau, jog smagiausia tuomet, kai festivalis įsuka į savąjį intensyvų ritmą, kuriuo imi gyventi. Turiu galvoje tokius maratonus kaip „Gaida“ ir „Druskomanija“, kartais rengusius net po keletą koncertų per dieną. Muzikantų brolijos nariams (o ypač studentams), manau, ir naudinga, ir smalsu trumpam įkliūti į tankias muzikos įvykių pinkles. Toje pačioje „Gaidoje“ nuskambėjo kūrinys, atpirkęs kai kurių ankstesnių festivalio koncertų kančias ir prašviesinęs dvasią. Tai – Justės Janulytės „Švytėjimas“ (2015). Ko gero, kūrinio efektą dar padidino pirmoje koncerto dalyje choro „Jauna muzika“ atlikta sakralios tematikos chorinių Arvo Pärto kompozicijų programa, sukūrusi sukaupimą, dvasingą nuotaiką. „Švytėjimas“ sukrėtė, baugino, sprogdino mintis ir jausmus, kol beliko nurimusi, švari ir švytinti siela. Patiko ir „Naujosios operos akcija“, paskatinusi apmąstyti žanrų ribas, suteikusi galimybę susipažinti su maždaug trisdešimtmečių kartos operos žanro interpretacija, išvysti bei išgirsti jų drąsą, klišėse ir dogmose neįkalintą vaizduotę ir vizijas.

Natūralu, kad tarp gausybės renginių būta ir ne tokias teigiamas mintis pažadinusių. Galbūt pirmiausia paminėčiau, sakykime, „garsių vardų sindromą“, kai išreklamuoti ir brangiai kainuojantys koncertai palieka nusivylimo žymę. Tarp tokių paminėčiau „London Sinfonietta“ koncertą „Gaidos“ festivalyje bei Nomedos Kazlaus ir Montserrat Marti galą koncertą Nacionalinėje filharmonijoje. Žinoma, abu koncertai tikrai nebuvo blogi, tačiau viešieji ryšiai nuteikė tarytum kokiam stebuklui. Pirmasis paliko tiesiog tvarkingo ir jokio „cinkelio“ neįžiebiantio koncerto įspūdį, o antruoju atveju, viena vertus, buvo smarkiai pasinaudota Montserrat Caballé dukters vardu, antra vertus, abiejų solisčių dainavimo trūkumai sutrukdė koncertą įvertinti kaip išskirtinės kokybės ir vertą brangių bilietų.

Labai liūdina, kai nenorima priimti kritikos, kai iš kritiko pageidautini tik „reklaminiai“ ir panegiriniai atsiliepimai, bijant aštresnio žodžio, tarytum jis griautų įstai-gos ar atlikėjo įvaizdį. Tie žmonės klysta: veikiausiai tas įvaizdis ir taip gerokai iškleręs, antraip negriūtų.

Grįžtant prie džiugesnės gaidos, manau, galime džiaugtis dėl intensyvaus, bent jau sostinėje, koncertinio gyvenimo: gyvuoja ne vien didžiosios, bet ir įvairios mažesnės koncertinės įstaigos, nemažai praturtinančios koncertų tankį. Galbūt toje masėje galėtų būti daugiau vietos šiuolaikinei muzikai, ypač tokiose svariose organizacijose kaip Filharmonija ar Kongresų rūmai; kita vertus, šiuolaikinės muzikos lavina visuomet Lietuvą užgriūva rudenį („Gaida“ Vilniuje, „Iš arti“ Kaune, „Permainų muzika“ Klaipėdoje), novatoriškais projektais intriguoja Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje įsikūręs Muzikos inovacijų studijų centras.

Rasa Murauskaitė

Žvelgiant į pastaruosius kelerius metus, kai įvairūs kultūriniai renginiai yra tapę džiugia kasdienybe, smagu stebėti, kad su kiekvienais metais atsiranda daug naujų dalykų – galbūt ne visuomet augame kokybės, bet bent jau kiekybės požiūriu tikrai. Labai džiugu, kad galvas ke-lia jaunieji kūrėjai – tiek rimtosios, tiek lengvesnės muzikos atlikėjai ir kompozitoriai. Su džiaugsmu prisimenu naujų patirčių kupiną NOA (Naujosios operos akcijos) festivalį. Kiekvienas jo renginys buvo uni-kalus, tačiau labiausiai sužavėjo du festivalio darbai. Tai Rūtos Vitkauskaitės ir jos kolegų iš Skandinavijos pristatyta opera tamsoje „Confessions“, leidusi muziką patirti kitaip nei įprasta, išbandyti save, savo pojūčius ir pabandyti akis į akį susidurti su baimėmis, kurios mus apninka išėjus iš komforto zonos. Tuo tarpu australų menininkės Liz Dunn atvežtą muzikinę ekskursiją „Flyway“, sekant paukščių keliais, pavadindčiau viena tų patirčių, kurios ne tik išlieka visam gyvenimui, bet ir priverčia į gyvenimą pradėti žvelgti šiek tiek kitaip, įkvėpdamos nepamiršti dairytis aplinkui, kur už kiekvieno kampo tyko įkvėpimas.

Dar nespėjus atsigauti nuo NOA įspūdžių lavinos, teko pasinerti į 25-ojo „Kaunas Jazz“ muzikinį su-kurį. Tiesa, šiųmetis festivalis šiek tiek nuvylė – kadangi praktiškai visuose jo koncertuose dalyvauju jau penkerius metus iš eilės, lyginant su ankstesniais metais jam pritrūko dvasios. Nepaisant to, vienu įspūdingiausių šių metų koncertų Lietuvoje nebijau pavadinti finalinio „Kaunas Jazz“ renginio, kuriame pasirodė vienas geriausių šiuolaikinio džiazų balsų amerikietis Gregory Porteris, Lietuvoje viešėjęs jau antrą

kartą. Džiugu, kad turime progą Lietuvoje klausytis tokių neeilinių talentų.

Noriu ypač pasidžiaugti šiemet vykusiu tarptautiniu M.K. Čiurlionio pianistų ir vargonininkų konkursu. Iš daugelio žiūrovų, dalyvių, svečių teko išgirsti tik pačius geriausius atsiliepimus apie renginį, kuriame siekta ne tik profesionalios organizacijos, bet ir bandyta diegti naujoves, leidusias stebėti konkursą platesniam žiūrovų ratui. O svarbiausia, kad teko išgirsti ir keletą dėmesio vertų pasirodymų, dėl kurių nuoširdžiai džiugu.

Kadangi šventės – norų išsipildymo metas, norėčiau pasidalinti ir lūkesčiais. Svajoju, kad Lietuvos scenose skambėtų daugiau šiuolaikinės operos kūrinių, ne tik jaunų kūrėjų debiutų, bet ir jau pasauline klasika tapusių sceninių veikalų. Tikiuosi, kad į „Gaidą“, kaip ir šiemet, vėl atkeliaus pasaulinių žvaigždžių, į kurių koncertą norisi nueiti vien jau todėl, kad tai gali būti vienintelė galimybė gyvenime jas pamatyti ir išgirsti gyvai. Ir dar viliuosi, kad ribos tarp profesionalaus ir neprofesionalaus meno ir toliau po truputį nyks, šiuolaikinių „bumčikų“ gerbėjai vis dažniau atkeliaus pasiklausyti Bacho, Mozarto (o gal net Adamso, Rihmo, Mažulio?), na, o mes, apie muziką rašantieji, nebijosime, užvėrę „rimtųjų“ koncertų salių duris, ne tik dirstelėti, bet ir atidžiau pasidomėti, kas vyksta kitokiame muzikos pasaulyje. Gražių švenčių ir dar muzikalesnių artėjančių Naujųjų!

Brigita Jurkonytė

Aptarti visus šiais metais itin suintensyvėjusiame Vilniaus kultūriniame gyvenime pasirodžiusius reiškinius keliais pasirinktais aspektais galėtų prilygti siekiui vienu metu pamatyti visas daugiabriaunio kristalo sienas. Stilių, žanrų, interpretacijų įvairovė buvo stulbinanti. Žinoma, neretais atvejais tek-davo bėgte bėgti iš vieno koncerto į kitą. Tačiau esant tokiai premjerinių vakarų gausai išmokstama ir pasirinkti, kokios kūrybinės srovės yra artimesnės. 2015 m. muzikinio gyvenimo apžvalgą neišvengiamai siesiu su savo asmenine patirtimi.

Šiemet buvo minimos 140-osios M.K. Čiurlionio gimimo metinės. Dėmesį patraukė, kad ir kaip būtų keista, mažiausiai egzaltuoti, bet gilų šio menininko kūrybos pojūtį atskleidžiantys paminėjimai. Vienas tokių – „Kultūros nakties“ metu vykusio filmų apie Čiurlionį peržiūra. Čiurlionio namuose Savičiaus gatvėje buvo galima išvysti laiką sustabdantį, tam tikras Čiurlionio emoci-nes būsenas perteikiančius Šarūno Nako filmus iš ciklo „100 istorijų: Nacionalinis muzikos legendų

NUKELTA Į 3 PSL.

muziejus“: „Gyvenimas Leipcige“ (2009), „Peterburgo stulpas“ (2015, premjera), „Iki nualpimo“ (2015, premjera). Beje, šių metų šiuolaikinės muzikos srityje kompozitorius Nakas tapo itin ryškia figūra. Autorius ne kartą nustebino „feldmaniškomis“ kompozicijomis: elektroninės ir elektroakustinės muzikos festivalis „Jauna muzika“ buvo pradėtas jo opusu „Apolono beprotybė“ (Petras Geniušas – fortepijonas, Aistė Bružaitė – kanklės, Severija Janušauskaitė – balsas, Nakas – psichakustinės koordinacijos partija), gegužės mėnesį kompozitorius pristatė trijų muzikinių kompozicijų ir keleto paties skaitomų tekstų seansą „Mistinis langas. La fenêtre mystique“. Pratęsdama Čiurlionio liniją noriu paminėti rugsėjį Valdovų rūmų Didžiojoje renesansinėje menėje įvykusį Čiurlionio festivalio atidarymo koncertą, kuriame pirmą kartą po triumfo Piotro Čaikovskio konkurse Vilniuje pasirodė pianistas Lukas Geniušas. Tą vakarą Geniušas ir smuikininkas Aylenas Pritchinas atliko Čiurlionio preliudus smuikui ir fortepijonui (transkripcijos), kurių skambėjimas pasiekė aukščiausią tyro, „neperspausto“ muzikavimo viršukalnę. Kaip ir Čiurlionio paveiksluose matomuose kalnuose – natūraliai vaizduojamas didingumas...

Nušokant visiškai į kitus tekstus, svarbu paminėti XXV aktualios muzikos festivalį „Gaida“. Po spalio 24 d. šiuolaikinio meno centre įvykusių koncertų, kuriuose pasirodė dviem absoliučiai skirtingoms meninėms „mokykloms“ atstovaujantys kolektyvai – Michaėlio Lévinio spektrinės muzikos kūrinius populiarinantis „Ensemble 2E2M“ (Prancūzija) ir išplėstinių grojimo technikų bei elektronikos sąveiką sureikšminantis „Repertorio Zero“ (Italija) – pas mane viešėjusios jaunosios latvių kompozitorės Margarita Gapchenko ir Madara Pētersone išsakė savo nuomonę. „Pastebėjau, kad „Gaidos“ festivalis į sales pritraukia daugybę modernios, aktualios muzikos klausytojų. Tai tik įrodo, kad lietuviai nesilaiko konservatyvių pažiūrų ir yra atviri naujovėms“, – sakė Gapchenko. O Pētersone pabrėžė: „Matyti, kad Vilnius sėkmingai bendradarbiauja su tarptautiniais ansambliais. O į jūsų sostinę atvykstančių muzikantų programos puikiai atskleidė lietuvių publikos stilistinius poreikius.“ Tarp festivalių savo išskirtinę vietą atrado ir LMTA Inovacijų centre antrasis erdvinio garso festivalis „Sferos/Premjeros 2015“, skirtas Ryčio Mažulio kūrybai. Trijų kompozitoriaus opusų – „Miegas“ (1988), „Menzūros“ (1992) ir „Forma yra tuštuma“ (2000) – buvo galima klausytis ne tik studijoje, bet ir internete. Mažulio 3D „galvos“ instaliacijoje įdėti mikrofoni transliuojamą garą interneto klausytojams perteikė erdvinės sferos kokybe. Stengtasi, kad studijoje ir prie kompiuterio ekrano esančius žmones pasiektų toks pats erdvinis skambėjimo rezultatas.

Šiais metais muzikos meno idėjos ne kartą persipynė ir su scenografijos, grafikos darbais. Lapkritį Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejuje buvo pristatytas dailininko, scenografo Liudo Truikio albumas. Tikrai verta pasveikinti šios knygos tekstinės dalies autorių muzikologą Edmundą Gedgaudą (spalio 1 d. autorius pristatė ir savo knygą „Prisi-jaukinant Vilnių“) už tokią originalią rašymo formą. Šalia „Traviatos“, „Aidos“ ir kt. operų, scenografijos eskizų albumėlių, Gedgaudas pateikė metaforomis prabylančius aprašymus, kurie įtikinamai parengia skaitytoją Truikio eskizuose įžvelgti užkoduotą muzikos ir dailės sintezę. Vienas naujausių faktų – gruodžio 10 d. Lietuvos dailininkų sąjungoje atidaryta Kristinos Norvilaitės dailės darbų paroda „Aš groju ir dainuoju“. Čia minimais, įtaigiai realistiškomis išraiškos priemonėmis menininkė siekia atskleisti muzikantų kasdienybės vaizdus. Kartu su šia spalvinga paroda buvo pristatyta ir Norvilaitės muzikine tematika iliustruota Tatjanos Geringas knyga „Kelyje“.

Jaunas D. Britanijos dirigentas ir kompozitorius Benas Lunnas, Vilniuje apsigyvenęs rugsėjį, itin susidomėjo mūsų mieste rengiamais koncertais. Jis net pamėgino paaiškinti aktyvaus mūsų kultūrinio gyvenimo priežastį, remdamasis Anglijoje matytais pavyzdžiais: „Jei lygintume Velsą ir Lietuvą, kurios abi yra labai mažos valstybės, kaipmat pastebėtume, kad lietuviai labiau stengiasi išsaugoti savo kompozitorių kūrybą. Jūs turite Kompozitorių sąjungą, Muzikos informacijos centrą, jie padeda globoti autorius ir intensyviai organizuoti jų kūrybai skirtus koncertus. Esate maža, tačiau kultūriškai stipri valstybė.“ Išties turime daug, bet svarbiausia – kiekybė nepralenkia kokybės. Linkiu, kad ir artėjančiais 2016 metais išsaugotume tokį atsakingą požiūrį visuose savo kūrybiniuose darbuose!

Teatras

Įsimintiniausi, pradžiuginę ar nu-vylę, daugiausiai minčių (ir ko-kių?) sukėlę scenos menų įvykiai.

Rūta Oginskaitė

Teatre – Nacionalinė premija Dainiui Gavenoniui. Arūno Sakalausko Šuiskis Eimunto Nekrošiaus „Borise Godunove“. Krystiano Lupos „Didvyrių aikštė“. Prie džiaugsmo dėl Eglės Gabrėnaitės ponios Citel, Valentino Masalskio profesoriaus Roberto, Viktorijos Kuodytės Anos – ypatingas bravo Neringai Bulotaitei už jos mikroskopinįponios Lybig paveikslą. Tai vis nacionalinėje scenoje. „Meno forte“ – Eimunto Nekrošiaus „Bado meistras“. Vilniaus mažajame teatre – Vlado Bagdono Minečio elgesys su atsirišusiu apatinį kelnį raišteliu. Net per tai patiri orią ir sąmojingą gero artisto kūrybą spektaklyje, kuriame taip lengva būti visokeriopo vėjo nublokštam – tiek šiuo atveju ekstazės, Alfonso Andriškevičiaus terminais kalbant.

Šiuolaikiniame šokyje – Birutės Letukaitės „Padaryk iš manęs jungiklį“ Kauno šokio teatre „Aura“. Manto Stabačinsko ir Mariaus Pini-gio duetas spektaklyje „ID ir D&G“. Reiškiny, įvykis, didžiausias pasididžiavimas – Birutės Banevičiūtės ir „Dansemos“ kūryba vaikams, „Mažų stebuklą“ ir „Spalvotų žaidimų“ premjeros, šokėjų sugebėjimas matyti savo mažiausius žiūrovus ir bendrauti su jais.

Cirke – pirmas lietuviškas klounados spektaklis „Menų spaustu-vėje“: drąsios artistės Indrės Len-cevičiūtės „Klai Da“ (programa „Atvira erdvė“).

„Naujojo Baltijos šokio“ festi-valyje – Olgos Žitluchinos ir jos mokinių spektaklis „Ore“ iš Latvijos. „Naujojo cirko savaitgalyje“ – kone visa penkių dienų programa, kurios viršūnės – palestiniečių Fadi Zmorrod ir Ashtar Muallem „B-Orders“, prancūzo Etienneo Marceau monospektaklis „Pastebėjimai“, kanadiečio Patricko Leonardo monošou „Čiuožykla“. NOA – „Flyway“ ekskursija per XXI amžiaus miestą anuo Neries krantu paskui Paukštį – Elizabeth Dunn iš Australijos. „Sirenose“ – Josse De Pauw spektaklis koncertas „Senasis vienuolis“.

Svetur – Thomaso Ostermeie-rio „Marijos Braun vedybinis gyvenimas“; beprotiškai ilgai trukę aplodismentai ir publikos šūksniai Oskaro Koršunovo „Hamletui“ Vene-cijos teatro bienalėje. Ir dar kartą Oskaras Koršunovas – Tadeuszo Słobodzianeko „Mūsų klasė“ Norvegijos nacionaliniame teatre Osle. Yra ketinimų ir pastangų tą spek-taklį atvežti į Vilnių.

Nepatirta, tik skaityta ir išklausyta – intensyvus, varginantis dėl buitinių sąlygų, bet sėkmingas Lietuvos šokėjų pasirodymas perpildytame Edinburgo „Fringe“ festivalyje. Kad trijų šokėjų „Contemporary?“ ir Birutės Banevičiūtės „Mozaika“ kūdikiams ten buvo pastebėti, kad gauti kvietimai į kitus festivalius – prodiuserės Gintarės Masteikaitės nuopelnas.

Įdomus reiškiny: „Lietuvos scenos“ redakcija paspruko iš po Teatro sąjungos globos ir ėmė leisti savarankišką „Teatro žurnalą“. Sėkmės jam. Kad būtų. Kad jam noriai rašytų, jo lauktų ir skaitytų. Kad jis turėtų iš ko gyvuoti.

Monika Meilutytė

Kaip įdomiausia patirtis atmin-tyje iškyla tarptautinė teatro kon-ferencija, vykusi Barselonoje birželio mėnesį. Greičiausiai todėl, kad joje, o ne šiomet matytuose spektakliuose, sužinojau daug įdomių ir naujų dalykų apie teatrą ir apie itin svarbų jo elementą (apie kurį, beje, retai kada kalbama Lietuvoje) – žiūrovus. Taip pat ryškų pėdsaką atmintyje paliko kitokį Lietuvos aktorių buvimą scenoje atvėrusi K. Lupos „Didvyrių aikštė“. Be to, šis spektaklis, kaip ir pirmasis trečdalis Á. Schillingo „Didžio blogio“, priverė susimąstyti apie riziką, kurią teatras prisiimama kalbėdamas itin aktualiomis temomis, bei apie asmeninį žiūrovų požiūrį į aktualias

problemas, kuris gali išprovokuoti spektaklio ir žiūrovo konfrontaciją.

Lina Klusaitė

Šie metai išties buvo gausūs teatri-nių įvykių. Jau įpratome nesistebėti, kad didžiąją jų dalį sudaro būtent LNDT sukurti spektakliai, pažymėti garsiomis pavardėmis. Šiomet čia ga-lėjome pamatyti K. Lupos „Didvyrių



Dainius Gavenonis spektaklyje „Didis blogis“

D. MATVEJEVO NUOTR.

aikštę“, E. Nekrošiaus „Borisą Godu-novą“, Á. Schillingo „Didį blogį“. O kur dar O. Koršunovo „Jelizaveta Bam“ ir „Kankiny“, taip pat prista-tyti šiame teatre. Visi šie spektakliai, be abejo, bus dar ne kartą aptarti ir suras savo vietą Lietuvos teatro istorijoje, tačiau kaip ypatingos at-idos ir analizės reikalaujantį įvykį, kuriam atiduodu ir savo balsus, iš-skirčiau Á. Schillingo „Didį blogį“. Ne todėl, kad šis spektaklis susi-laukė daug prieštaringų reakcijų ir emocionalių, iš etinių pozicijų išplaukiančių vertinimų. Kai sce-ninė realybė ima atrodyti pernelyg intensyvi ir tikroviška, prarandame ne tik distanciją – tampa nebeaišku, kas sukrečia, fikcija ar tikrovė. To-dėl turės praeiti nemažai laiko, kol sugebėsime atsiriboti nuo impul-syvių pirminių reakcijų ir atsietai pažvelgti į šį reiškinį. Kad ir kaip būtų, tai vienas tų retų atvejų, kai teatras imasi analitinio, o ne empa-tinio istorijos pasakotojo vaidmens. Pristatydamas blogio studiją ir ne-leisdamas žiūrovams susitapatinti su jokia išsakyta pozicija, teatras čia ne atkartoja objektyvią tikrovę, o ją kuria vaizduodamas ir kartu tir-damas savo paties funkcionavimo mechanizmus. Tai ta savirefeksyvi praktika, kurios vis dar pasigēndame Lietuvos scenoje. Prieš dešimt metų dramaturgas Marius Ivaške-vičius savo pjesėje „Madagaskaras“ kone tobulai dekonstravo nacio-nalinės kultūros herojų įvaizdžius. „Didžiajame blogyje“ einama dar toliau – čia dekonstruojami pačių aktorių su(si)kurti įvaizdžiai. Pa-skolinę spektakliui savąsias tapa-tybes aktoriai čia sąžiningi kaip niekad. Savirefleksyvi jų laikysena ne tik griaua objektinius scenos ir publikos santykius, bet ir patį šios profesijos mitą, tapusį labiau-siai mistifikuojama teatro tema nuo klasicizmo ir romantizmo laikų. Jeigu ko ir trūksta šiandien Lietuvos teatrui, tai gyvą sąveiką tarp scenos, žiūrovų ir aktualaus dabartinio kul-tūrinio konteksto kuriančio savikri-tiško požiūrio į save. „Didis blogis“

yra kaip tik tokio gyvo teatro pa-vyzdys, ir tai išties džiugina. Gaila, kad LNDT surinktoje ryškių vardų gausybėje šiomet pasimetė kitų tea-trų pastatymai ir jaunųjų režisierių balsai, bet galimybių visuomet yra...

Rima Jūraitė

2015-ieji operos teatre nebuvo dosnūs įvykių, ypač tokių, kuriuose

norėtusi sudalyvauti dar kartą. Trys didieji pastatymai – negausus pasi-rinkimas žiūrovui, bet šie kūriniai kur kas labiau nei ankstesnių metų premjeros aprplėtė operos reper-tuaro įvairovę: „Fidelijus“ ir „Man-non“ – LNOBT bei „Vilnius City Opera“ pristatytas „Pelėjas ir Me-lisanda“. Netikėta ir kartu džiugina tai, jog misijos pirmą kartą Vilniuje pastatyti vienintelę Claude'o De-bussy operą ėmėsi režisierė Dalia Ibelhauptaitė ir VCO – taip šį am-bicingą pasirinkimą pavertusi ne tik „metų įvykiu“ operos teatre, bet ir pagaliau įrašiusi Debussy pavardę į 95-erius metus be šio kompozito-riaus skaičiuojančią Lietuvos ope-ros istoriją.

Vis dėlto šie metai tapo įsimintini eksperimentais šiuolaikinės operos baruose. Balandžio mėnesį vykęs 6-asis NOA festivalis ir dalis jo pro-gramos, lapkritį pakartota mažajame NOA festivalyje, intrigavo ne tik nau-jomis operos teatriškumo (garso kaip teatro) paieškomis, o ir galimybe kiekvienam autentiškai patirti operą „Confessions“ – „stebėti“ ne tradicinį teatrinį-sceninį pastatymą, bet akli-noje tamsoje vykstantį akustinio po-veikio inspiruotą „teatrą“, kurio scena tampa pats klausytojas.

O dramos teatre svarbiausi šių metų įvykiai priklauso užsienio režisieriams – tai Krystiano Lupos „Didvyrių aikštė“ Lietuvos nacio-naliniame dramos teatre bei šie-met sustingusias ir aptilusias „Si-renas“ pažadinusios Pippo Delbono „Orchidėjos“.

Kristina Steiblytė

Praeję teatro metai atrodo kaip eilinis tos pačios estetikos, tų pačių idėjų reprodukavimas su kur nors vis įvykstančiais netikėtumais.

Įdomu buvo stebėti besikeičian-čius teatrų vadovus. Smalsu, kaip klostysis be meno vadovo likusio LNDT reikalai, ar keisis Klaipėdos teatrinis gyvenimas po rekonstruk-cijos atidarius dramos teatrą, kas

NUKELTA Į 4 PSL.

vyks su mažiesiems municipali-niams Kauno teatrams.

Džiugus įvykis yra „Teatro žur-nalo“ pasirodymas. Galima tikėtis, kad žurnalas pradės pildyti specia-lizuotų teatro leidinių spragą.

Nors matomi buvo keli ambi-cingesni teatrai, vis dėlto didžiau-sią įspūdį paliko trys užsienio reži-sierių darbai. K. Lupos „Didvyrių aikštė“ pradžiuogino kaip Lietuvos scenose gana retas intelektualus ir kartu socialiai angažuotas spekta-klis. Á. Shillingo „Didis blogis“ ver-tingas ne tiek pats savaime, kiek sukeltomis diskusijomis. O ypač to-mis, kurios pastaruoju metu vyksta po parodytų spektaklių. Retai kada kūrėjai ir žiūrovai taip atvirai nori ir gali kalbėtis. Jerome’o Belo „Pi-chet Klunchun ir aš pats“, rodytas ŠMC, parodė, kaip galima provo-kuoti mąstymą ramiai kalbantis, be viešųjų ryšių akcijų ir garsaus šau-kimo apie savo chuliganizmą.

Įdomu buvo nuvykti į Varšuvą pasižiūrėti Yanos Ross darbo „Svei-kinimų koncertas“, rudenį pamatyti naujausius Nogy ir „Von Krah!“ tea-trų spektaklius.

Nelabai geri ženklai Lietuvos tea-tre yra tvarkingi, bet nekūrybingi pradedančių režisierių spektakliai, vis retesnės spektaklių vaikams ir jaunimui premjeros, teatrinis gy-venimas be conceptualių strate-gijų, laukiant kito pinigų skirstymo etapo. Nesmagu ir tai, kad labiau-siai įsiminusius spektaklius kūrė ne Lietuvoje dirbantys režisieriai (nors įsiminusius blogąja prasme, su pora išimčių, taip pat).

Bet metams baigiantis paskelbus nacionalinių premijų laureatus vėl atsirado kuo džiaugtis: Dainiui Ga-venoniui, vienam daugiausiai stiprių vaidmenų pastaruosius keletą metų sukuriančių Lietuvos aktorių, skirta Nacionalinė premija.

Rasa Vasinauskaitė

Į 2015-uosius „sukrito“ reikšmin-giausi dabar jau buvusio LNDT meno vadovo Audronio Liugos su-manymai, iš kurių išskirčiau K. Lu-pos statytą Thomaso Bernhardo „Didvyrių aikštę“. Režisierius, visi be išimties aktoriai ir kūrybinė grupė sukūrė spektaklį, vertą (saku tai visai rimtai) Nacionalinės scenos: užburiantį, įtraukiantį, pro-vokuojantį, įžūlų ir kartu klasikinį, amžiną, gilų, su tikslia ir švaria vai-dyba, realistinį ir metafizinį. Tokių nestato ne tik jaunieji, bet beveik nebestato ir vyresnieji.

2015-ieji – vengro režisieriaus Á. Schillingo ir dramaturgo Ma-riaus Ivaškevičiaus „Didžio blo-gio“, arba lietuviško politinio teatro bandymų, metai. Po LNDT „Didžio blogio“ tenka pripažinti, kad poli-tinio ar politiško teatro mes netu-rime. (Kas yra politika, savo kailiu šįmet pajuto Rimas Tuminas, atsi-dūręs ant asmeninės ir oficialios valstybinės pozicijos priekalo.) Iš-laviruoti tarp meno ir politikos be publicistikos ir propagandos beveik neįmanoma, nes arba publicistika

„nužudys“ teatrą, arba teatras iš-kreips ir sufalsifikuos tikrovę bei faktus. „Didis blogis“ pabandė iš-laviruoti sukdamas publicistikos link – spektaklis išėjo paviršutiniš-kas, plokščias ir deklaratyvus. Išla-viruoti, sukdamas meno ir teatro link, pabandė net E. Nekrošius, šįmet LNDT pastatęs Aleksandro Puškino „Borisą Godunovą“ – spektaklis prarado aštrumą, ap-augo išmoningais, bet abstrakčiais sprendimais. Dar sunkiau įsivaiz-duoti rimtą (!) politišką spektaklį „marmuriniuose“ ir „granitiniuose“ rekonstruotuose Jaunimo, Nacio-nalinio Kauno, dabar ir Klaipėdos dramos teatruose. Kad valstybinis mūsų teatras bent artimiausiais me-tais nevirs politišku, įrodė ir šiais metais vykę teatrų vadovų rinkimai – jokio atsinaujinimo, atsijauninimo, netikėtumo ar rizikos. Gal todėl ir naujai rekonstruoti teatrai darosi panašūs į amžinų jų vadovų mau-zoliejus, spindinčius prabanga, sta-bilumu ir ramybe?.. O juk dar laukia Panevėžio, Šiaulių dramos teatrų re-konstrukcijos, LNDT atnaujinimas!

Nors istorinės temos įgyja tai vie-nokį, tai kitokį pavidalą, vienintelis įspūdį palikęs spektaklis – Birutės Mar LNDT Mažojoje scenoje kur-tas „Ledo vaikai“.

Mūsų teatro pasaulis sukasi labai siauroje orbitoje, nors vis kviečiami ir atvyksta užsienio specialistai – apie tokius, jei gyventų Lietuvoje, puikų spektaklį sukurtų Christophas Marthaleris. (Beje, tai iš tikrųjų būtų puikus sumanymas akivaiz-džiai senkant pastatymų idėjoms!) Deja, šios orbitos nė kiek neaple-čia vienintelis „solidus“ tarptautinis teatro festivalis „Sirenos“. Šiųmetės „Sirenos“ – eilinės, palydėtos eilinių nusivylimų menkute programa, ku-rią iki didžiosios scenos „ištempė“ tik Pippo Delbono „Orchidėjos“. Spektaklis, atviras bet kokioms in-terpretacijoms ir asociacijoms, žais-mingas, lyriškas ir politiškai korek-tiškas – gryniausias postdraminis teatras, kuris turi tiek pavidalų, kiek yra į jokus dramaturginius rėmus netelpančių darbų. Tiesa, pastaruoju metu postdramiško entuziazmas slūgsta, nes sukurti tokį spektaklį yra gerokai sunkiau nei pastatyti dramą, tad net ir jaunųjų eksperimentai grįžta prie suprantamesnių ir lengviau su-valdomų, „draminėmis ribomis“ api-brėžtų kūrinių.

Nesinori sakyti, kad ir 2015-ieji praėjo taip pat inertiškai kaip 2014-ieji ar dar ankstesnieji. Nematomas darbas vyksta daugybėje erdvių, daugybėje galvų. Net ir dabar, rašant šias eilutes, vaidinami premjeriniai (galbūt jie ir bus tie svarbiausieji, pa-ženklinę metų virsmą?) spektakliai. Akivaizdu viena – teatras keičiasi, darosi kitoks, kalba kitaip ir apie kitus dalykus. Ir net jei vyresniųjų pozicijos vis dar yra stiprios kaip meninių autoritetų, jų darbai nebėra tas gyvo jausmo ir gyvo nervo, taip reikalingo šiandienei mūsų scenai, šaltinis. Tikiuosi, kad šis naujas ir ki-toks teatro balsas atsišauks ir nauja-jame „Teatro žurnale“.

Sveikinimai Dainiui Gavenoniui, įvertintam Nacionaline premija!

Dailė

Tradiciškai kvietėme dailėtyri-ninkus ir menininkus pasidalinti įspūdžiais apie įsimintinus besi-baigiančių metų įvykius, asmeny-bes ir tekstus.

Jurij Dobriakov

1. Įsimintini įvykiai:

Lietuvos paviljonas Venecijos bienalėje – Dainiaus Liškevičiaus „Muziejus“, kuris provokavo kartais gana prieštaringus įspūdžius. Taip pat asmeniškai man tai buvo ir pir-mas apsilankymas Venecijoje.

Nicolas Bourriaud paroda „Gi-jos. Fantasmagorija apie atstumą“ Kauno bienalėje – daugybės min-čių ir diskusijų šaltinis.

Knygos „(Ne)priklausomo šiuo-laikinio meno istorijos: savivaldos ir iniciatyvos Lietuvoje 1987–2011 m.“ II tomo išleidimas – savotiška epo-chos pabaiga ir epitafija.

Gyčio Skudžinsko paroda „12 fotografijos tiesų“ VDA parodų salėse „Titanikas“ – vienas iš dau-giausiai diskusijų apie fotografijos praeitį, dabartį ir ateitį sugenera-vusių renginių.

Penktasis „Interformato“ simpo-ziumas VDA Nidos meno koloni-joje – laiko ir paties simpoziumo reiškinių apmąstymas iš įvairiausių perspektyvų, įkvėpęs ilgam.

Žilvino Landzbergo paroda „Be karūnos“ ŠMC – geriausia lietu-viška paroda per pastaruosius 5 metus.

Aurelijos Maknytės projektas „Tėvų kambarys“ galerijoje „Arti-fex“ – įtaigus asmeninių patirčių pavertimas universaliu patyrimu.

Francisco Janeso paroda „Mes turime viską ir neturime nieko“ ga-lerijoje „POST“ Kaune – gryna ir jautri audiovizualinė poezija.

Igno Krunglevičiaus paroda „Pri-vatus sintaksės virusas“ galerijoje „Vartai“ – medijų menas vis dar gy-vas, nors ir ne Lietuvoje.

Kuruotų rezidencijų projektas „Klausinėjantys menai“ Leliūnuose, Utenoje – įrodymas, kad kultūra gali gyvuoti ir periferijoje.

Kristinos Inčiūraitės paroda „Še-šelio aidas“ projektų erdvėje „Ma-lonioji 6“ – puikus dokumentikos ir fikcijos lydinys.

Dano Aleksos paroda „Floss arti-fici“ projektų erdvėje „Malonioji 6“ – graži metų ir konkrečios paro-dinės erdvės pabaiga.

2. Įsimintinos asmenybės:

Andrew Gryf Paterson – Suomi-joje vykstančio festivalio „Pixela-che“ organizatorius, periodiškai atvykstantis į Lietuvą ir atvežan-tis naujų idėjų iš svetūr. Šiemet jis buvo VDA Nidos meno kolonijoje vykusio „Interformato“ simpozi-umo kokuratorius.

„B_Tour“ kolektyvo ir meninių pasivaikščiojimų festivalio įkūrėjos Christin Prātor ir Yael Sherill iš Ber-lyno. Šiemet jos svečiavosi Architek-tūros pokalbių fondo paskaitų cikle „Ekskursijų galios“, o artimoje ateityje žada surengti savo festivalį Vilniuje.

Stasys Urniežius (Kunigaikštis Vil-daugas) – pasak vieno mano draugo, „paskutinis viešasis intelektualas“.



Algimantas Kunčius, „Reminiscencijos“ Nr. 30, Niūronys. 1984 m.

3. Įsimintini tekstai: įdomių tekstų buvo nemažai, bet pagrindinis įsi-mintinumo prizas šiemet atitenka Eglės Rindzevičiūtės esė „Ateities kil-pos“ (7 meno dienos, 2015 09 04).

Erika Grigoravičienė

1. Įsimintini įvykiai: patiko Jūra-tės Stauskaitės, Ramunės Pigagaitės, Liudo Parulskio, Martos Vosyliū-tės, Vido Poškaus, Algimanto Kun-čiaus, Kęstučio Grigaliūno parodos Vilniuje, Kauno bienalė, bet po 12 metų pertraukos vėl aplankyta Ve-necijos bienalė man vis dėlto buvo svarbesnis kultūros įvykis.

2. Įsimintinos asmenybės: Vincas Kisarauskas (1934–1988), jo našlė Saulė Kisarauskienė ir duktė Aistė Kisarauskaitė. Šiuos metus tam ti-kra prasme praleidau jų draugijoje ir nepaliauju žavėtis šiais žmonėmis. Mūsų ir dar keleto autorių bendro darbo rezultatas dar spaustuvėje, bet ta proga norėčiau priminti jau praėjusį reikšmingą šių metų dai-lės gyvenimo įvykį – pavasarį vyku-sią Vinco Kisarausko retrospektyvą NDG (kuratorė Milda Žvirblytė).

3. Įsimintini tekstai: iš grožinės li-teratūros – Herkaus Kunčiaus „Der-višas iš Kauno“ (bet išleistas „Kultū-ros barų“ 2014 m.), Mykolo Saukos „Grubiai“ (Rašytojų sąjungos lei-dykla, 2015!); iš akademinių leidi-nių – Natalijos Arlauskaitės „Savi ir svetimi olimpai“ (Vilniaus uni-versiteto leidykla, išleista dar 2014 m. pabaigoje, bet daugelis 2015-ųjų mokslo ir kultūros leidinių, deja, pasirodys tik po Naujųjų, tą lemia jų finansavimo ypatumai); iš aka-deminės klasikos vertimų – Han-nah Arendt „Eichmanas Jeruzalėje“ („Aidai“); iš dailės kritikos ir jai ar-timos eseistikos tekstų – Kristinos Stančienės straipsniai, ypač apie ke-lionę į Naujuosius Valkininkus žiū-rėti Žilytės ir Steponavičiaus freskų. Bet iš šiemečių skaitinių man asme-niškai kur kas svarbesni visai kiti – apynaujai svetimšalių filosofų teks-tai (neminėsiu kokių, nes pamenu, kaip kadaise kažkas „7 meno dienų“ apklausą taikliai pakomentavo in-ternete: „šiemet perskaičiau Mikę Pūkuotuką ir manau, kad tai labai svarbus įvykis Lietuvos kultūros istorijoje“).

Gediminas Jasinskas

Pirmą kartą apsilankius nuos-tabiame mieste ant vandens

neįmanoma nepasakyti, kad šiemet labiausiai įsiminė Venecijos bienalė, Dainius Liškevičius, jo „Muziejus“. Ir vis dėlto, visuotiniam susidomė-jimui praėjus ir pačiai bienalei pasi-baigus, netikėtai atrastas Stasio Ei-drigevičiaus tekstas „Meno mirtis Venecijoje“ (*Kultūros barai*, Nr. 6, p. 33–41) privertė dar kartą savęs paklausti, ar iš tikrųjų visa, ką tiek mėnesių demonstravo Venecijos parodų salės, buvo taip įsimintina?

Aistė Kisarauskaitė

Venecijos bienalė. Įvardinama kaip vienas svarbiausių meninio gy-venimo įvykių, tačiau juo netapusi, bent jau man. Atrodė pritrūkusi vizionieriškumo, naujų suvokimo perspektyvų, tiesiog konstatuojanti mūsų pasaulį, kariaujantį įvairius karus. Ir patys žinome, nieko naujo.

Karai. Vis sukau galvą, kas galėtų būti tie šių metų ypatingieji tekstai. Ir ne knygos, ne straipsniai buvo įsi-mintini, o Mariaus Buroko išversti ir feišbuke paviėšinti Liubov Jakim-čiuk eilėraščiai. Ukrainos karo ei-lėraščiai. Gal todėl neužmirštami.

Dar eilėraščiai ir paroda – poeto Johno Giorno retrospektyva „UGO RONDINONE: I ♥ JOHN GIORNO“ Paryžiuje, „Palais de Tokyo“. Kaip su-rengti parodą, jei reikia eksponuoti poetą? Tiesa, Johnas Giorno – vienas pagrindinių 7-ojo dešimtmečio Amerikos *undergroundo* ir *beat ge-neration* figūrų, artimai bendravęs su Jasperu Johnsu, Robertu Raus-chenbergu, Johnu Cage’u ir Caro-lee Schneeman. Garsus ankstyvųjų Andy Warholo filmų aktorius, tai jis nufilmuotas miegantis filme „Sleep“ (1963). Žymusis Pierre’as Huyghe’as jį nufilmavo dar kartą 1998 m. („Sleeptalking“), taip pat miegantį, nebe tokį jauną, bet ne mažiau charizmatišką. Taigi, šioje parodoje mane nustebino jos su-manytojo švedų menininko Ugo Rondinone (g. 1964), gyvenančio Niujorke, meistriškas tokio ne-materialaus audinio kaip poezija eksponavimas, įgyvendinat paties rašytojo *credo* – poeziją padaryti pasiekiamą visiems. Parodoje ei-lėraščiai paversti posteriais, teks-tais-šviesdėžėmis, videofilmais. Ir archyvai – didžiulės salės sienos padengtos A4 dydžio (nors ne-matavau) spalvotais lapeliais su visu kuo – nuotraukomis, užrašais, pastabomis, juodraščiais. Žodžiu, ta nematerialioji poezija pateikta pribloškiančiai vizualiai.

Kitas ekspresyvus modernisti-nio kūrybinio palikimo vizualiza-vimas, tik jau Lietuvoje – Teodoro Kazimiero Valaičio retrospektyva NDG ir knyga su Nerijaus Šepečio straipsniu. Taip, nors atrodo, kad ši paroda vyko labai seniai, tačiau vis dar tais pačiais 2015-aisiais. Šepe-čio straipsnį kaip tik ir priskirčiau įsimintiniems tekstams – jis vie-nas iš nedaugelio, sujudinęs mūsų saugaus kultūrinio prūdelio vande-nis. O ne itin gausų anksti miru-sio menininko kūrybinį palikimą kuratorė Giedrė Jankevičiūtė, pasi-naudodama architektų sukurtomis

eksponavimo priemonėmis, pateikė itin efektingai, įsimintinai.

Dar vieną meno kūrinį, kurį galima pavadinti ir tekstu, ne, net du kūrinius-tekstus sutikau Aurelijos Maknytės parodoje „Tėvų kambarys“ (galerija „Artifex“): blusturgyje ant Tauro kalno įsigytus siuvėjos laiškus, rašytus sovietmečiu savo dukrai, menininkės paverstus knyga, bei „Tėvo aktą“ (pomirtinę skrodimo atskaitą, suskaidytą eilutėmis lyg eilėraštis). Kartais dokumentika turi nepaprastą galią prikelti patyrimus, įpročius, seniai uždengtus dabarties patirčių, tačiau saugiai užrakintus kažkur ten. Ši laiškų knyga priverčia naujai pamatyti sovietmetį – alkoholizmas, smurtas prieš vaikus ir moterį, buvęs kasdieniu, beveik nesmerktinu reiškiniu, laiškuose iškyla aiškiai, su visomis detalėmis, kaip ir skurdas, nepriteklis, visa, ką mūsų karta matė ar patyrė pati.

Apie įsimintinas asmenybes – mūsų mažoje šalyje didelių pokyčių, netikėtai išnyrančių asmenybių tikėtis sunku. Visi veikia, kaip įpratę, ką įpratę ir ne vienus metus, labai retai kas, ilgus metus kaupęs medžiagą ar gaminę kūrinį, staiga pribloškia netikėta galinga banga, retai kas išnyra iš nebūties, nebent tai būtų nepaprastai jaunas ir talentingas arba, kaip dažniausiai nutinka, – miręs ir mažai tyrinėtas ar tiesiog primirštas menininkas. Tačiau šį kartą atvejis dar kitoks – norėčiau paminėti Kauno bienalės ilgametės organizatorės menotyriminės Virginijos Vitkienės (bei komandos) į Kauną prisikviestą garsųjį kuratorių Nicolas Bourriaud. Antra pasaulinio ryškumo žvaigždė – architektas Danielis Libeskindas, pristatęs Modernaus meno centro pastato projektą. Valio Viktorui ir Danguolei Butkams, valio Virginijai Vitkienei! Nors pasitaiko murmesių, esą abi į Lietuvą priviliotos įžymybės – jau tik trendas, o ne avangardo flagmanai, smagu plaukti su pasaulinės mados tendencijomis, kas gi nori tupėti atskirtyje prie užakusio vietinio kultūros prūdelio?

Apie tuos kultūros reikalus – panašu, kad įsimintinas tekstas bus ir neseniai pasirodžiusi Skaidros Trilupaitytės knyga „Kūrybiškumo galia? Neoliberalistinės kultūros politikos kritika“ („Demos“).

Dar viena knyga – anksti mirusio fotografo Vito Luckaus monografija (išleido Lietuvos fotomenininkų sąjungos Kauno skyrius ir Lietuvos dailės muziejus, sudarytojos Margarita Matulytė ir Tatjana Luckienė-Aldag) – Arlio fotografijos festivalyje (*Les Rencontres d'Arles*), Prancūzijoje, vienbalsiai pripažinta geriausia metų istorine fotografijos knyga. Tačiau kino teatruose pradėtas rodyti Giedrės Žickytės filmas „Meistras ir Tatjana“ man tapo tikru nusivylimu, bet aktualizavo dar vieną ryškų kritinį tekstą – Agnės Narušytės recenziją (*Kinas*, 2015 01 22), kur

be kitų filmo bėdų kalbama ir apie jame parodytą pomirtinę fotografo nuotrauką bei pagrįstai primenama diskusija apie fotografijos etiką, „bet ji jau nusibodo, nes atsakymas visada būna vienas: kiekvienas smurto kadras liudija nejautrumo momentą“, rašo Agnė.

Kaip atsvara liūdnomis mintims man rodosi gyvybės pilnas (ar apie gyvybę?) Kristinos Inčiūraitės „Maloniojoje 6“ eksponuotas kūrinys „Šešėlio aidas“. Deja, kai toks projektas rodomas vos tris dienas, vėl belieka nusiminti. Gal tai žymi tam tikrus kultūros ligos simptomus, kai parodos virsta beveik vienadienėmis? Nors autorė šiame projekte siūlo ir ligoje įžiūrėti pozityvą, tai padaryti sunku žinant, kad pati ekspozicinė erdvė „Malonioji 6“ baigė savo gyvavimą, kaip baigė „The Gardens“. Taip, liūdesio šie metai tikrai nepagailėjo, čia norėčiau priminti dar vieną asmenybę, kurios netekome – fotografa Remigijų Pačesą. Belieka tikėtis jo kūrybos retrospektyvų ir albumų.

O kad nebaigčiau taip dramatiškai ir depresyviai, modama tolstančiai „Malonijai“, priminsiu ir malonius dalykus – taip pat gyvybės pilną (ar vėl apie gyvybę?) Žilvino Landzbergo parodą „Be karūnos“, kuri nustebino skaidriu džiugesiu, tokiu natūraliu, kaip vasarą vakarėjantis miškas. Kitas puikus karališkasis projektas – Žygimanto Augustino „Vaizdo poreikis“ („K. Donelaičio atvejis“, „Homo Catinus atvejis“ ir „In“), siūlantis ironijos įrankius, grąžinančius gyvybę sustabarėjusiems mūsų brangiosios istorijos personažams.

Taigi, karūnas sudėlioju, palieku vieną neįvardintą – kam nors, ko mano atmintis negebėjo ištraukti, bet neabejotinai vertam pažymėjimo. Vardą ir pavardę galite įrašyti patys čia:

Laima Kreivytė

Pusę metų buvau Berlyne, todėl mano sąrašas bus šlubas ir asmeniškias – ko nemačiau, to ir neapdainuosiu.

Įvykiai:

Venecijos bienalė su darbo pašlovinimu ir Liškevičiaus įmuziejinta Lietuvos istorija.

Kauno bienalė – dėl neblėstančio revoliucinio potencialo: fabričių ir pašto atvėrimo.

Nidos fotografų seminaras – dėl įdomių paskaitų, parodų ir tikro kosmonauto, pasakojusio apie fotografavimą nesvarumo būsenoje.

Baltijos trienalė – labiausiai dėl architektūros ir po teniso kortus bėgiojančių mamutų.

Liudo Parulskio sugrįžimas į Vilnių per Gatvės meno festivalį. Dabar baroką matau pro betono, o betoną – pro baroko rėmus. Miestas įgavo dar vieną nenugramdomą kultūrinį sluoksnį.

Kultmisijos – daugiabalsė kultūros laida, kelianti aktualius klausimus.

Kinas, sugrįžęs į miestą Nacionalinėje dailės galerijoje.

Personalinės parodos: Aurelijos Maknytės, Sofijos Urbonavičiūtės-Subačiuvienės, Algimanto

Kunčiaus, Remigijaus Treigio, Laisvydės Šalčiūtės, Kęstučio Gri galiūno, Emilijos Škarnulytės, Eglės Ridikaitės.

Asmenybės: Giedra Radvilavičiūtė. Ne dėl Nacionalinės premijos, kurios neabejotinai yra verta, o dėl teksto traukos ir globalaus Biržų atšilimo „Šiaurės vasarų“ metu. Agnė Žagrakalytė, piešianti miestą istorijomis. Žilvinas Lilas ir Mindaugas Gapševičius, migruojantys su akademijomis po Panemunę.

Knyga: Skaidros Trilupaitytės „Kūrybiškumo galia? Neoliberalistinės kultūros politikos kritika“ („Demos“), kertanti galvas kultūroje išsikerojusiai verslumo hidrai.

Monika Krikštopaitytė

Šiemet beveik nieko nemačiau, turėjau rimtą priežastį. Toji priežastis jau beveik vaikšto. Mano įspūdžius galima vertinti tik kaip atsitiktinius. Viena gražiausių keletų metų parodų vadinčiau Žilvino Landzbergo „Be karūnos“. Vis dar patinka tai, ką daro Kęstutis Gri galiūnas su skausminga sovietinių represijų praeitimi, nors atrodo, kad šią temą išsėmė iki dugno. Antrus metus stebiu Laisvydės Šalčiūtės valpurgišką šėlsmą, kur lyg ir popmeno emanacija sanguliuoja su filosofijos trupiniais ir dar velnias žino kuo, stebiu, kaip ji barama už „užlaužtas rankas“, nors jos tyčia ir laužiamos iki pat galo iš visų jėgų.

Kaskart žaviuosi mokslo šviesa Bažnytinio meno muziejuje ir neįkyria, bet veiksminga pastanga susidraugauti su žiūrovu. Patinka, kad atsiranda nauji meno rodymo būdai: kiek seniau Aurelijos Maknytės, o šiemet Aistės Kisarauskaitės bute rengiamos neįpareigojančio formato parodos, kur už kūrinis gal net svarbesni pokalbiai. Nebuvo įmanoma nepastebėti, kad Marta Vosyliūtė „paėmė“ Umiastovskių rūmus pademonstruodama hiperauto-vadybą, hiperproduktyvumą, kiek šurpinančią autoadoraciją ir į savo orbitą įtraukė visą būrį kultūros veikėjų, įdarbintų vesti ekskursijas, skaityti eiles, groti jos darbų fone. Reikia viltis, kad atsigriebė už visus metus, kai atkakliai tvirtino esanti nežymi, nors redakcijai puikiai žinoma.

Virginijaus Kinčinaičio nuotraukos, publikuojamos feisbuko paskyroje, ir toliau tokios pat paveikios, pilnos kultūros pamėklių, čia pat atgyjančių. Įsiminė smagūs Liudo Parulskio fotomontažai (kai kurie 3D) „Barokas ir betonas“. Ir solidus, ir smagus buvo Žygimanto Augustino jam daktaro laipsnį pelnęs istorinio-auto-portreto tyrimas. Intriguoja Kauno bienalės formatai, vardai, vietos, bet jei atvirai – ilgiuosi tekstilės. Džiugiai vertinu tai, kad Nacionalinė premija teko Vladui Urbanavičiui (tegyvuoja „Krantinės arka“!) ir Birutei Žilytei. Modernaus meno centras sužibėjo su projektu „Kalbančios skulptūros“ ir jau realistiškai ima kelti gerą nerimą, kad visai netrukus materialiuosius patraukliu pastatu su dar daugiau įtraukiančios veiklos.

Manau, skaitytojams pasisėkė dėl to, kad šiemet daug rašė Agnė Narušytė, nes ji geba ir patiekti meną, ir kartu sukurti mažą literatūros veikaliuką. Visad įdomūs Eglės Rindzevičiūtės kultūriniai pjūviai, nekantriai laukiu negailestingų Paulinos Pukytės tekstų apie meną. Iki gumulo gerklėje sujaudino Pukytės knyga „Bedalis ir labdarys“ („Apostrofa“). Anksčiau jos tragi-komiški pasakojimai apie lietuvius Londone būdavo labiau komiški, o šis pasirodė labiau tragiškas. Herkaus Kunčiaus „Dervišas iš Kauno“ atkakliai komiškas ir atkakliai nesitraukia iš atminties disko, kad ir kiek jį kritikuočiau. Įsiaudrinimą gydausi neskubriu, mažomis dozėmis vartojamu Valdo Papievio romanu „Odilė, arba aerouostų vienatvė“ („Alma littera“). O šiaip, mėgstamų autorių sąrašas liko beveik toks pat, gaila kelių nepamatytų parodų. Betgi jau eina...

Ugnė Makauskaitė

1. *Įsimintini įvykiai:* Algimanto Kunčiaus retrospektyva NDG, Johno Demoso fotografijų paroda Kauno fotografijos galerijoje.

2. *Įsimintinos asmenybės:* Laima Kreivytė.



Žilvinas Landzbergas, „Be karūnos“, fragmentas. 2015 m.

3. *Įsimintini tekstai:* Alfonso Andrieškevičiaus „Beveik visi eilėraščiai“ („Apostrofa“), Jurijaus Dobrikovo „Kelionė geismo upe nuo visko iki nieko (ir atgal)“ (7 meno dienos, 2015 10 16).

Vidas Poškus

1. *Įsimintini įvykiai:* žr. antrą punktą.

2. Įsimintinos asmenybės yra susijusios su įsimintiniais įvykiais, kadangi jos ir formuoja tuos įvykius. Vis dėlto svarbiausias įvykis mene yra paroda (ar kitokia re-prezentacijos forma). Norėtusi nesakyti nieko, nes visos jos – ir idealios-profesionalios, ir kreivos-šleivos – sudaro intriguojančią visumą.

Vis dėlto. –

Iš parodų ir su jomis susijusių asmenybių paminėčiau tokias: 2015 metus pradėjo Jurga Barilaitė su savo „Abrakadabra“ (galerija „Vartai“). Man nepatinka vangus, išglebęs, amorfiškas menas – ypač šiuolaikinis, susijęs su konceptualia raiška ar performatyvumu. Jurga šiuo požiūriu niekuomet nenuvylė.

Tai viena energingiausių menininkių Lietuvoje. Atradimas, susijęs su šiuo konkrečiu parodiniu įvykiu ir asmenybe, – anksčiau Barilaitė veikdavo iš galios pozicijų (smūgis, smūgis ir dar kartą smūgis), o čia ji poveikį, įtaką, proksemiškai išsaugodama distanciją, daro žodžiu, gestais, fizionomika – be didesnių kūniškų prisilietimų. Galbūt dėl to, jei ne rezultatas, tai bent pats procesas yra šamaniškai hipnotizuojantis.

Tuos pačius 2015 metus pabaigė Eimutis Markūnas ir jo „Prieblandos zona“ (Pamėnkalnio galerija). Galbūt ne viskas šio autoriaus kūryboje man patinka – Markūnas turi dieviškos drąsos eksperimentuoti ir klysti. Priešingai negu daug menininkų, įsivaizduojančių, kad net menkiausias nepataikymas yra nedovanotinas jo ego bei orumo diskreditavimas. (O ir šiaip neklaystamumas yra didelė saviapgaulė.) Bet „Prieblandos zona“ buvo arti tobulumo. Kūnas ir prisilietimas prie jo, laikas ir šio galios, aistros ir fobijos – tai tokios temos ar bent motyvai, kurie veikė mane kaip žiūrovą. Be to – vaizdo poetiškumas ir puiki architektūra. Miltai barstomas moteris kūnas, violončele grojanti muzikantė, milžiniški embrionai ir priešingai – miniatiūriniai kareivėliai – visa tai užgriūna savo fiziniu ir semantiniu svoriu tam, kad būtų pasiektas katarsis ar bent jau žiūrėjimo malonumas.

Man daro įspūdį menas, kuriame yra bent šiek tiek aistros ir kančios (bei kultūrinių citatų)...

3. *Įsimintini tekstai:* jų galima išvardinti daug ir visokiausių.

Pirmoje vietoje būtų kultūrinė ir plačioji spauda, radijas (su komentarais, recenzijomis ir panašiai). Tai yra puoselėtinasis procesas. Be jo trūkų (o jų yra ir net nemažai!) būtų blogai. Vis dėlto išskirčiau asmeniškai aktualią nuomonę – Agnės Narušytės radijo komentarą „Du Čechavičiai“ – apnuoginantį ir taiklų tekstą apie sudėtingą mūsų muziejų (o ir kultūros apskritai) situaciją bei jos priežastis. Tarp tų priežasčių žmogiškas – elementarios pagarbos ir bendruomeniškumo, net patriotiškumo – veiksnys yra ne paskutinis.

Iš įsimintinų dalykų blogąja prasme – baisu, kai meno įvykiai kasdieninėje informacinėje sklaidoje užima menkavertes pozicijas. Ypač baisu, kai apie (tegul ir) sovietinę poeziją ar viešąją skulptūrą, arba juo labiau dabartinį meną viešosiose erdvėse savo nuomonę pikta ir garsiai dėsto profanai, kartais keliantys įtarimus dėl savo dvejetainiškios mokyklinės praeities.

Politinių kataklizmų ir idiotizmų, ekonominių sukrėtimų ir socialinių nesklandumų fone meno įvykiai ir juos reflektuojantys tekstai galbūt yra vienas iš nedaugelio argumentų, leidžiančių iki šiol komfortiškai jaustis būnant tos pačios visuomenės dalimi. Tad, tiesą sakant, dar nevarčiau, bet per socialinius tinklus „užpelengavau“ ką tik išleistą knygą „Antano Mončio susirašinėjimai. Per toli gyvenau“

ATKELTA IŠ 5 PSL.

(leidinio autorės – Danutė Zovienė, Ramunė Januševičiūtė, Loretą Birutė Turauskaitė, leidykla „Artseria“). Pamatysime dar vieną puikaus menininko asmenybės pusę. Pats šis faktas jau savaime yra įvykis. Telioka palinkėti, kad jų būtų kuo daugiau ir kuo įvairesnių.

Paulina Pukytė

Įsimintinos frazės, šiemet vartos kultūros lauke; ypač naudingos savo universalumu:

Auksas: „Nepaisant kai kurių ekspertų priešinimosi, *[įrašyti savo]*.“

Sidabras: „Man su moterimis *[įrašyti savo]* maloniau.“

Bronza: „*[įrašyti savo]*“ prie Kultūros ministerijos paskelbė Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečiui skirtų *[įrašyti savo]* idėjų valstybinio finansavimo konkursą, kurio tikslas sudaryti sąlygas įgyvendinti Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo programos įgyvendinimo 2015–2020 metų plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės, priemonę „Sukurti *[įrašyti savo]*, skirtus/as valstybės atkūrimo šimtmečiui“.

Cukruotas grybas tenka frazei, reklamuojančiai profesionalų meną štai tokiu „iškreiptu būdu“: „Aš prie meno“.

Karolina Rybačiauskaitė

Jau nebeprisimenu, kodėl praėjusių metų sausį taip nekantravau sugrįžti į Lietuvą, kad pamatytčiau Dainiaus Liškevičiaus „Labirintą“, bet kai sužinojau, jog jo rodymo laikas pratęsimas, man, kaip ir Ariadnei, tai buvo ĮVYKIS. Tuo metu atrodė, kad neįpareigojantis mitologinis naratyvas, taip gerai rezonuojantis su kūriniu ir dabartimi, yra pats tinkamiausias įrankis jį sau ir kitiems paaiškinti. Šį rudenį panašus ĮVYKIO jausmas dar kartą aplankė tik Paryžiuje, Omero Fasto videodarbų parodoje „Dabartis tęsiasi“. Kai taip populiariu kalbėti apie laiką ir meno ateitį, ateities meno kūrinius, *postkažką, etc.*, norisi trumpam užtildyti tuos visus virtualius balsus ir sugrįžti prie dabarties, kuri nuo jų yra tik dar panašesnė į save pačią. Iš kitų įvykių arba ASMENYBIŲ pralinksmino, todėl ir patiko Augusto Serapino videointerviu kanalizacijos vamzdyje, kur jis pasakojo, ką daryti, kad tave pradėtų vadinti šiuolaikiniu menininku. Gaila, kad pritrūko šiek tiek (šimto) eurų vėliau nueiti į ekskursiją po kitas slaptas Vilniaus vietas. Iš daugybės gerų TEKSTŲ paminėčiau Jurijaus Dobriakovo tekstą „Kelionė geismo upe nuo visko iki nieko (ir atgal)“ „7 meno dienosė“ apie Francisco Janeso parodą. Tai vienas asmeniškiausių kada nors mano skaitytų tekstų apie meno parodą ir, kaip retai pasitaiko, – tikriausiai dėl to jam netiktų būti jokios kitos parodos recenzija. Atrodo, kad menininkas ir žiūrovas tiesiog susikalbėjo, surado ir atsivėrė vienas kitam – o tokiais atvejais net nesvarbu, apie ką ir kodėl.

Gintaras Zinkevičius

1. *Įsimintini įvykiai*: ne visai meno įvykis, bet jau metus naudojamės visi ir kasdien. Kažkaip labai jau beždžioniškai lietuviai atsisakė savo pinigų. Jei taip ir toliau, tai pagal aplinkybinę logiką visai įmanoma, kad kita nacionalinė valiuta vėl bus rublis. Gal tai kokia asmeninė paranoja, bet labai daug visko panašaus matau ir lietuviškuose menuose.

2. *Įsimintinos asmenybės*: Algimantas Kunčius ir jo paroda „Vaizdaraščiai“ NDG. Maestro visai nebando kaip nors primygtinai praplėsti savo klasika tapusių vaizdų lobyno. Apimtis ir taip pribloškianti. Jis tiesiog dirba ir gyvena toliau. Stebi ir fotografuoja. Supratau, kad jau senokai po Vilnių vaikštau nudelbęs akis. Kunčius parodė, kad naujieji Vilniaus stogai visai nepajėgūs sugadinti dangaus. Dar dvi asmenybės: Eglė Ridikaitė ir Aurelija Maknytė. Abi dirba tyliai ir nepaprastai tiksliai. Žaviuos.

3. *Įsimintini tekstai*: tekstų buvo daug ir labai gerų. Geriau pasakysiu, ko pasigedau. Tarp įprastai konjunktūrinių nacionalinių premijų laureatų šiemet kažkaip atsidūrė Giedra Radvilavičiūtė. Nustebau. Džiaugiuosi. Sveikinu. Norėčiau dažniau ką nors tokio paskaityti apie savo mėgstamiausią lietuvių rašytoją.

Deima Žuklytė

1. *Įsimintini įvykiai*: paroda „Minimum“ Bernardinų bažnyčios palėpėje. Stebina, kaip darniai ir subtiliai menininkai įterpė šiuolaikinius kūrinius tokioje istorijomis ir istoriškai turtingoje vietoje. Atrodo, net netinka sakyti „įterpė“, nes kūriniai lyg išaugę iš pačios erdvės.

Be to, džiugu, kad šiemet pradėta rengti Kauno grafikos bienalė. Didelio grafikos renginio atsiradimas, tikiuosi, pagyvins šios dailės šakos procesus.

2. *Įsimintinos asmenybės*: Aistė Kisarauskaitė. Įkvepianti asmenybė. Aš irgi norėčiau įkurti galeriją savo namuose!

3. *Įsimintini tekstai*: kritiškas Odetos Žukauskienės Kauno bienalės vertinimas „Didelis vardas + mažos gudrybės = šiuolaikinio meno bienalė“ (*Kultūros barai*, Nr. 10). Apie šių metų bienalę rašė daugelis kritikų, bet mažai iš jų kalbėjo tikrai kritiškai. Šis tekstas buvo maloni išimtis, kvestionuojanti kuratoriaus kultą.

Kinas

Šiemet prašėme išrinkti 5 geriausius 2015-aisiais matytus filmus (pageidautina, kad jie oficialiai būtų rodyti Lietuvoje – kino teatruose ar festivalių programoje) ir aprašyti įspūdį, kurį šiais metais paliko lietuvių kinas.

Neringa Kažukauskaitė

„Iš to, kas yra prieš“ („From What is Before“, rež. Lav Diaz, Filipinai, 2014, „Kino pavasaris“) – kaip viename interviu sakė pats šio filmo režisierius: „Geriausias būdas suprasti meną – patylėti apie jį“. Po šio filmo tą ir norėjosi daryti – tylėti.

„Dypanas“ („Dheepan“, rež. Jacques Audiard, Prancūzija, 2015,

„Scanorama“) – užišmintingą ir jautrų kelių realybių atskleidimą filme.

Du iki šiol nematyti režisieriaus Rainerio Wernerio Fassbinderio filmai „Laisvės kumščio teisė“ („Faus-trecht der Freiheit“, 1975, Vokietija), „Trylikos mėnulių metai“ („In einem Jahr mit 13 Monden“, 1978, Vokietija), rodyti LGBT festivalyje „Kreivės“, – už priminimą, kokie stiprūs ir nesenstantys yra šio režisieriaus filmai.

„Mažasis Kenkenas“ („P’tit Quinquin“, rež. Bruno Dumont, 2014, Prancūzija, „Kino pavasaris“) – už originalų sugebėjimą suderinti filme juodą humorą, absurdą, satyrą, detektyvinę intrigą, mistiką ir metafiziką.

Kino išradėjų brolių Lumière’ų 98 restauruotų filmų almanachas „Liumjerai!“ („Lumière!“, 1895–1905), lydimas Kanų festivalio ir „Institut Lumière“ direktoriaus Thierry Frémaux gyvų komentarų Odesos tarptautiniame kino festivalyje – už tikrąją pažintį su brolių Lumière’ų filmais, apie kuriuos, pasirodo, tiek mažai nežinojau.

Pasidalinti bendru įspūdžiu apie šiemetinius Lietuvos kino metus tikrai negalėčiau, nes lietuviško kino šiais metais mačiau nedaug: du pilno metražo filmus – „Sangailės vasara“ (rež. Alantė Kavaitė) ir „Ramybė mūsų sapnuose“ (rež. Šarūnas Bartas) bei ilgai savo laiko laukusį dokumentinį filmą „Suokalbis“ (rež. Arturas Jevdokimovas). Naujausiame Barto filme išsaugoma (nors ir nebėra tokia stipri) viena labiausiai brangintų jo kino savybių – jie tiesia trapią jungtį link mūsų pačių: mūsų skaudulių, baimių, abejonių, nusivylimo ir kitų išgyvenimų. „Sangailės vasara“ su teikė beveik fizinę galimybę pajusti jaunatviškų įsimylėjimų virpinamą vasaros orą ir pakilimo skristi pojūtį. „Suokalbis“ dar kartą patvirtino, kad kiekvienas filmas turi savo likimą. Ilgai nebaigtas ir pasirodęs tik dabar filmas tapo gražiu atsisveikinimu su praėjusia epocha.

Gediminas Kukta

Scenos, kurios nepaleidžia. Mergina prie pianino. Prieš kelias minutes klube sutiktam vaikinui skambina Franzo Liszto „Mefisto valsą“. Vėliau su trimis jo draugais apiplėš banką. Spruks automobiliu, griš į klubą, šoks apimta euforijos, kadrai užliejant Nilso Frahmo muzikai. Baimę keis pergalės skonis. Pergalės skonį – šūviai, bėgimas nuo policijos, viešbutis, krauju permirkusi patalynė, ašarotas merginos veidas. Už kambario lango švis. Bet kol kas mergina skambina, į kiekvieną klavišą įspausdama vienvadę. Scena-raktas. Ašis. Tai – Sebastiano Schipperio „Viktorija“. Gyvas, jaunatviškas, pulsuojantis ir vienu kadru papasakotas tragiškas noktiurnas.

Ant scenos pasirėmusi ranka ir pakreipusi galvą sėdi mergina. Ji ką tik laimėjo penkias prestižinių muzikos apdovanojimų „Grammy“ statulėles. Istorinis įvykis. Bet viskas, apie ką galvoja ši pavargusi mergina, yra dar viena narkotikų dozė. Nes „be narkotikų viskas taip nuobodu“,



„Ponas Terneris“

prisipažįsta geriausiai savo draugai. Šiuos žodžius draugė persako mums, žiūrovams. Po merginos mirties praėjus ketveriems metams. Tai – Asifo Kapadia „Amy“. Intymus ir atviras niekada nenorėjusios išgarsėti Amy Winehouse portretas – veidas, kūnas, balsas. Jos kelias į šlovę. Jos inertiškas susinaikinimas.

Berniukas ant galinės automobilio sėdynės. Yigalo Amiro, 1995 m. nužudžiusio Izraelio premjerą Yitzhaką Rabiną, sūnus. Jis dar nežino, kad už saugaus vaikystės pasaulio jo laukia neapykanta degantys žmonės. Jie reikalauja atpildo – jei ne žudikui, tai bent jo atžalai. Sudėtinga istorija, užduodanti daug klausimų apie nusikaltimą ir bausmę, žmogiškumą ir moralę, meilę ir kančią. Tai – paskutinis nuostabiojo Herzo Franko dokumentinis filmas „Anapus baimės“.

Tikiuosi, kad kitais metais Lietuvos ekranuose pamatysiu ir Pulčinelos bei jauno veršiuko odisėją po kamoros nualintas pietinės Italijos žemes vieno įdomiausių šių dienų dokumentininkų Pietro Marcello naujame filme „Graži ir prarasta“. Bei haliucinuojančią, sapnišką Beno Riverso filmo „Dangus dreba, žemė bijo, o dvi akys nėra broliai“ finalą. Scenos iš šių dokumentinių filmų nepaleidžia iki šiol ir teikia vilties – kol kine bus tokių drąsių ir originalių kūrėjų, jam viskas gerai.

O lietuviškas kinas? Jis ir šiais metais nepabudo iš nutylėjimų, metaforų, filosofijų ir susireikšminimo letargo.

Santa Lingevičiūtė

Jia Zhangke „Kalnai gali pasislinkti“ („Shan he gu ren“) – už tai, kad šio režisieriaus kūrybingumas su kiekvienu filmu vis labiau skleidžiasi.

Małgorzata Szumowska „Kūnas“ („Body / Ciało“) – už humoro jausmą ir kūniškumą.

Cristián Jiménez „Užkadrinis balsas“ („La Voz en Off“) – už literatūriškumą.

Yorgos Lanthimos „Omaras“ („Lobster“) – už gyvenimišką absurdiškumą.

Claude Lelouch „Jis plius ji“ („Un plus une“) – už tai, kad režisierius išlieka savimi ir gali priversti apsisiverkti nuo jausmų lengvumo ir kartu neįmanomumo.

Rasa Paukštytė

Jūsų anketos privalumas, kad nebūtina teisintis, kodėl įsimintiniausių ar geriausių šimet matytų mano filmų sąrašas yra toks:

„Lobis“, rež. Corneliu Porumboiu („Scanorama“);

„Rūsyje“, Ulrichas Seidlis („Kino pavasaris“);

„Ponas Terneris“, rež. Mike’as Leigh („Kino pavasaris“);

„Sutikite Marloną Brando“ (Alberto ir Davido ir Mayslesų retrospektyva VDFF).

Iš repertuarinių – „Žmoguspaukštis“ (rež. Alejandro González Iñárritu) ir „007. Spectre“ (rež. Sam Mendes).

O lietuviškame kine viskas po senovei. Tiesa, šįmet gal labiau išsigrynino, buvo įvaizdintas nuoseklaus kino, kaip kultūros dalies, pozicijų praradimo jausmas (jį šiek tiek „retušuoja“ Lietuvos kino centre gana nuosekliai restauruojamas ir skaitmeninamas vaidybinio kino paveldas, „Meno avilio“ iniciatyva išleista geros kokybės mūsų dokumentikos klasikos kolekcija). Korektiškos ir be sentimentų „ano kino“ laidotuvės Arturo Jevdokimovo „Suokalbyje“. „Edeno sode“ pasirodę Saulius Kizas, Povilas Stankus, Viktorija Kuodytė priminė, koks turtingas aktorių vaidmenų galėjo būti ir nebuvo mūsų pastarųjų dviejų dešimtmečių kinas. Nevalingas, nesąmoningas sovietmečio veikėjų mitologizavimas Giedrės Žickytės „Meistre ir Tatjanoje“ man neatrodo sveikas, nors girdėjau, kad žmonės iš filmo sužino, kokia gera buvo lietuviška fotografija sovietmečiu – irgi gerai. Prajuokino Ramūnas Cicėnas, jį cituoja kažkoks reklaminis spaudos pranešimas: „Nesvarbu, ką vaidinti, svarbu su kuo.“ Argi ne dalinis atsakymas į anketos klausimą ir nacionalinio kino „meistrymo“ esmės formuluotė? Su šventėmis.

Živilė Pipinytė

1. Taivano režisieriaus Hou Hsiao-hsien „Žudikė“ („Nie yin niang“, Kinija, 2015, „Scanorama“), regis, priartėja prie didžiosios kino siekiamybės materializuoti tai, kas nematoma, – jausmus, mintis, abejones, atsakomybės už save ir kitus poreikį. Tai tobulo ritmo ir tobulų kadro kompozicijų filmas, jis prilygsta seniesiems kinų peizažams. Bet „Žudikė“ sukelia ne tik norą grožėtis. Gal be to viską persmelkiančio materialaus pasaulio grožio, kuris neišvengiamai praeina, filmas prarastų dalį savo filosofinės ištarmės?

2. Britų režisierius Mike’as Leigh filme „Ponas Terneris“ („Mr. Turner“, D. Britanija, Vokietija, Prancūzija, 2014, „Kino pavasaris“) rodo XIX a. tapytojo Williamo Turnerio

NUKELTA Į 7 PSL.

ATKELTA IŠ 6 PSL.

gyvenimą, bet nekuria biografinio filmo apie menininką. Leigh visada sugeba savo herojus rodyti taip, kad filmas tampa švelniai ironišku ir įžvalgiu žmogaus troškimų, pasirinkimų, iliuzijų tyrimu. Leigh atsisako supriešinti meną ir gyvenimą: poreikis tapyti – natūrali jo herojaus būseną.

3. Małgorzatos Szumowskos „Kūnas“ („Body/Ciało“, Lenkija, 2015, „Kino pavasaris“ ir Lenkų kino festivalis) kalba apie šiuolaikinio žmogaus situaciją ir rodo tikrovę, kurioje gyvename. Tikrovę, kuri atskiria kūną nuo sielos. Vienišiams, visai besistengiantiems nuo jos atsitverti filmo herojams (kartu ir žiūrovams) režisierė suteikia šansą pažiūrėti į save ir pamatyti kitus – artimus ir tolimus.

4. Christiano Petzoldo „Feniksas“ („Foenix“, Vokietija, Prancūzija, 2014, „Kino pavasaris“) – pasakojimas apie sugrįžimą į save. Filmo herojė Nelė po karo grįžta į Berlyną, kad surastų savo vyrą. Vyras jos neatpažįsta, o gal nenori atpažinti. Petzoldas kuria sąlygišką kino realybę, nes po Holokausto, kurį išgyveno filmo herojė Nelė, ji gali būti tik fantomiška. Petzoldas grįžta prie tobulo Douglaso Sirkio melodramų stiliaus. Regis, taip jis bando atgavinti vieną „kiniškiausių“ žanrų – melodramą, kurį diskreditavo serialai ir „meilės romanai“.

5. Andrzejus Żuławskis „Kosmose“ („Cosmos“, Portugalija,

Prancūzija, 2015, „Scanorama“) rodo tai, kas vyksta kuriančio žmogaus galvoje. Absurdą, nes akivaizdu, kad ir jaunojo filmo veikėjo Vitoldo galvoje perkuriama tikrovė yra absurdiška. „Kosmosas“ pabrėžtinai teatrališkas ir ironiškas, karštligiško ritmo, kupinas beveik romantiško erotizmo, apsėdusio pagrindinius filmo herojus.

Lietuvių kino padėtis gana dvi-prasmiška. Keli lietuviški filmai 2015-aisiais buvo atrinkti į svarbiausių kino festivalių programas. Lietuvių žiūrovai mieliau žiūrėjo klotimo teatro lygio komedijas. Deja, nei lietuviškas „arthouse“, nei „kinas liaudžiai“ nepasižymėjo kino kalbos ir minčių originalumu, greičiau pabrėžė vis gilėjantį provincijos pojūtį. Todėl su viltimi laukiau Linos Lužytės ir Andriaus Blaževičiaus pilnametražių debiutų.

Kultūros ir kino valdininkai vis dažniau kalba apie fantomišką „lietuvių kino industriją“, bet tų kalbų fone dar akivaizdžiau, kad lietuvių kinui stinga originalių idėjų ir

sąmoningos kino politikos, kurios kaip nebuvo, taip ir nėra.

Mantė Valiūnaitė

1. „Arklio pinigai“ („Cavalo dinheiro“, rež. Pedro Costa, Portugalija, 2014) – už svorį, atvirumą ir meistrišką kino kalbą.

2. „Mamytė“ („Mommy“, rež. Xavier Dolan, Canada, 2014) – už rafinuotą turinio ir formos vienovę. Įsiminė kaip viena maloniausių ir ypatingiausių kino patirčių.

3. „Kosmosas“ („Cosmos“, rež. Andrzej Żuławski, Prancūzija, Portugalija, 2015) – už interpretacinių galimybių gausą, už vieno puikaus kūrinio pagrindu sukurtą naują stiprų kūrinį.

4. „Siriška meilės istorija“ („A Syrian Love Story“, rež. Sean McAllister, D. Britanija, 2015) – už drąsą, kuri priverčia permąstyti režisieriaus vaidmenį dokumentiniame kine.

5. „Viktorija“ („Victoria“, rež. Sebastian Shipper, Vokietija, 2015) – už išbaigtą ir precizišką filmo įgyvendinimą ir intensyvumą.

„Žudikė“



(...) prieangyje

ATKELTA IŠ 1 PSL.

Kryžkalniu leidžiamė jai pailsėti – sustojame visada toje pačioje pakelės kavinėje, nusiperkame kavos ir spurgų. Į kasos stalčiukus sudėjusi pinigų, jauna bufetininkė pasirėmusi smakrą žiūri meksikietišką serialą, kuriame tas pats automatinis balsas vis kartoja: „Silvio, tavo motina nenorėjo tavęs nužudyti... Juk aš jį taip myliu... Nedrįsk...“ Tie žodžiai virš tuščių laukų kabančiame skystųjų kristalų televizoriuje skamba kaip Dievo balsas. Kol jo klausydamiesi valgomė spurgų Komuniją, saulė pasislepia. Kai išeiname, atsisuku: geltonai švytinčiame lange mergina skubėdama rašo – romaną apie moterį, kuri vis kitu automobiliu važiuoja į vakarus, ten išlydi tylinčius žmones, paskutinė vakarienė – kava ir spurgos.

Klaipėdą pasiekiamo tamsoje, pravažiuojame visų pavidalų šviestuvais plieskiantį „Namų idėjų banką“, pavymui ritasi galingos pasiūlymų bangos, namai apvarvėję žvakžių vašku, už pastatų nieko nėra – tik juoda uždanga ten, kur dieną buvo jūra. Visus tris kartus KKKC parodų rūmuose tiksėjo prieangio metro-nomas – automobilio avarinis signalas iš Remigijaus Treigio video-filmo. Filmas minimalus: rūko

dalelėse tirpstančio kelio vaizdas perbrauktas horizontaliomis užpakalinio lango linijomis ir beveik nieko. Tuščia. Tik po kiek laiko tolumoje pasirodo šviesa, priartėjusi pasidalija į dvi – pravažiuoja automobilis. Vėl tuščias kelias. Tada praužia garsas. Po kažkiek tvinksnų pravažiuoja kitas garsas ir vėl nieko. Tik po užtęsto tuštumos ūktelėjimo pravažiuoja sunkvežimio vaizdas. Viskas kartojasi, vaizdai be garso, garsai be vaizdo kaip bekūnės būtybės ieško savo antrosios pusės – ir niekada nesutinka šioje pakelės monotonijos kilpoje. Panašiai kaip ir aš, jau per Treigio parodos atidarymą patekusi į fikcijos zoną, esančią už vertikalios linijos kiekvienoje jo fotografijoje – paaiškėjo, kad tai ne metafora. Todėl ir sukasi tas pats įrašas: lėkimo autostrada leidžiantis saulei, pasisveikinimo su Ignu, paltų kabinimo, susėdimo už stalo parodų salėje, viešo kalbėjimo, vakarienės su alumi, lėkimo tamsoje. Ir vis nesutinku savo teksto. O kai Treigio paklausiu: „Kaip gyvenai?“, jis atsako: „Dabar tik sėdžiu ant sofos.“

Daug keliaujantys žmonės atskiria nuo savo vietų, greitai judėdami pakimba virš tikrovės, niekur

neprisitvirtina. Tuomet jų palikti namai ima gyventi atskirai. Ne tik tai, kaip feisbuke rašė Gintaras Zinkevičius, barsto dulkes, perkrausto indus iš spintelės į kriauklę, ištepa juos kiaušininės, avižinės košės, grybų padažo likučiais, bet ir apsitraukia tamsa, o ja prisidengę šešėliai šlaistosi po kambarius, prilaisto koridoriuje, ieškodami plunksnų pradreskia pagalves ir pripešioja poliesterio pluošto gniutulų, pribarsto vonioje nagų, vakarais gnaibo atšokusius sienų dažus ir mėto ant grindų. Ypač nukenčia sofa – nulūžta koja, nulinksta ranktūris, mėlynas aksomas pasidengia šuns-katės plaukais, vis didėja skylė, kurioje šuo „užkasa“ kaulų atsargas. Ant tokios sofos nebepasėdėsi. Ji nebe mano, o kartu prarandu ir nuobodulio vakarus, kai galima ant jos įsitaisius žiūrėti, kaip tikri ir fiktyvūs kiti atranda ir praranda gyvenimo prasmę.

Neveltui sofos filosofais vadinami tie, kurie nieko neveikia, tik rūko žolę ir visiems aiškina jos etinę ir egzistencinę naudą. Esė „Baldų filosofija“ Edgaras Allanas Poe aprašė idealų kambarį, kuriame rekomendavo turėti dvi dideles sofas, apmuštas tamsiai raudonu

Lietuviškas kinas 2015 m. padovanojo net dvi vertas dėmesio vaidybinio kino premjeras – Alantės Kavaitės „Sangailės vasara“ ir Šarūno Barto „Ramybė mūsų sapnuose“. Filmai suskambėjo ne tik lietuvių kino kontekste, bet ir užsienyje. Abu džiugino akį bei kėlė žiūrovams klausimus ir gana garsias rašančiųjų apie kiną diskusijas. Lyginant šiuos filmus su Karlovy Varų konkursinės programos „Vakarų Rytai“ filmais, galima drąsiai jais didžiuliotis. Didžiuliame tarptautiniame kino katile, kur kartais nebeaišku, kodėl vieni ar kiti filmai atsiduria didžiajame ekrane, Alantės Kavaitės ir Šarūno Barto filmai atrodo tikrai solidžiai.

Būta ir kitų filmų – metų gale „Skalvijos“ kino centras surengė ciklą „Scena“, nes dokumentinių filmų skaičius apie teatrą, teatro režisierius ir aktorius nustebino! Bet galvojant apie visus metus, nacionalinio kino situacija vis dar atrodo vangi – tarsi niekaip negalime pabusti ir pamatyti, kas mus supa ir kaip būname. Nors tikrai buvo džiuginančių jaunųjų kūrėjų trumpametražių filmų, kad ir Kamilės Milašiūtės „After Rave“, Jurgio Matulevičiaus „Tardytojas“, Audriaus Antanavičiaus „Mėgėjai“ ar Marijos Kavtaradzės ir Vytauto Katkaus „Iglu“.

Linas Vildžiūnas

1. „Leviatanas“ (rež. Andrej Zviaincev, „Kino pavasaris“),
2. „Audros vaikai“ (rež. Lav Diaz, „Kino pavasaris“),

3. „Ponas Terneris“ (rež. Mike Leigh),
4. „Lobis“ (rež. Corneliu Porumboiu),
5. „Mano mama“ (rež. Nanni Moretti, „Scanorama“).

Dar noriu paminėti Jano Nėmeco retrospektyvą „Scanoramoje“, o ypač jo 1964 m. debiutą „Nakties deimantai“. Netikėtai supratau, kodėl dabartinis kinas paprasčiausiai nebegali toks būti. Ne tik dėl nespaltoto kadro grafikos, bet pirmiausiai todėl, kad nutrintos paties pasaulio faktūros. Pasaulis liko be veido. Kolektyvinį Sudetų vokiečių portretą (Nėmeco sukurtą su neapykanta) švelniau atkartoto Michaelio Haneke's „Baltas kaspinas“.

Lietuvių kinas (neturiu minty komercinės grafomanijos) nepaliko jokio įspūdžio. „Sangailės vasara“ – tarptautinio masto kuriozas, rodantis, iki kokios banalybės nusirito festivalių atrankos kriterijai ir vertinimų konjunktūra. Neįkvepia ir „Ramybė mūsų sapnuose“, nors vienintelis pasaulinio lygio mūsų kino režisierius turi teisę į nesėkmę.

Svarbiausias meninis metų įvykis man yra Krystiano Lupos režisuota Thomaso Bernhardo „Didvyrių aikštė“, geriausias vaidmuo – Eglės Gabrėnaitės fenomenaliai suvaidinta ponია Citel.

Bjauriausias įvykis – labai lietuviška konspiracija prieš Audronį Liugą. Kultūros ministerijos kompetencijos stoka ir strateginis abejingumas jau net nebestebina. O Nacionaliniam galima palinkėti sėkmingų statybų ir ilgų kūrybinių atostogų.

paskui – nieko. Atgal į tą patį lietu. Gal tai ir yra integracija.

Laisvydė eglę grąžino. Ji guli, jau pavargusi, laukia, kol baigsiu eilinę kalėdinę esė. O aš negaliu baigti, kol nepasakysiu, ko iš tiesų noriu. Pagal Poe aprašymą Filadelfijoje sukurtas tikras kambarys – su visomis detalėmis, iki pat paauskuotos virvelės užuolaidoms užtraukti. Mačiau nuotrauką. Ir tada pagalvojau: o ką, jei pagal šį tekstą irgi kas nors sukurtų vietą, kur būtų galima pradingti pavargus nuo besaikio irklavimo kasdienybės upe aukštyn? Kaip galima pasėdėti Poe kambaryje ant sofos nežiūrint į savo atspindį veidrodyje, taip norėčiau Orkkut namelio rūsyje pasikalbėti belaisiais veiksmažodžiais, už treigiško rūko sienelės klausytis kosminės tėkmės, Laisvydės plastikinių eglų miške ieškoti meilės paklydėlių ir likti tarpinėje būsenoje – permanentiškai. Stebint tai retėjančiame, tai tirštėjančiame rūke ryškėjančius ir dingstančius ženklus, gal gims nepastovi viltis.

Avarinis signalas vis tiksi, ir aš neapsisprendžiu, ar baigti, ar tęsti.

AGNĖ NARUŠYTĖ

Subtilus ilgametės patirties skambesys

Pirmasis Los Andželo gitarų kvarteto koncertas Lietuvoje

KAMILĖ RUPEIKAITĖ

Baltijos gitarų kvartetas savo gerbėjus džiugina ne tik aukščiausio meistriškumo koncertine, bet ir organizacine veikla, nuo 2009 m. Baltijos gitarų festivalio kontekste Lietuvos klausytojams pristatydamas dar negirdėtus pasaulinio lygio meistrų koncertus. Puikiu kultūrinio metų pabaigos akcentu tapo visame pasaulyje žinomo, garsiausiu klasikinės gitaros kvartetu laikomo Los Andželo gitarų kvarteto koncertas, įvykęs Nacionalinėje filharmonijoje gruodžio 15 dieną. Būtent šis 35 metus gyvuojantis kolektyvas ir įkvėpė keturis jaunos entuziastingus gitaristus susiburti į Baltijos gitarų kvartetą 2004-aisiais.

Los Andželo gitarų kvartetas, kuriame groja Johnas Dearmanas, Williamas Kanengiseris, Scottas Tennantas (visi trys – nuo pat kvarteto susibūrimo) ir Matthew Greifas (2006 m. pabaigoje pakeitęs Andrew Yorką), yra įvertintas „Grammy“ apdovanojimu, atlieka ne tik klasikinės, bet ir šiuolaikinės ansambliui rašomas kompozicijas, įvairių muzikos žanrų ir stilių kūrinių aranžuotes. Kaip prieš koncertą surengtoje spaudos konferencijoje teigė W. Kanengiseris, kvartetas veikia demokratijos principu, be aiškaus lyderio, tačiau tai nereiškia, kad nekyla kūrybinių diskusijų dėl interpretacijos. Visi kvarteto nariai derina ir solinį, ir ansamblinį muzikavimą, nors prioritetą teikia ansambliniam. Jų didysis mokytojas ir įkvėpėjas – garsusis ispanų

gitaristas Pepe Romero ir gitarų kvartetas „Los Romanos“, kuriame nuo 1960 m. groja vien Romero šeimos gitaristai.

Gitarų kvarteto koncertas pilnutėlėje filharmonijos salėje prasidėjo kiek netikėtais, specialiai kvartetui sukurtu Carloso Rafaelo Riveros „Cumba-quin“ skambesiais, kur gitaros aktyviai naudojamos ir kaip mušamieji instrumentai. Nuotaikingas, ypatingo sinchroniškumo reikalaujantis kubietiškais ritmais grįstas kūrinys skirtas efektingai pradžiai, nors apskritai koncerto programa buvo orientuota toli gražu

„Music in Four Sharps“ iš naujausio, 2015 m. pradžioje išleisto Los Andželo gitarų kvarteto albumo „New Renaissance“. Kompozicija parašyta pagal žymaus Anglijos renesanso liutnininko ir kompozitoriaus Johno Dowlando „Frog Galliard“ temą. Kone sakralus kūrinio muzikinis tyrumas puikiai atskleidžia vieno subtiliausių instrumentų – liutnios – dvasią ir tembro spalvas. Deja, labai apmaudu, kad pirmą kartą Baltijos šalyse viešinti Los Andželo kvartetui Vilniaus publika pateikė akibrokštą – kontempliatyvaus kūrinio metu būtinai vienoje

– Ralpho Townerio, Cheto Atkinso, Pat Metheny, Gerardo Gimenez – ir kitų kūrinių. Lietuvos klausytojus ansamblis supažindino ir su specialiai jam sukurtu roko gitaristo Dweezilo Zappos (Franko Zappos sūnaus) kompozicija „Marmux Buhdardux“, kuri pasirodė įdomesnė kaip istorinis faktas, nei muzikiniu aspektu.

Antrąją koncerto dalį pradėjo penkių lakoniškų dalių kompozicija „Suite Transcendent“, kurią Los Andželo kvartetui šiais metais sukūrė vokiečių gitaristas Tilmanas Hoppstockas. Kūrinys pavergė subtiliais impresionistiniais atspalviais ir buvo atliktas „perregimai“, tarytum vos liečiant stygas. Tikriems muzikos meistrams, kad ir kokio instrumento virtuozei jie būtų, būdingas skambesio lengvumas, garso išgavimas tarytum žaidžiant. Los Andželo gitarų kvarteto skambesys – itin lankstus, paslankus, kartu užtikrintas ir tvirtas.

Piotro Čaikovskio „Spragtuko“ siuita, aranžuota buvusio ansamblio nario Andrew Yorko, yra savotiškas leidimasis į avantiūrą, kaip ir apskritai sumanymas gitaroms aranžuoti simfoninę muziką, prarandant charakteringų instrumentų semantiką, spalvinius niuansus. Reikia pripažinti, kad buvo gana neįprasta klausytis populiariausių „Spragtuko“ melodijų, atliekamų ne orkestru, nors keturios gitaros skambėjo efektingai ne tik energijos, bet ir faktūros bei tembrų, meistriskų solinių perėjimų atžvilgiu. Žinomiausios „Spragtuko“ melodijos, švelniais gitaros tembrais

kūrusios jaukumą, panašiai kaip jį kuria žvakės šviesa viduržiemį, alsavo šventine nuotaika ir tapo preliudu artėjančioms Kalėdoms ir Naujiesiems metams, tačiau vis dėlto renkuosi originalią „Spragtuko“ versiją orkestrui su charakteringa, autentiška instrumentuote.

Ir klausant gitaristų pasisakymų spaudos konferencijoje, ir jų grojimo per koncertą, buvo akivaizdu, kad nesivaikoma pigaus populiarumo, žūtbutinės šlovės ir išorinių efektų. Tai laiko patikrinti ir „nugludinti“ meistrai, kuriems neberekia stengtis klausytojams sudaryti įspūdį, nes branda ir patyrimas užtikrina vidinį pasitikėjimą savimi. Žavesio ir nuoširdumo koncertui suteikė pačių gitaristų komentarai apie atliekamų kūrinių sukūrimo istorijas ir specifiką, tuo parodant dėmesį ir pagarbą klausytojams. Ilgametė patirtis ir aukštas profesionalumas leidžia jiems scenoje atsipalaiduoti, visiškai nesijaudinant, kad kūrinių komentavimas juos išblaškys. Kadangi šis koncertas – pirmoji gyva Lietuvos klausytojų pažintis su Los Andželo gitarų kvartetu, į programą galėjo būti įtrauktas ir klasikinio gitaros repertuaro kūrinys, kurio atlikimas, tikiu, būtų praturtinęs šią išskirtinę pažintį dar įvairesnėmis ansamblio raiškos bei interpretacinėmis galimybėmis. O šauniam Baltijos gitarų kvartetui norisi palinkėti kūrybingo 2016-ųjų metų sezono, toliau džiuginant publiką savo bei kitų pasaulio gitaros meistrų koncertais.



Los Andželo gitarų kvartetas

D. MATVEJEVO NUOTR.

ne į masinį klausytoją – daugumai kūrinių būdingas rafinuotumas, klasikinės ir šiuolaikinės akademinės muzikos elementų bei įvairių pietietiško ritmo derinimas. Vienas paveikiausių skambėjusių kūrinių – amerikiečių kompozitoriaus, daug rašančio gitarai Iano Krouse

iš priekinių eilių turėjo suskambėti mobilusis telefonas...

Koncertą tęsė aranžuotos spalvingos, skirtingų charakterių kompozicijos iš 2005 m. „Grammy“ apdovanojimą pelniuso albumo „Guitar Heroes“ (2004), kurį įkvėpė kvarteto mėgstamų gitaros meistrų

Rekonstrukcijų pagreičiai

Dar kartą apie prikeliamus Mikalojaus Konstantino Čiurlionio kūrinius

DARIUS KUČINSKAS

Šiomet minėjome Čiurlionio gimimo 140-ąsias metines. Daug renginių, įvykių, premjerų, parodų – kaip visuomet, pasak Giedriaus Kuprevičiaus, toks truputį „paūmėjimas“. Tačiau šį kartą Čiurlionio jubiliejus paminėtas dviem ypatingomis premjeromis – rekonstruotos ir atliktos (ir net įrašytos!) dvi nė karto neskambėjusios simfoninės poemos „Dies irae“ ir „Pasaulio sutvėrimas“. Poemą „Dies irae“ lapkričio 20 d. Kauno filharmonijoje atliko Kauno simfoninis orkestras, diriguojamas Roberto Šerveniko. Poemą rekonstravo ir instrumentavo kompozitorius Giedrius Kuprevičius. „Pasaulio sutvėrimas“ suskambo Vilniuje, Nacionalinėje filharmonijoje, gruodžio 4 d., ją atliko

Nacionalinis simfoninis orkestras, diriguojamas Modesto Pitreno. Poemą rekonstravo ir instrumentavo kompozitorius Arvydas Malcys.

Iš anksto pasakysiu, kad šių kūrinių atlikimas yra ypač reikšmingas įvykis Lietuvos muzikinės kultūros raidoje. Bene pirmą kartą per daugiau nei šimtą metų susivokėme esantys subrendę objektyviai autoanalizei ir atvirai savikritikai, esame pakankamai tvirti ir laisvi (ir niekieno išoriškai neverčiami!) mąstyti ir permąstyti savo tautinės kultūros ištakas, susiformavusias XX a. pradžioje, kurioms kertinį akmenį padėjo Čiurlionio kūryba. Tad ką išgirdome ir ką supratome?

Pradžioje trumpas istorinis ekskursas. 1907 m. balandžio 30 d. penktą valandą ryto Varšuvoje (nuoroda paskutiniame partitūros puslapyje) Čiurlionis užbaigė simfoninę

poemą „Jūra“ – tai yra instrumentavo ir perrašė į švarraštį. Bet dar neužbaigęs švarraščio Čiurlionis jau fiksuoja pirmuosius naujos simfoninės poemos – „Pasaulio sutvėrimas“ – taktus ir puslapius (1907 m. kovo 15 d.). Tris su puse metų komponuota „Jūra“, matyt, buvo kiek pabodusi pačiam kompozitoriui („Jūra – paliktas pūdymas, pats nežinau, ko laukiantis, gal geresnių laikų“, – iš Čiurlionio 1906 m. sausio 7 d. laiško broliui Povilui). Ir jei ne viltis (taip ir neišsipildžiusi), kad kūrinys bus atliktas Varšuvos filharmonijoje, kažin ar Čiurlionis apskritai būtų grįžęs prie neišbaigtų „Jūros“ eskizų, juodraščių ir prisiųvertę parengti partitūros švarraštį.

Poema „Pasaulio sutvėrimas“, matyt, irgi neatsirado vienu prisėdimu. Vienintelis šiandien žinomas jos rankraštis – klavyras, kaip jau

minėta, pradėtas komponuoti 1907 m. kovo 15 d., – užrašytas storos muzikos rankraščių knygoje tarp 1909 m. lapkričio mėn. Peterburge užbaigtos Fugos in B (muzikologės Rimos Povilionienės pasiūlytas taiklus pavadinimas) ir 1910 m. vasario 1 d. Druskininkuose užrašyto poemos „Dies irae“ klavyro. Taigi, vėl matome beveik trejų metų laikotarpį. Tik šį kartą jokios vilties, kad kūrinys bus atliktas. Tad apmestas viso „Pasaulio sutvėrimo“ klavyras (ties paskutiniu taktu įrašyta – *Fine*) taip ir liko neinstrumentuotas, o vietoj mis ir nesukomponuotas – palikti tušti taktai bei trys tušti, bet sutaktuoti (po 8 taktus) puslapiai. Kūrinio visuma gana aiški, pagrindinė tematinė medžiaga, kurią norėta panaudoti, užrašyta. O panaudota ištis daug – tarsi apibendrinamas visą anksčiau sukurtą muziką,

Čiurlionis jungia atskirus fortepijoninius bei vokaliinius kūrinius į vieną stambų superciklą. Tokį savo kūrybos sąvadą Čiurlionis jau kartą buvo daręs 1900 m. pradžioje – pasitinkant naująjį šimtmetį. Tąkart į vieną knygą dailiai buvo perrašyti visi anksčiau sukurti ir net neužbaigti (!) kūriniai. Antrasis savotiškas kūrybos sąvadas, atskleidžiantis visai kitas tų pačių miniatiūrų reikšmes ir prasmes, girdimas poemoje „Pasaulio sutvėrimas“. Žinant, kad Čiurlionis net perrašydamas į švarraštį savo kūrinius mėgo dažnai taisyti, koreguoti ar net drąsiai perkurti, galima manyti, jog autoriaus užbaigta „Pasaulio sutvėrimo“ partitūra ženkliai skirtųsi nuo pirminio klavyro. O tai jau atveria tam tikrą kūrybos laisvę šiuolaikinei

NUKELTA Į 9 PSL.

Šventiška „Traviata“

Išskirtinis spektaklis su Katerina Tretyakova ir Edgaru Montvidu

RITA NOMICAITĖ

Gruodžio 12-osios „Traviatos“ spektaklis Lietuvos nacionaliniame ope-ros ir baleto teatre buvo skirtas simbolinės lietuvių operos figū-ros – Kipro Petrausko – 150-osioms gimimo metinėms. Šis tautinės ope-ros sąjūdžio veikėjas, pirmųjų lietu-viškų spektaklių solistas, be to, pasi-žymėjo išskirtinėmis profesinėmis savybėmis. „Jaukus, švelniai melan-choliškas lyrizmas yra pagrindinis jo dainavimo ir visos jo asmenybės bruožas. (...) Petrausko lyrikai su-teikia ypatingos reikšmės ugningas temperamentas, kuris slypi prisi-dengęs jos švelnumu. Kipro lyriz-mas nėra silpno, bejėgio svajotojo jausmų išsiliejimas; iš švelniausio „*pianissimo*“, iš lyriškiausios nuo-taikos jis gali pereiti į aistringą pa-kilimą; už švelnumo slepiasi stipri, sveika, gyvastinga asmenybė. Dina-miškose vietose jis suliepsnoja pats ir moka uždegti klausytojus“, – 1936 metais, dainininkui švenčiant sceni-nės kūrybos 25-ąsias metines, dide-liame straipsnyje analizavo Vladas Jakubėnas („Kipras Petrauskas – lietuviško dainingumo reiškėjas ir įkūnytojas“, *Vairas*, 1936, Nr. 12). Intymumo sublimuoti karšti jaus-mai buvo gražiausias ir aptariamojo spektaklio bruožas.

Neseniai TV eteryje pasigir-dus teiginiams apie operos meno mirtį, Giuseppe’s Verdi „La tra-viata“, toji beveik „šlagerine“ vir-tusi opera, priešingai – skleidžia *virš laikinius* operos kerus. Kitaip tariant, kaip ir kiekvienas genialus kūriny s ji buvo kupina anuomet,

tebėra ir dabar prisodrinta ateities skambesio, dramaturginių subti-lybių nuojautų. Kuo opera artima mūsų ausiai? Svarbiausia turbūt – kameriniu skambesiu (dominuoja dviejų solistų scenos), tikslingu, įrė-mintu „konkrečios temos nagrinė-jimu“ (vienos poros meilės jausmo aspektai), smulkia struktūra – 4 ne-didukai veiksmai (LNOBT grupuo-jami po du), trunkantys nepilnas dvi valandas kaip pilnametražis fil-mas. Veikalas turi ir greito, emoci-onalaus poveikio sluoksnį, nelygi-nant dainelės.

Operos muzika turtinga dar ir tuo, kad net tie patys atlikėjai kar-tais įsijaučia į labai skirtingas jos ekspresyvumo tendencijas. Aps-kritai, vieni dirigentai „Traviatą“ galingai romantizuoja, apimdami visą aistros gamą nuo žemiausių iki aukščiausių obertonų ir pa-brėždami žemuosius, rinkdamiesi lėtus tempus. Būtent taip interneto įrašuose aptikau operos fragmen-tus diriguojant mūsų teatro svečią Gianluca Marcianò. Tad buvo dar įdomiau spektaklyje pajutus vos ne dvigubai greitesnį judėjimą ir apskritai kitokią, tą lengvą, grakš-čią, lakią ir šviesią dirigento inter-pretaciją. Maždaug tokio pobūdžio, kokio laikėsi didysis italas Claudio Abbado.

Negaliu palyginti, kaip orkes-trą G. Marcianò traktuoja jo pa-ties pas mus ką tik pastatytame G. Verdi „Ernanyje“, bet tą vakarą orkestro skambesys buvo pakitęs neatpažįstamai. Tapo lengvutėlis, švelnutėlis, be galo šiltas ir atidus. Visai nepriminė tik „didelės gitaros“, kaip vėliau iš Verdi šaipėsi Giacomo

Puccini. G. Marcianò orkestro par-tijoje išgirdo daugybę niuansų, pa-vyzdžiui, Violetos arijoje „Addio...“ (IV v.) raudėjo kartu su Violeta, ak-centuodamas ir pratęsdamas antrą takto dalį (solistei kirčiuojant pir-mąją, skiemenį „di“). Apskritai G. Marcianò diriguojamas spektaklis skambėjo švariai tarsi nuplautas, ypač vientisai, darniai ir su įkarščiu.

Didžiausią spektaklio grožį kūrė kamerinis muzikavimas, pra-žydes pagrindinių veikėjų įvaiz-džių forma. Violetos vaidmenį at-liko Katerina Tretyakova. Gimusi Murmanske (Rusija), Vilniaus Juozo Tallat Kelpšos konservatori-joje studijavusi choro dirigavimą, LMTA – solo dainavimą pas Gie-drę Kaukaitę, Tretyakova buvo iš-girsta mūsų bičiulio Mozarteumo dirigento Josefo Wallnigo ir jo pa-dedama pateko į Vakarų Europos mokyklas. Dabar į Vilnių ji atvyko iš Hamburgo valstybinės operos, kurios repertuariniuose spekta-kliuose nuo 2010–2011 m. sezono dainuoja pagrindinius vaidmenis. Pažindama savo balsą, dainininkė nuostabiai išnaudoja unikaliąsias jo savybes – vos saldžią, šviesią šilumą, jaukų skambesį. Nepaprastai lankstus balso valdymas leidžia jai išvingiuoti turbūt kone visus kame-rinius dramaturgijos niuansus. Vilniuje K. Tretyakova sukūrė tyros, trapios ir liaunos lyg smilgelė, o kartu neišse-miamai sudėtingo vidaus pasaulio ir protingos moters paveikslą.

Švelniausiu dainavimu ten, kur dauguma Alfredų itališkai plėšia gerkles, sukretė Edgaras Montvi-das. Tiesa, pagal režisieriaus suma-nymą, veiksmo pradžioje Alfredas

idėjų dialogą ir polifoniją labai sudėtinga.

Klausant abiejų poemų kai kas gal nusivylė neišgirdęs mums jau įprasto (stereotipinio, „čiurlioniško“) skambesio ir pagalvojęs, jog po „Jū-ros“ Čiurlionis nesugebėjo pakilti iki tokių pat meninių aukštumų, kurias buvo su ja pasiekęs. Bet čia ir yra esminis klausimas: ar nepa-kilo Čiurlionis, ar mes nesugebė-jome pakilti iki Čiurlionio? Ma-tyt, galima atsakyti ir taip, ir ne. Reikėtų pripažinti – taip, Čiurlio-nis savo talentu neprilygo (netu-rėjo galimybės jo išplėtoti) amžininkams simfonistams Gustavui Mahleriui ar Richardui Straussui. Tačiau rekonstruotose partitūrose, pripažinkime, buvo labai daug netikėtų, labai drąšių ir novato-riškų savo laikui paties Čiurlionio sprendimų, originalių muzikinių idėjų plėtojimo atvejų, kuriuos tik iš partitūros sunkiai beįžvelgtume. Taip pat labai sėkmingi abiejų kom-pozitorių – Kuprevičiaus ir Mal-cio – klavyrų pritaikymai orkestrui, demonstruojantys ypač profesio-nalų orkestro pažinimą ir gebėjimą



Katerina Tretyakova (Violeta)

M. ALEKSOS NUOTR.

apie meilę Violetai turi kalbėti su-sikišęs rankas į apsmukusių kelių kišenes, kas tokiame aukštų idėjų veikale dar smarkiau nubraukia bet kokias įtikinėjimo pastangas. Reziduojantis Londone, „Royal Opera House“ bei kituose karališ-kuose, nacionaliniuose ir panašiai žymiausiuose pasaulio teatruose dainuojantis E. Montvidas namų scenoje jautėsi puikiai ir atsipa-laidavęs artistišškai krėtė meniškus pokštus, subtiliai niuansuodamas ir išryškindamas dažniausiai visai ne-tikėtas dramaturgijos akimirkas bei prasių jungtis. Finalinis Violetos ir Alfredo duetas, kuriame papras-tai ryžtingai planuojamas jų gyveni-mas Paryžiuje, dažnai kaip operos ištrauka griaudi šventiniuose kon-certuose. Intymus E. Montvido kal-bėjimas iš esybės gelmių skambėjo tik kaip paguoda, jis jau nujautė, kad Violetos neteks. Jo dainavi-mas labiau priminė kuždesį, ir tuo galutinai sukėlė katarsį, prie kurio jau buvo priartėjusi K. Tretyakova Violetos atsiveikinimo arija.

Nors K. Tretyakova ir E. Mon-tvidas pirmąkart susitiko šiame spektaklyje, jų scenos skambėjo harmoningai, balsai nuostabiai vie-nas kitam tiko. Peržvelgę abiejų dai-nininkų repertuarą aptiktume ne-mažai Mozarto vaidmenų, pasirodo,

išnaudoti jo galimybės. Kitas daly-kas, ar tikrai taip savo kompozicijas būtų už(iš)baigęs pats Čiurlionis? To niekada nesužinosime. Bet, pa-radoksas, – to nė nereikia aiškin-tis. Juk kalbėdami apie bet kurį rekonstruotą ar kito autoriaus už-baigtą kūrinių visuomet suvokiame, kad tai yra tam tikras kompromisas, tam tikras sprendimas, žymintis čia ir dabar gyvenančios visuomenės ir vieno jos atstovo požiūrį bei įsi-vaizdavimą apie kito konkretaus kompozitoriaus muziką. Muzikos atlikimo mene tai yra kasdienybė. Muzikos komponavimo srityje tai pasitaiko kur kas rečiau. Bet ir čia tokie užbaigimo, prikūrimo, orkes-travimo atvejai skaičiuojami dešim-timis, jei ne šimtais. Pradedant nuo Johanno Sebastiano Bacho „Fugos meno“, Wolfgango Amadeus Mo-zarto *Requiem* ir baigiant Arnoldo Schönbergo opera „Mozė ir Aronas“ ar Charleso Iveso „Visatos simfo-nija“. Visais atvejais kūriniai buvo už(iš)baigti kitų autorių ir tvirtai įaugo į mūsų muzikinio gyvenimo erdvę bei mūsų pačių savivoką. Ir tai, kad pasaulinė praktika pagaliau

kad jie atlieka net tos pačios veikėjų poros partijas, antai – Paminos (so-pranas) ir Tamino (tenoras) „Už-burtojoje fleitoje“. Regis, kaip tik mozartiški – nebūtinai dideli, bet šilti ir šviesūs – jų balsų obertonai „Traviatoje“ sukūrė darną, padėju-sią užkilti iki jausmų sukrėtimo. Į jį, tiesą sakant, nuosekliai atvedė visi spektaklio atlikėjai nuo pat pirmojo Preliuo akordo. Išraiškingu into-navimu ir vaidyba nė kiek nenusi-leido Arūnas Malikėnas (Žermo-nas), spektaklio atmosferai pakluso Aistė Miknytė (Flora), Dovilė Ka-zonaitė (Anina), Kasparas Damulis (Baronas Diufalis), Liudas Nor-vaišas (Markizas), Vladas Bagdo-nas (Daktaras), Andrius Bartkus (Violetos tarnas), Alfredas Celie-šius (Floros tarnas) ir Dmitrijus Afanasjevas (Komisionierius).

Po visų ilgų aplodismentų, no-rėdamas išskirtinai pagerbti kolegę Kateriną Tretykovą, Edgaras Mont-vidas paskutinę finalinės uždan-gos nusileidimo akimirką scenos partnerę grakščiai už rankos pa-vedė link scenos krašto. Ir ji, mūsų operos gėlė, liko ten visų priekyje stovėti. Tikėkimės, Lietuvoje dabar ją girdėsime ir matysime nuolat, ta-čiau kad ir kaip būtų, šis paskutinis vaizdas scenoje neužsimirš.

pasiekė Lietuvą, reikėtų tik svei-kinti. O jei kas nors ryšis rekon-struoti ir orkestruoti (o gal ir nau-jai perkomponuoti) šiemet pirmą kartą nuskambėjusias Čiurlionio poemas, visuomet bus įdomu iš-girsti naujus sprendimus. Tad šian-dien labai nuoširdžiai džiaugiuosi ir sveikinu kompozitorius Giedrių Kuprevičių ir Arvydą Malcį už jų titanišką, labai reikšmingą darbą ir galimybę mums visiems išgirsti bei naujai permąstyti, atrodytų, taip ge-rai pažįstamą Mikalojų Konstantiną Čiurlionį.

Reikia išskirti ir pasiaukojančią dirbusius abu dirigentus – Robertą Šerveniką ir Modestą Pitreną. Ne-paisant orkestre kartais kylančių „nuomonių skirtumo“, kūriniai buvo parengti ir atlikti su didžiausia atsakomybe ir pagarba rekonstruo-toms partitūroms bei jų (bendra) autoriams. Be dirigentų energijos, profesinės meistrytės ir valios šie jubiliejiniai Čiurlionio metai vargu ar būtų įgavę tokį smarkų pagreitį, kuris, tikiu, inspiruos dar ne vieną idėją ateičiai.

ATKELTA IŠ 8 PSL.

rekonstrukcijai. Turiu omeny laisvę pakankamai drąsiai žvelgti į esamą eskizą, jį kupiūruoti ar priešingai – išplėtoti ir taip suformuoti visiškai užbaigtą kompoziciją. Klausantis „Pasaulio sutvėrimo“ kilo mintis, jog tai kažkaip siejasi su Čiurlio-nio mėgtu Roberto Schumanno „Karnavalu“ ar net Modesto Mu-sorgskio „Parodos paveikslėliais“. Juk akivaizdu, kad Čiurlionio „pa-saulis“ yra formuojamas iš trumpų ir savarankiškų „pasaulėlių“. Tad jungianti tema ar motyvas galėtų iš tų pasaulėlių padaryti vientisą ir visaapimančią ciklą-pasaulį.

Su poema „Dies irae“ yra kiek ki-taip. Pirmiausia neaišku, kiek laiko kompozicija buvo kuriama. Vienin-telė data (1910 m. vasario 1 d.) už-rašyta pabaigus klavyrą. Bet vargu ar Čiurlionis turėjo tiek laiko, kiek komponuodamas „Jūrą“ ar „Pasau-lio sutvėrimą“ (po maždaug trejus metus). Visgi struktūriškai kūriny s atrodo net labiau išbaigtas ir kons-trukciškai tvirčiau suręstas nei „Pa-saulio sutvėrimas“ – čia panaudota

mažiau temų, jos tarpusavyje greti-namos kontrasto principu, aiškiai išsiskiria penkios stambios pada-los, formuojančios tipinį Čiurlio-niui arkos įvaizdį (su centrine kul-minacine padala). Detaliau apie kūrinio konstrukciją ir tematiką jau skelbta anksčiau (D. Kučinskas, Y. Nunokawa. Čiurlionio simfoninės poemos „Dies irae“ analitinės in-terpretacijos, *SOTER*, 2014, nr. 52, p. 47–64). Čia norėtųsi atkreipti dėmesį į ypač drąsius savo laikui akustinius sprendimus, kuriuos Čiurlionis stengėsi išgauti panau-dojęs painų politonalumą, poliri-tmiką ir politematizmą. Kūrinio temos čia veikia kaip personažai arba simboliai, kaip filosofinės ar meninės idėjos. Ir tuo poema „Dies irae“ susisieja su Richardu Wagne-riu ir Aleksandru Skriabinu. Temos tarpusavyje bendrauja lyg gyvos bū-tybės (prisiminkime Čiurlionio aiš-kinimą apie melodijas kaip žmones, su savo charakteriais ir t.t.) viena kitą veikia, keičia, jos mutuoja – kinta jų išorė (ritmika, dermė) ir jų kuriamos muzikinės reikšmės. Perprasti šį muzikinių filosofinių

Apie uždara ir atvirą vertę

2015 metai teatre

MILDA BRUKŠTUTĖ

„Tų, dėl teatro pamišusių, gal net daugiau, nei tų, pamišusių dėl poezijos“, – naujausioje savo eilėraščių knygoje „viename“ rašo Aidas Marčėnas. Iš tiesų, teatras geba pritraukti be galo skirtingus, įvairiausiomis prasmėmis ir beprasmybėmis užsiimančius žmones. Beje, dažniausiai ne žiūrėti į tai, kas vyksta scenoje, o veikti.

Kuo toliau, tuo dažniau tenka išgirsti, koks svarbus ir teikiantis džiaugsmo scenos menų atstovams yra pats kūrybos procesas (kaip išdidžiai ir paslaptinai būna tariamas šis žodis!): bendravimas su trupe, repeticijos, galimybė per jas pasikrauti, praturtėti kaip menininkui ir kaip žmogui. Žodžiu – rezultatas tėra maža dalis to, ką kūrėjams teko patirti keliaujant į sceną. Teatro menas juk gimsta ne sėdint vienam prie kompiuterio, jis – tikrų nuotykių žanras.

Taigi, visos spektaklio vertės taip lengvai, t.y. jį žiūrėdamas, neįvertinsi. Ji – itin tęstinis reikalas. Pavyzdžiui, šiais metais Lietuvos nacionaliniame dramos teatre naujų repeticijų metodų prisižiūrėjęs Valentinas Masalskis galbūt praplėtė ir savo režisūrines bei pedagogines galimybes. Tad yra šansų, kad ir jo mokiniai (o gal jau metas sakyti tiesiog Klaipėdos jaunimo teatro aktoriai) gaus ne ką mažiau naudos nei jis pats. Neužtenka juk niūriai konstatuoti vien to, kad kaip aktoriams mes jo beveik nepamatėme kitokio,

nei jau esame pratę matyti. Ir net jei netapsime Árpádo Schillingo „Didžio blogio“ gerbėjais, net jei paslapčia svajosime, kad kokia nors aukštesnė jėga uždraustų jį rodyti, vis viena galime tikėti, kad visai spektaklio trupei pagyventi miško sodyboje Merkinėje buvo naudinga.



Viktorija Kuodytė, Eglė Mikulionytė ir Valentinas Masalskis spektaklyje „Didvyrių aikštė“

D. MATVEJEVO NUOTR.

Mokslo nauda (o teatralas, tikėkimės, mokosi visą gyvenimą ir – čia turbūt geriausia dalis – praktiškai iš visko) tuo ir žavi, kad geba daugintis, plėstis ir persikūnyti.

Troškimu veikti, o ne stebėti, rodos, pamažu užsikrečia ir teatro žiūrovai. Skaitymai, paskaitos, susitikimai šiuo metu juos praturtina gal net labiau už pačius spektaklius – pastarieji vis dažniau pasižymi ta publiškai nepasiekiamo, uždara verte, tenkančia tik patiems kūrėjams. O pokalbiai ne tik suteikia gyvo susitikimo malonumą, bet ir neužkerta kelio vaizduotei. Taip pat ir rodomi

kam nors prieštarauti, užvirti diskusiją. Rodos, viską reikia ar bent viską galima apkalbėti, užkalbėti, įžodinti.

Nieko keisto, kad šiemet tiek apdovanojimų (Boriso Dauguviečio auskaras, Dalios Tamulevičiūtės ir Jaunojo kūrėjo premijos) sulaukė pojų teatro įkūrėja režisierė Karolina Žernytė. Šiame teatre, nors istorijos ir neatsisakoma, neakcentuojamos kažkokios temos, idėjos, nedemonstruojami kūrėjų sugebėjimai, o per įvairiausių materiją atveriami pačių žiūrovų pojūčiai. Pasiryžimas domėtis žiūrovu, užleisti

jam pagrindinio veikėjo poziciją, rodos, suteikia daug tikresnių, natūralesnių atvirumo akimirkų nei, pavyzdžiui, nuoširdžios aktorių išpažintys scenoje.

Kiek kitokiomis priemonėmis, artistams pasitelkiant savo charizmą ir gebėjimus, žiūrovų pojūčius jau dešimtus metus iš eilės žadino Naujojo cirko savaitgalis, šiais metais pristatęs ganėtinai stiprią, jubiliejaus vertą programą. O dar svarbiau atrodė tai, kad visai neseniai „Atviros erdvės“ konkurse buvo parodytas ir pirmasis lietuvių klounados spektaklis profesionalioje scenoje – Indrės Lencevičiūtės „Klai da“. Labai džiugu pamatyti kažkur, regis, prapuolusią, bet spėjusią įsiminti aktorę, kuri, pasirodo, išdrįso ieškoti savo vietos ne įprastais jos kolegoms keliais, o teatro paraštėse. Kad ši vieta jai tinkama, nekilo jokių abejonių, o kad reikės dar daug dirbti ir kad tai daryti verta – taip pat.

Spektakliams prarandant, o bejėgiškiems, bet maloniems pokalbiams įgyjant daugiau galios ar bent populiarėjant, pačiu laiku pradėjo stiprėti dėmesys dramaturgijos žanrui. Pavasarį įvyko pirmasis „Dramokratijos“ festivalis, inicijuotas Gabrielės Labanauskaitės. Jo metu Lietuvos muzikos ir teatro akademijos studentai skaitė pirmą kartą taip pat studentų išverstas šiuolaikinių užsienio dramaturgų pjeses. Rudenį sulaukėme ir pirmosios „Lenkų dramos Vilniuje“ (projekto vadovė – Viktorija Ivanova). Šiuolaikinę lenkų dramaturgiją pristatanti

programa, nors ir kuklios apimties, pradžiugino bet kokiems pirmiems kartams retai būdinga kokybe. Na, o naujas „Teatro žurnalas“, kuriuo taip pat verta pasidžiaugti, kartu su pirmuoju numeriu išleido pjesės „(A)pollonia“ (pagal Aischilo, J.M. Coetzee’s, Euripido, Hannos Krall, Jonathano Little’o bei Hanso Christiano Anderseno, Andrzejaus Czajkowskio, Marcino Świetlickio tekstus; adaptacijos autorius Krzysztofą Warlikowskis, bendradarbiaujant su Jaceku Poniedzialeku) vertimą (vertė Helmutas Šabasevičius), be to, ir ateityje planuoja pildyti šiuolaikinės užsienio dramaturgijos spragas.

Čia vis, rodos, išsisukinėjimais nuo to, ką vadiname tradiciniu spektakliu, kažkas vis aplinkui, apie... Vis dėlto Teatro dieną Lietuvos nacionalinis dramos teatras iš tiesų padovanojo kai ką iš grynojo teatro srities. Krystiano Lupos spektaklis „Didvyrių aikštė“ pagal Thomaso Bernhardo to paties pavadinimo pjesę pagaliau leido prisiminti tą malonumą – ne skaičiuoti, kiek kas ko išmoko ir patyrė, o būti tiesiog užhipnotizuotam, būti tuo ganėtinai sparčiu tempu nykstančiu, dėl teatro pamišusiu žiūrovu. Ir vis dėlto kaip tik tokiais atvejais, kai prasmės nebereikia išrašinėti dirbtiniu būdu – žodžiais, būna įdomu pasigilinti ir į tą paslaptinąją repeticijų procesą. Tokią galimybę suteikė smagus ir nemistifikuotas Miko Žukausko dokumentinis filmas „Trikampiui pakilus: Krystian Lupa stato „Didvyrių aikštę“.

Šokio metai

Kas įsiminė 2015-aisiais

HELMUTAS ŠABASEVIČIUS

Metams baigiantis plačiai paminėtas Lietuvos baleto jubiliejus – šventiškas akcentas, užbaigęs įvairiausių šokio išpūdžių grandinę, kurią, kaip visada, pynė įvairios praeities ir dabarties refleksijos, baleto ir šiuolaikinio šokio spektakliai, nauji artistų darbai ir netikėtai sušvitę seni vaidmenys.

Progą pamąstyti apie Lietuvos šokio įvairovę šiemet suteikė bent kelios mokslinės konferencijos, paskatinusios paieškoti iš pirmo žvilgsnio mažai pastebimų atskirų asmenybių ar istorinių laikotarpių ryšių su šokio kultūra. Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto, M.K. Čiurlionio namų ir Vilniaus dailės akademijos surengtoje konferencijoje „Mikalojus Konstantinas Čiurlionis Vilniuje“, skirtoje

140-osioms menininko gimimo metinėms paminėti, buvo galima pasvarstyti apie įdomius Čiurlionio ir šokio ryšius, prasidedančius entuziastingai jo paties vertintais Isadoros Duncan pasirodymais ir nusidriekiančius į baleto (Giedriaus Kuprevičiaus „Čiurlionis“, kurį Lietuvos nacionaliniame operos ir baleto teatre pastatė Robertas Bondara) ir šiuolaikinio šokio („Auros“ šokio teatre Birutės Letukaitės pastatytas spektaklis pagal „Jūrą“) erdves – ir tai tik pora naujausių pavyzdžių.

Mykolo Kleopo Oginskio 250 metų sukakčiai skirtoje konferencijoje taip pat buvo proga prisiminti baletą, netgi nusikelti į „priešistorinius“ Lietuvos baleto laikus – XVIII a. pabaigą, kai polonezo „Atsisveikinimas su Tėvyne“ ir išmintingų „Priesakų sūnui“ autoriaus antros eilės dėdė Mykolas Kazimieras Oginskis savo rezidencijoje Slanime, per du

šimtus kilometrų nutolusiame nuo Vilniaus, puoselėjo „Mūzų sodybą“ ir negailėjo lėšų ekstravagantiškiems teatriniams sumanymams – spektakliams didingame teatre ir scenose, įrengtose jaučių traukiamame vežime bei ant plausto, plūduriuojančio Ščaros upėje. Jo teatre statyti ir baletai-tragedijos („Jasonas ir Medėja“), ir komiški šokio vaidinimai, apie kuriuos mena Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyriuje saugomas baleto „Moterų filosofija“ libretas. Spektaklyje pasakojama apie pie-menaitę-mokslininkę Cefizą, kuri, užuot pramogavusi su ją įsimylėjusiu piemenėliu, stebi žvaigždes ir kometas. Šią nenormalią padėtį imasi taisyti Kupidonas, vogčiomis sužeidęs mokslininkę strėle ir priverkęs pamiršti visus astronomijos ir matematikos prietaisus bei knygas. Pats naujausias M.K. Oginskio

ir šokio kultūros ryšys – šiuolaikinių menininkų projektas „Rezonsansas“ – šokio spektaklis ir paroda, spektaklį gruodžio pradžioje Kaune pristatė dramaturgė Monika Jašinskaitė, videomenininkas Saulius Pa-liukas, kompozitorius Raimundas Martinkėnas, drabužių dizainerė Eglė Sakalaitė, solistas Jurgis Jarašius, choreografė Indrė Puišytė ir šiuolaikinio šokio menininkai Marius Pinigis ir Andrius Stakelė. Reikia tikėtis, kad spektaklis taps gaiviu istorijos ir nūdienos kontrapunktu, o kitais metais bus atvežtas ir į Vilnių.

Jubiliejų šiemet minėjo ir Vilniaus miesto teatras, kurio pradžia siejama su Wojciecho Bogusławskio (1757–1829) atvykimu į Vilnių ir spektakliais, pradėtais rodyti 1785-aisiais Vilniaus Oskierkų rūmuose. Ši sukaktis paminėta Lietuvos kultūros tyrimų institute

vykusioje konferencijoje, kur teko prisiminti XIX a. Vilniaus šokio kultūrą, o joje – nemaža įdomių faktų, susijusių su žinomų šokėjų gastrolėmis Lietuvos sostinėje. Nuo pat XIX a. Vilniuje lankydavosi dainininkai, muzikai, taip pat ir šokėjai, tarp jų – Rusijos Imperatoriškųjų teatrų baleto trupė 1867-aisiais, o 1889-aisiais – garsi italų balerina Virginia Zucchi (1849–1933), atvykusi su keliasdešimties kordebaletų artistų grupe, rodžiusi romantinio repertuaro baletus, tarp jų ir Cesare’s Pugni „Esmeraldą“, ir Léo Delibes’o „Kopeliją“. Vėliau Vilniuje lankėsi ir baleto artistai, turėję įtakos XX a. Lietuvos baleto raidai – tarp jų ir Fiodoras Lopuchovas (1886–1973), dirbęs Lietuvoje 1947 m., bei Anatolijus Obuchovas (1895–1962), Valstybės teatro solistas 1930–1935 m., Kaune turėjęs ir savo baleto studiją.

NUKELTA Į 11 PSL.

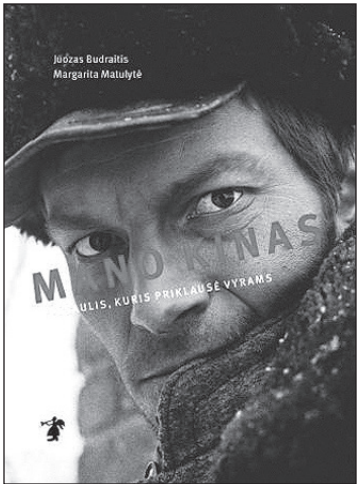
Juozas Budraitis pasakoja apie savo kiną

M. Matulytė, J. Budraitis. **Mano kinas.** Pasaulis, kuris priklausė vyrams. Vilnius, R. Paknio leidykla, 2015, 320 p.

LINA ŽIŽLIAUSKAITĖ

Aktoriaus Juozo Budraičio, pakvietusio draugus ir gerbėjus į Vilniaus dailės galeriją – knygos „Mano kinas. Pasaulis, kuris priklausė vyrams“ pristatymą, kvietimas intrigavo. Pirmoji pavadinimo dalis – aktoriaus fotografijų paroda, surengta Vilniaus „Prospekto“ galerijoje 2012-aisiais, antroji – taip ir nesukurto režisieriaus Vytauto Žalakevičiaus filmo pavadinimo parafrazė. Puikiai fotografuojančio aktoriaus knygos bendraautorė – Margarita Matulytė. Tai sufleruoja mintį, kad rankose – fotografijų albumas. Neapsigaukite – surikiuotoms kaip albume nuotraukoms skirtas tik trečdalis knygos. Knyga prikausto dėmesį nuo pirmo sakinio ir nepaleidžia iki pabaigos. Joje iš ilgiau nei penkiasdešimtmetį trunkančios aktoriaus karjeros išskirti 22 filmai. Pradedant Žalakevičiaus, atvedusio Budraitį į kiną, „Niekas nenorėjo mirti“, baigiant jo paskutiniu filmu „Savaitgalis pragare“. Sutapimas, kad šiuos filmus skiria 22 metai?

Kiekvienas filmas pristatomas kūrėjų komanda, aktoriaus prisiminimais, gausiomis nuotraukomis, iškarpomis (jos apvestos raudonu pieštuku ir su J. Budraičio



VIRŠELIO DAILININKAS J. JACOVSKIS

komentaris – ačiū knygos dailininkui Jokūbui Jacovskiui už žaismingumą). Šie neilgi prisiminimai labai išsamūs – aptariamas vaidmens pasirinkimas ir pasirengimas jam, darbas su režisieriais ir kolegomis aktoriais. Prisimenama ir to laiko slegianti politinė atmosfera („Socialistinėse šalyse filmuotis leisdavo, bet ne Vakaruose. Antonioni klausimas „Kada gali atvažiuoti į Romą?“ skambėjo kaip pokštas. Ar galiu? Tuoj pat sėst į lėktuvą ir skrist? Deja.“ Arba: „O ar jūs žinote, kas tai per filmas (kalbama apie A. Grikevičiaus „Jausmus“) ? Jugoslavijoje šiuo filmu paaiškinamas revizionizmas ir kiti dalykai. (...) Prasidėjo citatos: Leninas, Marksas... „Galvokit, draugai, galvokit“. O tai reiškė, kad filmo nebus.“), juokingi atsitikimai, kurių būdavo gausu per kiekvieną filmavimą („O prieš filmuojant valgymo sceną, Olbikas

(filmo „Jausmai“ butaforas) viską apibarstydavo dustu, kad aktoriai nesuvalgytų rekvizito“). Šie atsiminimai paperka nuoširdumu, subtiliu humoro jausmu. Nežinojau, kad Budraitis mokėsi režisūros Aukštuosiuose režisierių kursuose Maskvoje kartu su Jonu Vaitkumi ir sukūrė filmą „Atspindžiai“ (1978 m., scenarijus taip pat Budraičio, operatorius Algimantas Mikutėnas). Po aktoriaus minčių logiškai knygos pabaigoje įdėtas filmo žiūrovo iš Sevastopolio raštelis: „Ar Jūs patenkintas savo aktoriaus likimu? O gyvenimu apskritai?“ Manau, kiekvienas, perskaitęs knygą, atsakys į jį taip pat.

Tačiau „Mano kinas“ – ne tik Budraičio atsiminimais grįstas tekstas. Prie kiekvieno filmo Matulytė parinko ištraukų iš to meto spaudos (pavyzdžiui, Sauliaus Macaičio recenzijų), straipsnių iš Maskvoje leidžiamo žurnalo „Iskusstvo kino“, spaudos ir knygų kitomis užsienio kalbomis. Todėl išnašų gausa ir įvairumas liudija milžinišką ir kruopščiai atliktą tiriamąjį darbą. Nes jau knygos įžangoje atkreiptas dėmesys, kad stinga mokslinio požiūrio į sovietmečių kurtą lietuvių kiną.

Knygos pabaigoje pateikta 1965–1989 m. bibliografija pribloškia profesionaliu kruopštumu. Tai žinynai, žodynai, leidiniai ir straipsniai (suskirstyti pamečiui), kuriuose kalbama apie Budraitį. Atskirai išskirti paties aktoriaus straipsniai, interviu, ikonografija. Vientisas gyvenimo

ir kūrybos datų sąrašas iliustruoja Budraičio mintį „gyvenimą skaičiuoju ne metais, bet filmais ir vaidmenimis.“

Atskira knygos dalis – aktoriaus nuotraukos iš filmavimo aikštelių. Dalis jų buvo parodoje „Mano kinas“, skelbtos spaudoje. Kitos mažiau žinomos ar publikuojamos pirmą kartą. Tai – kino istorijos dalis, ir kartu jos sukelia nuostabų atpažinimo džiaugsmą.

Pagiriamąjį žodį būtinai reikia tarti knygos dailininkui Jokūbui Jacovskiui. Ypač žaismingai baltuose knygos lapuose išbarstyti spalvoti kolegų, draugų, gerbėjų laišakai, telegramos, rašteliai. Vizualiai jie atrodo tokie realistiški, kad norisi paliesti. Šie laišakai, rašteliai knygoje užima svarbią vietą. Tai labai skirtingų žmonių (kino režisieriaus Grigorijaus Kozincevo, dešimtmetės

Damilės Tarvydaitės laišakai) mintys, liudijančios, kokią didelę įtaką daro Budraitis sutiktiems žmonėms.

Ir knygos pristatyme, ir pačioje knygoje daug dėmesio skirta faktui, kad brandžiausi aktoriaus vaidmenys sukurti sovietmečiu. Kritiškai vertinantys sovietų kiną istorikai savo argumentus dažnai grindžia politiniu kontekstu. Bet, pasak knygos autorių, „būtina menotyrinė prieiga“. Keistų politinių grimasų vis dar galima rasti daug kur.

Knyga „Mano kinas. Pasaulis, kuris priklausė vyrams“ apsvarstyta ir rekomenduota kaip kultūros šaltinis Lietuvos kultūros tyrimo instituto Mokslo tarybos posėdyje. Su šiuo faktu puikiai dera kitą dieną po pristatymo viename populiarios internetinės parduotuvės tinklapyje šalia knygos atsiradęs užrašas: „išparduota“.

Režisierius Vytautas Žalakevičius, „Tas saldus žodis – laisvė“. Jalta, Krymas. 1972 m.



J. BUDRAIČIO NUOTR.

ATKELTA IŠ 10 PSL.

Šios konferencijos staigmena – XIX a. kultūros ir istorijos tyrinėtojos Redos Griškaitės, šiuo metu ruošiančios knygą apie atminimų albumus, Mokslių akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyriuje surastas piešinys Minske rašytame XIX a. 4-ojo dešimtmečio pradžios Michalinos Judyckos atminimų albume, kuriame – Marios Taglioni (Silfidės) figūra. Tad nors garsioji romantizmo epochos šokėja į Lietuvą ir nebuvo užsukusi, jos menas čia buvo žinomas ir vertinamas.

Baleto scenoje šiais metais buvo ir choreografinių naujienų. Spektaklį „Žydrasis Dunojus“ Kauno muzikiniame teatre sukūrė Eglė Špokaitė, su šokėjos karjera atsišveikinusi lygiai prieš penkerius metus. Režisūrinis, choreografinis jos debiutas didžiojoje scenoje papildė pedagoginę veiklą Eglės Špokaitės baleto mokykloje tiek Vilniuje, tiek Kaune.

Jau ketverius metus rengiamo „Kūrybinio impulso“ dalyvis Martynas Rimeikis buvo oficialiai „iššventintas“ į choreografus: baleto spektaklių triptiko „Bolero+“ premjeroje

turėjo proga pasirodyti greta žinomų šokio meistrų Itziko Galili ir Krzysztofo Pastoro. Jo spektaklis „Visur kur mes nebuvom“ suteikė naujų meniinių impulsų šokėjams, spektaklio fragmentai rodyti ir šventiniuose koncertuose, skirtuose M.K. Čiurlionio menų mokyklos 70-mečiui ir Lietuvos baleto 90-mečiui.

Anglo George'o Williamsono sukurta Eduardo Balsio „Eglė žalčių karalienė“ – pirmasis šio baleto pastatymas, kuriame nuo mažų dienų žinoma mitologinė pasaka pamatyta menininko iš šalies akimis. Vien to pakanka spektakliui būti įrašytam į Lietuvos kultūros istoriją.

Klasikinio baleto erdvėje reikšmingu įvykiu tapo Kristinos Gudžiūnaitės debiutas „Bajaderėje“ – Lietuvos baleto mokyklos atstovė puikiai parengė techniniu ir artistiniu požiūriu sudėtingą Nikijos vaidmenį. Pasaulinio garso baleto solistų meistryste buvo galima mėgautis Jurgitos Droninos suorganizuotame į LNOBT surengtą Baleto savaitę įtrauktame koncerte – vis dar neišdilo iš atminties Droninis ir Josua Hoffalto, Nicolettos Manni ir Osielio Gouneo parodyti klasikinio baleto virtuosiški epizodai.

Šiuolaikinio šokio aplinkoje naujų darbų sukūrė Aira Naginevičiūtė (spektaklis „Stiklo sodai“), „Aura“,

vis aktyviau bendraujanti su tarptautiniu šokio kontekstu, kviečianti dirbti kitų šalių šokėjus (spektakliai „Balta balto“, „Padaryk iš manęs jungiklį“); nuo šiuolaikinio šokio link performanso naujausiame savo darbe „Akloji dėmė“ pasuko Vytis Jankauskas.

Nemažai renginių, inicijuotų M.K. Čiurlionio menų mokyklos Baleto skyriaus, vyko Šokio teatre. Čia taip pat ryškėja dvi – baleto ir šiuolaikinio šokio – kryptys, kurias sąlygoja nauja šiuolaikinio šokio artisto specializacija: šiais metais mokyklą baigę pirmieji absolventai. Nenusileisdami baleto artistams, „čiurlioniukai“ taip pat mėgina jėgas choreografijoje ir jau kuris laikas kviečia į savarankiškų darbų koncertus, kuriuose eksperimentuoja su judesiu, garsu, žodžiu ir vaizdu; šiuolaikinio šokio spektaklį „Juodvarniai“ su moksleiviais sukūrė Lina Puodžiukaitė-Lanauskienė.

Baleto ir šokio ugdymo tradicija šiais metais papildė naujomis pajėgomis – darbą pradėjo Olgos Konošenko, Nelės Beliakaitės studijos, kurioms dėl vaikų ir jų tėvų dėmesio teks rungtyniauti su jau keletą metų veikiančiomis Nerijaus Juškos ir Eglės Špokaitės baleto mokyklomis. Pastarosios rengia tradiciniais tampančius mokslo metų

pabaigos koncertus ar spektaklius, be to, Špokaitės mokykla vis aktyviau dalyvauja jaunųjų baleto šokėjų konkursuose. Šiais metais dalyvauta tarptautiniuose baleto konkursuose Prancūzijoje (Lione, Grase, Paryžiuje), kur pastebėtos ir aukštai įvertintos kelios moksleivės.

Vis dažniau įvairiausių naujienų platforma tampa *youtube.com* – būtent čia galima pamatyti ir pačios jauniausios šokėjų kartos pasiekimus. Tarp šių metų malonių staigmenų – čia paskelbti viltingai nuteikiantys Eglės Špokaitės mokyklos auklėtinių Mildos Luckutės ir Elzės Sadauskaitės pasirodymų įrašai. Bus įdomu sekti šių daug žadančių mergaičių kelią.

O Julija Stankevičiūtė, M.K. Čiurlionio menų mokyklos Baleto skyriaus dvyliktokė, jau stovi ant baleto artistės karjeros slenksčio: tarptautiniame baleto konkurse „Jeune Ballet Mediterranee“ Grase vyresniųjų šokėjų grupėje pelnusi aukso medalį, ruošiasi į kitus tarptautinius baleto šokėjų konkursus. Kokia vieta jaunosioms šokėjoms teks Lietuvos kultūros istorijoje – atsakys jau kiti šokio metai.

Tebūna jie visiems šokio menininkams sveiki, kūrybingi ir sėkmingi.



„Eglė žalčių karalienė“

M. ALEKSOS NUOTR.

Esu vienišas kaip Kafka

Pokalbis su Orhanu Pamuku

Islamo valstybė neturi ateities, bet ar tai reiškia, kad Europa turi pamiršti jūroje skęstančius pabėgėlius? Apie tai su turkų rašytoju ir eseistu, Nobelio premijos laureatu Orhanu Pamuku kalbėjosi lenkų radijo žurnalistas Michałas Nogašius. Pokalbį spausdiname sutrumpintą.

Kas atsitiktų, jei prarasčiau vaizduotę?

Nieko, nes jos neprarasite. Kiekvienas turi vaizduotę, visi sapnuojame, tik vieni prisimena sapnus geriau, kiti – blogiau. Bet yra tik saujelė laimingųjų, kurie gali visą gyvenimą sekti paskui savo vaizduotę, – jiems priklausau ir aš.

Todėl televizijos ir interneto laikais mums vis dar reikia literatūrinės fikcijos?

Pasaulyje dedasi baisūs dalykai, sprogsa bombos, vyksta karai. Pasaulis yra blogas. Bet literatūrinės fikcijos kūrimas nereikalauja pateisinimo. Tai žmogui įgimta, kyla tiesiai iš širdies. Nesu neurotiškas rašytojas. Esu normalus žmogus ir žinau, kad nors bombos sprogimo, cunamio ar žemės drebėjimo akimirką neskaitysime romanų, žmonės visada ieškos išgalvotų istorijų – filmuose arba knygose. Jie vis dar trokšta pažinti išgalvotus pasaulius ir išgalvotas istorijas. Tas troškimas toks pat amžinas, kaip amžini yra karai.

Jūsų knygose yra tik vienas veikėjas, kurio nesufantazavote, – Stambulas.

Nors visą gyvenimą gyvenu šiame mieste, iš pradžių nenorėjau apie jį rašyti. Norėjau rašyti žmonių istorijas. Bet kai suėjo keturiasdešimt, kai tapau įžymus, žmonės pradėjo sakyti, kad esu rašytojas, rašantis apie Stambulą. Mane tai nervina iki šiol, neromantizuoju Stambulo, nesižaviu jo grožiu, greičiau aprašinėju jį tokį, koks yra. Kaip kronikininkas. Per Stambulą stengiuosi atrasti žmogaus prigimtį.

Ar nesijaučiate pasimetęs jo naujose realijose?

Man 63 metai. Per pastaruosius tryliką Stambule įvyko daugiau permainų nei per pirmuosius 50 mano gyvenimo metų. Jis tapo milžiniška svetima vieta. Kai man buvo penkiasdešimt, žinojau visus svarbius miesto rajonus. Dabar dažnai negaliu susiorientuoti.

Kai skaičiau naują Jūsų knygą „Keista mintis mano galvoje“ („Kafamda Bir Tuhaflik“), pagalvojau, kad tai galėtų būti šiuolaikinės Turkijos istorijos vadovėlis. Viskas, kas atsitinka Jūsų herojams, glaudžiai susiję su politikų priimtais sprendimais.

Bet dar yra pasipriešinimo aukštesniajai klasei judėjimas. Rašau

apie tai, kaip imigrantai, kurie persikėlė į miestą, priešinasi oficialiajai kultūrai. Aukštesnės klasės atstovai kalba apie imigrantus: „Mūsų Stambulas buvo toks gražus, bet atėjo tie vargšai iš žemesniųjų klasių.“ Toks nostalgiškas požiūris į Stambulą yra tuštybė. Miestai neturi vientiso charakterio. Kai gimiau, Stambule buvo pilna medinių namų, kurie paskui degė mano akyse. Vėliau buvo dviaukščiai statiniai. Jie taip pat buvo nugriauti mano akyse, kad užleistų vietą šešiaaukščiams nuomojamų butų namams. Dabar statomi dangoraižiai. 2013 m. prieš Recepą Erdoganą Taksimo aikštėje protestavę žmonės iš pradžių priešinosi būtent istorinių pastatų naikinimui ir parkų užstatymui.

Kaip pasikeitė Turkija per pastaruosius 50 metų?

Kai gimiau, politiniu požiūriu šalis buvo labai represyvi. Apie žodžio laisvę buvo galima tik svajoti, turėjome stiprią autoritarinę valdžią. Kemalis Atatūrkas siekė padaryti šalį vakarietišką, bet demokratijos elementai labiau buvo susiję su rinkimais, o ne su pagarba mažumoms ir žodžio laisve. Tačiau jau net tada vyko rinkimai. Dabar yra šiek tiek daugiau laisvės. Vis dar turime parlamentinę demokratiją, nors įvyko trys politiniai perversmai. Dabar labiau gerbiama žodžio laisvė, bet pagal Europos standartus tai nėra iki galo demokratiška šalis.

Rašėte ir apie tai, kad Stambulas pradėjo keistis, kai meru tapo Erdoganas.

Manęs neįtikino nei Erdoganas, nei prieš jį buvęs meras. Erdogano trūkumas yra jo autoritariškumas ir gėrėjimasis savo sėkme. Esu populiarus rašytojas, bet mano priešininkai nacionalistai nesidomi mano knygomis, jų neskaito. Bėdų turiu ne dėl romanų. Visada reikalus komplikuoja interviu. Visi klausinėja apie politiką, o aš nervinuosi ir nesugebu patylėti. Kartais, klausinėjamas apie Erdoganą, armiją, kurdus ar politinį islamo lygmenį, imu kalbėti tiesiai, o nacionalistai viską išpučia ir tai baigiasi tesime. Be to, mano priešininkai yra ne tik iš Erdogano partijos. Turkijoje net socialdemokratai yra nacionalistai. Visi yra nacionalistai.

Nebijote?

Negaliu numatyti jų galimų veiksmų. Prieš kokius dešimt metų per rinkimų kampaniją jie sakė: „Ko bijai? Norėjai būti garsus, dabar esi.“ Jaunystėje nesiangąžavau į politiką. Turėjau daug pažįstamų, kurie ja užsiėmė, bet man labiau patiko sėdėti namuose ir skaityti Henry Jamesą, Virginią Woolf ar Marcelį Proustą. Tokiu būdu leisdavau visiems suprasti, kad



Orhan Pamuk

nesirengiu užsiimti Turkijos ateities kūrimu ir noriu būti subtilus rašytojas, besirūpinantis tuo, kas vyksta jo panosėje, kaip kad Kafka, Joyce'as ar Nabokovas. Gal tai buvo savisaugos instinktas. Daug mano draugų ankstyvoje jaunystėje nuėjo į politiką ir baigė gyvenimą kalėjime, kartais būdavo kankinami. Aš stengiausi išgyventi rašydamas ir pernelyg nerizikuoti, kad neatsidurčiau kalėjime ir nesusigadinčiau gyvenimo. Niekad nebuvau drąsus. Tik daug vėliau, jau po keturiasdešimties, kai sulaukiau tarptautinės šlovės ir mane įtraukė į politiką, pradėjau daryti drąsaus žmogaus įspūdį. Nenorėjau užsiimti šia tema, bet nuolat prašyti visų, kad neklausinėtų apie politiką, buvo žemiau mano orumo.

Koks dabar yra rašytojo vaidmuo?

Supaprastintai būtų galima pasakyti, kad mane labiausiai domina istorijų pasakojimas, noriu jas pasakoti poetiškai, kad liktų atmintyje. Tam skiriu 95 procentus savo darbo energijos ir motyvacijos. Bet yra dar kažkas, ką vadinu socialine intelektualo atsakomybe. Gyvenu šalyje, kur žodžio laisvė apribota ir kartais niekas neturi drąsos pasisakyti. Jei galiu daryti įtaką turkų ir užsienio skaitytojams, kodėl turėčiau to neišnaudoti? Tai nėra svarbiausias mano gyvenimo tikslas, tačiau galiu tai padaryti be didelių pastangų. Turime Turkijoje rimtų problemų ir negalime šių klausimų palikti spręsti politikams ir kariškiams.

Kita vertus, atsiribojau nuo ankstesnės kairuoliškų turkų rašytojų kartos, kuri skyrė dėmesį tik politikai. Iš tikrųjų esu paprastas pasakotojas, dėl savo populiarumo įgavęs politinės įtakos, nors visai jos netroškau.

Praeityje rašytojai buvo morališkai autoritetai. Vis dar tebėra?

Kad taptum rašytoju, nebūtina siekti moralinio autoriteto vaidmens. Reikia mokėti gerai pasakoti istorijas. Tai mums suteikia valdžią. Tačiau nesu naivus ir žinau, kad kardas turi daugiau jėgos už plunksną. Kol esu gyvas, nereikia jaudintis. Mane puola, tepa, žlugdo reputaciją, bet vis dar gyvenu. Dažnai juokauju,

kad prieš ketverius metus turėjau tris apsauginius, o dabar tik vieną. Vadinasi, mūsų šalyje yra šioms toks progresas.

Vienas Jūsų knygos veikėjas sako: „Visas pasaulis yra prieš turkus, bet iš tiesų patys turkai yra didžiausi savo priešai.“

Tai tipiškas turkų dešiniojo pasisakymas. Nacionalistai dažnai kartoja: visi esame turkai. Ksenofobija Turkijoje kyla dar ir todėl, kad esame šalis Europos pakraštyje, kuri niekad nebuvo kolonizuota. Tai lyg nuo likusio pasaulio atkirsta šalis. Žinoma, yra ir prisiminimų apie kadaise turėtą Osmanų imperijos galią. To moko vidurinėje mokykloje: rodo žemėlapi, kuriame mūsų imperija užima ketvirtį Europos ir šiaurinę Afrikos bei Juodosios jūros dalį. Todėl nekeista, kad dabartinė Turkija patiems turkams atrodo maža, o daug vyresnių žmonių tvirtina, kad visi yra mūsų priešai, nors iš tikrųjų patys esame didžiausi savo priešai.

Kokia yra Turkijos moterų situacija?

Jos yra engiamos, nors po Kemalio Atatūrko pradėtos revoliucijos naudojasi didesne laisve nei kitų arabų šalių moterys. Blogiausias tokios kaip mūsų visuomenės bruožas yra prezidentai, premjerai, kariškiai, vyrai, turintys valdžią, kurių požiūris į moteris tradiciškas, islamiškas, autoritarinis. Nenorėčiau būti moterimi Turkijoje. Seksualinė jų gyvenimo sfera apribota ir kontroliuojama, namuose su jomis elgiamasi kaip su tarnaitėmis. Islamo bėda ta, kad dauguma vyrų veda moteris, su kuriomis paskui nenori draugauti. Tai tamsioji islamo pusė. Gyvename patriarchalinėje ir autoritarinėje visuomenėje. Sunku pasakyti, kiek tai susiję su islamu, o kiek su premodernizmu. Gal tai ne islamo kaltė? Juk itin tradicinės visuomenės taip greit nesikeičia – per metus galima pastatyti dangoraižį, bet negalima pakeisti vyrų požiūrio, jų viršenybės jausmo.

Kaip mano romane: net jei turkų valstietis apsigyvens dangoraižyje, jis vis tiek elgsis su savo žmona taip, kaip jo tėvas kaimo pirkioje elgėsi su savąja. Kad sukurtume šiuolaikišką

egalitarinę visuomenę, reikia idėjų, o jos auga lėčiau už dangoraižius.

Turkija bus Vakarų civilizacijos gynybos siena?

Kas žino? Turkijos armija patenkinta bendradarbiavimu su Vakaraais kovojant prieš Islamo valstybę, aš taip pat nesu nepatenkintas. Islamo valstybė – tai primityvi premodernistinė grupė, kuri rado nišą Sirijoje ir Irake. Ji vykdo neįtikėtinai žiaurius prievartos aktus, kuriais nori visus įbauginti. Bet tie žmonės neturi ateities. Juos subombarduos ir iš jų nieko neliks. Žmonijos ateityje nebus Islamo valstybės.

Bet kol kas Islamo valstybė turi įtakos daugybei žmonių, kurie bando išlikti, emigruoja į Europą.

Tai tik viena emigracijos priežastčių. Bėda ta, kad vidutinės Vakarų Europos gyventojų pajamos yra, tarkime, 40 arba 50 tūkstančių eurų, o vidutinės Europos pakraščių gyventojų pajamos – 5 tūkstančiai eurų. Žinoma, žmonės emigruoja dėl siaubingo karo, bet jei nebūtų Islamo valstybės, jie taip pat veržtųsi į Europą. Dėl Islamo valstybės viskas vyksta dramatiškiau. Jei rūpinamės žmonijos ateitimi, turime ką nors jai padaryti, o ne tik sakyti: „O, ne, siaubinga Islamo valstybė“ ir leisti imigrantams, kurie nuo jos bėga, mirti jūroje. Islamo valstybė padeda Vakarų pasauliui sukurti labai žiaurų islamo įvaizdį. Kita vertus, kai užduodate man šį klausimą, Turkija priėmė jau 2 milijonus imigrantų, o Europa nedaro nieko.

Jūsų knygos herojus Mevlutas vaikšto gatvėmis, kalbasi su šešėliais, įsiklauso į juos ir sako: „Kad ir ką daryčiau, šiame pasaulyje jaučiuosi vienišas.“ Mėgstate vienas?

Jaunystėje džiaugiausi viename. Norėjau būti kaip Kafka. Mūsų šeima buvo didelė, gyvenome Pamukų bute, kaip kad aprašiau „Stambule“. Aukštu žemiau gyveno mano pusbrolis, kitame – mano dėdė, dar kitame – mano senelė. Vakarienę prie vieno stalo valgydavo 16 žmonių, visą laiką kas nors pasakodavo juokingas istorijas. Man tai patiko, bet kartu negalėjau to pakęsti, eidavau į savo kambarį, kad būčiau vienišas kaip Kafka ir rašyčiau knygas. Dabar esu vienišas kaip Kafka ir nostalgikškai prisimenu tuos laikus. Trokštu švelnaus solidarumo, bendrumo, draugystės prisilietimo. Bet ir taip esu labai laimingas, nes norėjau būti tapytoju ir tapau kažkuo panašiu. Daugmaž įgyvendinau savo svajones.

PARENGĖ KORA ROČKIENĖ

Debesų užteks

Krėsle prie televizoriaus

Pamatęs šventines televizijų programas pagalvojau, kad jų planuotojai arba yra visiški mizantropai, arba gerai pažįsta savo žiūrovus. Jie, matyt, įsitikinę, kad tomis dienomis visus pradžiugins lietuvių filmai. Jei esate mazochistai ir niekad nevaikštote į kiną, galėsite pasižiūrėti į seksualinių problemų turintį lietuvių, kuris atranda tikruosius malonumus Londone su striptizo šokėja, taip pat lietuvaite (filmas **„Nepatyręs“**, rež. Julius Paulikas, **TV3, sausio 1 d. 23 val.**). Pamatysite problemas dėl alkoholio, narkotikų, provincialios šlovės ir tariamos nesantuokinės dukrėlės sprendžiantį gražuolį – Ričardo Marcinkaus filme **„Pakeliui“** (**TV3, 26 d. 22.30**) jį suvaidino Mantas Jankavičius. Pamatysite ir debilų, kurie net nesuvokia turintys problemų, bet Emiliui Vėlyviui (**„Zero 2“**, **BTV, sausio 3 d. 23.30**) tokia yra visa Lietuva. Donato Ulvydo filme **„Kaip pavogti žmoną“** (**TV3, 31 d. 14.05**) pamatysite žmoną ir du jos vyrus, kurie atsidūrė sudėtingame meilės ir pinigų trikampyje.

Pasižiūrėję šiuos filmus, kur kiekvienne kadre vis kas nors reklamuojama, dar kartą įsitikinsite, kad gyvenate keistoje šalyje. Ji – lyg atgijęs vodevilis, o kvailoki šalies gyventojai galvoja tik apie seksą ir maistą. Tikri lietuviai tokiuose filmuose – lyg triušiai. Jų vienintelis tikslas – patirti kūnišką malonumą, kuris yra savigarbos bei aplinkinių

pagarbos pagrindas. Tokio kino gerbėjams, manau, bus malonu išgirsti Ingos Valinskienės ar Ryčio Cicino koncertus, juolab kad juos rodys ne koks nors regioninis kanalas, o šventą misiją atliekanti LRT Kultūra, arba pasimėgauti TV3 pasiūlymu „Atrask beždžionę savyje!“ (31 d. 22 val.).

Jei ši perspektyva nedžiugina, bet televizorius vis tiek įjungtas, siūlau prisiminti Quintino Tarantino **„Ištrūkusį Džango“** (LNK, **27 d. 22.30**), nes kitų metų pradžioje laukia naujausias režisieriaus filmas. Pasakojimas apie vergą Džango (Jamie Foxx), kuris, išlaisvintas vokiečio Kingo Šulco (Christoph Waltz), tampa laukinių Vakarų „galvų medžiotoju“ ir siekia išvaduoti savo žmoną Brumhildą iš sadistiško plantatoriaus Kelvino (Leonardo DiCaprio), kimšte prikimštas aliuzijų, citatų, kraujo ir kitokių „tarantinizmų“. „Ištrūkęs Džango“, be abejo, ir dar viena alternatyvi istorija, kurią pasakoja Tarantino. „Negarbinguose šunsnukiuose“ jis susprogdino Hitlerį Paryžiaus kino teatre, šiame kuria vergų išlaisvinimo istoriją prieš prasidedant Pilietiniam karui, kuris panaikins vergiją JAV.

LRT kultūra, laimė, rodo ne tik Ciciną. 27 d. 18.30 bus galima pasižiūrėti pokalbį su lenkų aktoriumi Robertu Więckiewicziumi, kuris filmavosi ne viename garsiaame filme, kad ir Agnieszkos Holland

„Tamsoje“ ar Andrzejaus Wajdos filme „Valensa“. Rudenį aktorius išgirsti Vilniuje. Tada su juo ir kalbėjosi Izolda Keidošiūtė.

Netikėtą filmą **LRT kultūra** parodys ir **30 d. 22.30**. Tai iš brolių Coenų filmų pažįstamo aktoriaus Johno Turturro režisuota **„Aistra“** (2010). Šis dokumentinis filmas kurtas Neapolyje, jis pasakoja apie muzikinę miesto kultūrą, kurioje susiliejo Europos, Afrikos ir arabų šalių įtakos. Iš jų gimė *canzone napoletana* tradicija. Dainos istoriją, šiuolaikinius atlikėjus ir kolektyvus Turturro užfiksavo filme.

Lapkričio pabaigoje daug kalbų sukėlė vokiečių parduotuvių tinklo „Edeka“ reklama. Jos herojus – pagyvenęs vyras – švenčių išvakarėse sulaukia vaikų ir anūkų laiškų, kad šie yra užsiėmę ir negalės atvykti per Kalėdas. Netrukus jie gauna telegramas apie vyro mirtį, o suvažiavę į laidotuves randa papuoštą švenčių stalą... Reklama gana kontroversiška, bet vienišų pagyvenusių žmonių prie Kalėdų stalo vis daugiau. **TV1 (27 d. 17.05)** parodys Thomas Gilou filmą **„Viktoras“** (2009) apie niekam nereikalingą 85-erių senuką (Pierre Richard), kuris laimi vienos redakcijos surengtą konkursą. Prizas – senuką įsivaikina viena šeima.

Pagyvenusio beisbolo agento (Clint Eastwood) istoriją filme **„Gyvenimo vingiai“** (**BTV, 31 d. 00.05** ir **1 d. 16.10**) pasakoja Robertas Lorenzas. Eastwoodo herojus anka,



„Debesų žemėlapis“

bet prieš pasitraukdamas jis nusprendžia išsirengti į kelionę, kurios tikslas – rasti talentingus žaidėjus. Nemėgstu sporto, nes tai pati korumpuočiausia šių dienų pasaulio sfera, ir toli pavyzdžių tikrai nereikia ieškoti, bet filmuose apie sportą vis dėlto kalbama ir apie gyvenimą, o šiame vaidina ne tik Eastwoodas, bet ir talentingoji Amy Adams bei Justinas Timberlake'as.

Jei ne šventės, gal ir nerekomenduočiau gana literatūriško ir per tris valandas trunkančio Tomo Tykwerio, Lanos ir Andy Wachowsky **„Debesų žemėlapis“** (**TV3, 27 d. 22.30**). Filmo kūrėjai nusprendė ekranizuoti Davido Mitchello knygą ir pabandyti sukurti pasakojimą apie amžiną mūsų pasaulio cikliškumą.

Filmą sudaro šešios iš pirmo žvilgsnio tarpusavyje nesusijusios

istorijos, kurias skiria erdvė ir laikas. „Debesų žemėlapyje“ knibžda įvairių epochų personažų – iš daktarių, praeities ir ateities. Juos suvaidino (kartais net po kelis) Tomas Hanksas, Halle Berry, Jimas Broadbentas, Benas Whishaw, Susan Sarandon, jie taip tarsi pabrėžia, kad gyvenimas yra begalinis *déjà vu*, o žmonės nuolat sugrįžta ten pat, tik kituose gyvenimuose. Žinoma, erzina, kai filmo kūrėjai bando sugrįsti į jį kuo daugiau minčių, tiesų ir apskritai paaiškinti pasaulį. Ypač jie nori pabrėžti, kad žmonės nuo gimimo iki mirties yra susiję su kitais. Bet per šventes, kai patiri nuolatinį *déjà vu*, toks filmas gal nuteiks net filosofiškai. Būtent tokio nusiteikimo ir linkiu visais ateinančiais metais.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

Gerų filmų geriems žiūrovams

Kalėdiniai „Kino“ skaitymo malonumai

Atrodo, kad šiuolaikiniame kine visko yra per daug – spalvų, judesio, triukų, žvaigždžių, mirčių, triukšmo, sekso... Bet žurnalo redaktorė Santa Lingevičiūtė autoriams uždavė klausimą, ko tam kinui labiausiai trūksta. Paaškęjo, kad trūksta daug ko, o pirmiausia – gerų filmų ir gerų žiūrovų.

Naujame „Kine“ tradiciškai rasite prancūzų kino festivalio „Žiemos ekranai“ anonsą. Šiemet festivalis primins teminį rodymą, mat bus demonstruojami filmai apie šeimą. Programoje jų tikrai daug, tik pasigedau pasakojimų apie homoseksualias šeimas. Matyt, rengėjai mano, kad lietuvių žiūrovai jiems dar nepasiruošę. Tradicinė „Žiemos ekranų“ retrospektyva šiemet bus skirta literatūros ekranizacijoms. Prancūzams visada pavydžiųjų alkio ir smalsumo knygomis, o retrospektyvoje bus galima susitikti ne tik su literatūros (Heinrich von Kleist, Joseph Conrad, Boris Vian), bet ir su kino (Claude Chabrol, Eric Rohmer, Chantal Akerman) klasikais.

Prancūzų kino temą pratęs Rūtos Birštonaitės plunksnos režisieriaus Jacques'o Audiard'o portretas. Jo filmas „Dypanas“ šiemet apdovanotas Kanų „Auksine palmės šakele“, o straipsnio autorė tvirtina, kad Audiard'o herojai nenori niekam patikti. Birštonaitė mano, kad Audiard'as kuria filmus apie vyrus, ir su ja sunku nesutikti. „Iš arčiau“ pristatoma ir aktorė Monica Bellucci – jos kūrybinį kelią aptaria Izolda Keidošiūtė.

Kito režisieriaus portretą žurnale pateikia Neringa Kažukauskaitė. Šį kart jos kino teritorijos Frankfurte prie Maino herojumi tapo didysis vokiečių režisierius Raineris Werneris Fassbinderis, kurio jubiliejų šiemet minėjo visas pasaulis. Mantė Valiūnaitė ir Aistė Račaitytė prisimena rudenį išėjusią kino kūrėją Chantal Akerman.

Tradiciškai daug vietos „Kine“ skirta festivaliams. Jorė Janavičiūtė aptaria „Scanoramos“ rengiamo „Naujojo Baltijos kino“ konkurso

filmus, Mantė Valiūnaitė dalijasi įspūdžiais iš vieno svarbiausių dokumentinio kino festivalio Amsterdamo, Aistė Račaitytė rašo apie Londono festivalį. Sprendžiant ir iš jų tekstų, ir iš atsakymų į „Kino“ klausimą, festivaliai vis dažniau virsta tiesiog mugėmis, o filmų meniškumas ir originalumas vis rečiau tampa pagrindiniu atrankos kriterijumi. Lukas Brašiškis Niujorko kino festivalyje pasižiūrėjo naujausią kinų režisieriaus Jia Zhanke filmą „Kalnai gali pasislinkti“ ir užrašė po filmo vykusį pokalbį su kūrėju.

„Kino teatro“ rubrikoje aptariamie filmai, kurie jau pasirodė ar dar tik pasirodys kino teatrų repertuare. Aukšė Kancerevičiūtė recenzuoja Nanni Moretti filmą „Mano mama“, Agnė Mackevičiūtė – Ridley Scotto „Marsietį“, Ramūnas Pronckus – naują filmą apie Džeimsą Bondą – Samo Mendeso „007 Spectre“ (beje, kadras iš šio filmo puošia ir žurnalo viršelį), Aistė Račaitytė giria debiutanto Pietro Messinos „Laukimą“,

Monika Gimbutaitė – Maiwenn filmą „Mano karalius“. „Namų kine“ Ramūnas Pronckus nepasigailėjo pasaulio kritikų itin vertinamo George'o Millerio filmo „Pašėlęs Maksas: įtūžio kelias“, nei Christopherio Nolano „Tarp žvaigždžių“, Paulo Feigo „Ji – šnipė“, Jameso Wano filmo „Greiti ir įsiutę 7“. Tradiciniame feljetone Živilė Pipinytė bando suprasti, kodėl jos ilgai nepaleidžia „Scanoramoje“ pamatytas Marcino Koszałkos filmas „Raudonasis voras“.

„Lietuvių filmotekoje“ recenzuojami du „Scanoramoje“ pirmą kartą rodyti dokumentiniai filmai: Ieva Toleikytė kruopščiai analizuoja Jokūbo Viliaus Tūro sukurtą teatro ir kino režisieriaus Jono Vaitkaus portretą „Apie Joną“, o Gediminas Kukta – debiutantės Akvilės Gelažiūtės filmą „Deminas: dvi tvirtovės“. Pastarojo filmo herojai taip pat kuria teatrą: jaunas teatro pedagogikos studentas Deminas režisuoja du savo jaunus giminaičius.



Ieva Kotryna Skirmantaitė pabuvojo filmavimo aikštelėje ir pasikalbėjo su filmo „Krizė“ režisieriumi Andriumi Blaževičiumi ir prodiusere Marija Razgute. Regis, galima tikėtis originalaus filmo apie šių dienų Lietuvą. Seniai tokio nemačiau.

Linus Vildžiūnas pristato ilgai lauktą solidų leidinį apie kiną – Annos Mikonis-Railienės ir Linos Kaminskaitės-Jančorienės studiją „Kinas sovietų Lietuvoje: sistema, filmai, režisieriai“.

Trumpai tariant, bus apie ką paskaityti, o paskaičius ir pasižiūrėti. Ypač jei norėsite išspręsti testą apie kalėdinius filmus-.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

Parodos		
VILNIUS	Šiuolaikinio meno centras	KAUNAS
Nacionalinė dailės galerija	<i>Vokiečių g. 2</i>	Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus
<i>Konstitucijos pr. 22</i>	Paroda „Ne apie žodžius“	<i>V. Putvinskio g. 55</i>
XX a. Lietuvos dailės ekspozicija	Marzenos Nowak paroda „Tarp“	iki I. 3 d. – paroda „Kazimieras Stabrauskas – M. K. Čiurlionio mokytojas“
Paroda „Kinas eina per miestą. Vilniaus kino teatrų istorijos“	Vytenio Jankūno fotoparoda „Pakeleivis“	M. Žilinsko dailės galerija
Vilniaus paveikslų galerija	Emilijos Škarnulytės „QSO lėšis“	<i>Nepriklausomybės a. 12</i>
<i>Didžioji g. 4</i>	<i>ŠMC skaitykloje</i> – vienos knygos paroda: Viktorija Rybakova. „Mintys yra gyvos“	iki 31 d. – „Kauno bienalė 2015“
Chodkevičių rūmų klasicistiniai interjerai	Galerija „Kairė–dešinė“	Kauno paveikslų galerija
Lietuvos dailė XVI–XIX a.	<i>Latako g. 3</i>	<i>K. Donelaičio g. 16</i>
Jurgio Baltrušaičio memorialiniai baldai	Kęstučio Grigaliūno paroda „1944–45“	Magdalenos Birutės Stankūnienės jubiliejinė paroda „Svajonių žemė“
Paroda „Amžinai jauna! Lenkijos dailė XIX a. pab. – XX a. pr.“ (iš Krokvuos nacionalinio muziejaus)	„Prospekto“ fotografijos galerija	iki 31 d. – „Kauno bienalė 2015“
Radvilų rūmai	<i>Gedimino pr. 43</i>	A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus
<i>Vilniaus g. 24</i>	Fotografijų paroda „Post scriptum“	<i>V. Putvinskio g. 64</i>
Europos dailė XVI–XIX a.	Pamėnkalnio galerija	Sofijos Rickevičiūtės paroda „Vasaros vėjai“
„Dubingių ir Biržų kunigaikščiai Radvilos“	<i>Pamėnkalnio g. 1/13</i>	Keramikos muziejus
Paroda „Gyvoji gamta dailėje. XVII a.–XX a. I pusė“	Paroda „Edmundas Saladžius ir mokiniai“	<i>Rotušės a. 15</i>
Taikomosios dailės muziejus	Šv. Jono gatvės galerija	Paroda „Ironiškas porcelianinis sudie!“
<i>Arsenalo g. 3A</i>	<i>Šv. Jono g. 11</i>	Kristinos Paulauskaitės paroda „Šviesos kodas“
P. Gudyno restauracijos centro restauruotų kūrinių paroda „Prieš... ir po...“	Paroda „Baltijos iliustracija. Komiksai“	Italijos meistrų prakartėlių paroda
Paroda „Kvietimas į pokylį. 1915–2015“ (100 gražiausių vakarinių suknelių iš Aleksandro Vasiljevo kolekcijos)	iki 31 d. – Eglės Lekevičiūtės ir Birutės Bikelytės interaktyvių instaliacijų paroda „neLIESTI“	Vasaros kūrybinės stovyklos „Paluodė – 2015“ darbų paroda „Fotosintezė“
Vytauto Kasiulio dailės muziejus	Galerija „Vartai“	Galerija „Meno parkas“
<i>A. Goštauto g. 1</i>	<i>Vilniaus g. 39</i>	<i>Rotušės a. 27</i>
Retrospektyvinė Vytauto Kasiulio kūrybos ekspozicija	Grupinė paroda „Parafrazės“	Gintaro Kamarausko personalinė paroda
Paroda „Juozapo Čechavičiaus Vilnius“	Galerija „Aidas“	„NEištylėta / NEiškalbėta“
Lietuvos nacionalinis muziejus	<i>A. Jakšto g. 9</i>	Kauno ir Vilniaus menininkų vitražo ir stiklo paroda, skirta M.K. Čiurlionio 140-osioms gimimo metinėms
Naujasis arsenalas	iki 31 d. – tapybos paroda „Trys kūrėjų kartos“	Galerija „Aukso pjūvis“
<i>Arsenalo g. 1</i>	Galerija „Arka“	<i>K. Donelaičio g. 62 / V. Putvinskio g. 53</i>
Senosios Lietuvos istorija XIII–XIX a.	<i>Aušros Vartų g. 7</i>	Italijos menininkų paroda (Andy ir Ornella Bernardi, Martina Maffioli, Tiziana Bologni, Silvano Costanzo, Stefano Fontana, Valentina ir Camilla Gallo, Massimo Ghiotti, Gianmaria Potenza, Andrea ir Massimo Savio, Concetta Zangari)
Lietuvių liaudies menas	Paroda „Lietuviškas noktiurnas“	Stasio Jusionio tapybos darbų paroda
Kryždirbystė	Paroda „Natiurmortas. Šiuolaikinis kontekstas tradicijoje“	Enrique’s J. Estudillo (Ispanija) personalinė paroda „Simboliai“
Raimondo Paknio fotografijų paroda „Išlikęs laikas. Medinių bažnyčių interjerai“	Dailininkų sąjungos galerija	Jolantos Mašidlauskienės keramikos papuošalų paroda
Tarptautinė popieriaus karpinių paroda „Karpinių Kalėdos“	<i>Vokiečių g. 2</i>	Gedimino Pašvensko papuošalų paroda
Kazio Varnelio namai-muziejus	iki I. 2 d. – Raimondo Savicko jubiliejinė tapybos paroda „Ateinu“	„Viskas apie vieną“
<i>Didžioji g. 26</i>	Galerija AV17	<i>Gelgaidiškio dvare</i> – Rolando Urbonavičiaus fotografijų paroda „12 laiko sakmių“
K. Varnelio kūrybos ir kolekcijos ekspozicija	<i>Aušros Vartų g. 17</i>	P. Stulgos lietuvių tautinės muzikos instrumentų muziejus
<i>Lankymas antradienį–šeštadienį iš anksto susitarus tel. 279 16 44</i>	Juvelyrikos paroda „Laukas“ (Estija)	<i>Zamenhofo g. 12</i>
Vilniaus gynybinės sienos bastėja	Pylimo galerija	Audronės Andrulevičienės paroda „Roman-tiškoji industrija“
<i>Bokšto g. 20</i>	<i>Pylimo g. 30</i>	Kauno įgulos Karininkų ramovė
Nuolatinė ekspozicija	Eigirdo Scinsko tapybos paroda „Abstraktus pasaulis“	A. Mickevičiaus g. 19
Valdovų rūmai	Jono Meko vizualiųjų menų centras	iki 27 d. – paroda „Art Deco Kaune 1919–1940. Namų jausmas“
<i>Katedros a. 4</i>	<i>Malūnų g. 8</i>	Akademijos Ugnės Karvelis gimnazija
Tarptautinė paroda „Spalvų alchemija.	Audriaus Novicko paroda „Moteris pada-linta pusiau“	<i>Mokyklos g. 5</i>
Skaljolos meno kūriniai iš Bianco Bianchi kolekcijos Florencijoje“	Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija	iki 30 d. – Mildos Gailiūtės personalinė tapybos darbų paroda „Sugrįžinėjimai“
Bažnytinio paveldo muziejus	<i>Vilniaus g. 39 / 6</i>	KLAIPĖDA
<i>Šv. Mykolo g. 9</i>	iki 30 d. – Giedrimų šeimos paroda: Salvinijos tekstilė, Andriaus tapyba, Lino spalvoti medžio raiziniai, Gintautės piešinėliai	Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija
Bažnytinio paveldo muziejaus ekspozicija	Savicko paveikslų galerija	<i>Liepų g. 33</i>
Paroda „Kolekcininko kabinetas“ (kunigo Pranciškaus Tičkovskio kolekcija iš Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos rinkinių ir Akmenynės bažnyčios)	<i>J. Basanavičiaus g. 11 / Teatro g. 1</i>	„Nuostabioji žemė. Dailininkai Rytų Prūsijoje. XIX–XX a. I pusės tapyba ir grafika iš Aleksandro Popovo rinkinio“
Paroda „Susimąstęs Kristus: nuo religinio atvaizdo iki tautos simbolio Rūpintojėlio“	Rūtos Eidukaitytės paroda „Spalvos, laikas ir vėl spalvos“	Jūratės Bučmytės ir Alberto Krajinsko akvarelių ir laivų modelių paroda „Mūsų turtas“
	Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos galerija	Japoniškų lėlių paroda
	<i>Šv. Jono g. 11</i>	iki 31 d. – „Taikomoji dekoratyvinė dailė – mūsų namams. Iš Lietuvos dailės muziejaus rinkinių“
	Vytauto Daraškevičiaus fotografijų paroda „Tarp vandenynų ir smėlynų“	KKKC parodų rūmai
	Užupio galera	<i>Aukštoji g. 1 / Didžioji Vandens g. 2</i>
	Užupio g. 2a	iki I. 3 d. – Remigijaus Treigio retrospektyvinė paroda „Teritorijos: fotografijos 1987–2015“
	Taidos Balčiūnienės iliustruotų knygų paroda	
	Rašytojų klubas	
	<i>K. Sirvydo g. 6</i>	
	Benedikto Januševičiaus fotografijų paroda „Norvegijos dienoraštis“	
	Lietuvos nacionalinė filharmonija	
	<i>Aušros Vartų g. 5</i>	
	iki 31 d. – Dmitrijaus Matvejevo fotoparoda „Tss...“	
	Galerija „Šofar“	
	<i>Mėsinių g. 3A/5</i>	
	Architektūrinė paroda 3D modeliuose	
	„Išnykęs ir dingstantis paveldas: medinių sinagogų architektūra“	
Vilniaus dailės akademijos galerijos		
Parodų salės „Titanikas“		
<i>Maironio g. 3</i>		
iki 31 d. – Audriaus Naujokaičio kūrybos paroda „Virš Bermudų trikampio“		
Tekstilės galerija „Artifex“		
<i>Gaono g. 1</i>		
Kęstučio Grigaliūno paroda „Sutemos tirščiausias prieš aušrą“		
A. ir A. Tamošaičių galerija „Židinyš“		
<i>Dominikonų g. 15</i>		
Dailininkų Tamošaičių kūryba		
XIX–XX a. pirmos pusės liaudies meno rinkiniai		

„7md“ rekomenduoja

Dailė

Kaip tik šventiniu laikotarpiu verta praleisti dieną Šiuolaikinio meno centre, kur iki 2016 m. sausio 6 d. veikia trys parodos, tyrinėjančios tikrovės ir vaizduotės ribas. Lenkų menininkė Marzena Nowak parodoje „Tarp“ iš kasdienių įvaizdžių dėlioja pasakojimą apie menininko būseną tarp būtinybės dalyvauti viešajame gyvenime ir noro dingti įsi-vaizduojamybėje. JAV gyvenantis Vytenis Jankūnas fotografuodamas Niujorko metro keleivius išjudina reportažinės fotografijos laiką, o studijas Italijoje ir Norvegijoje baigusi Emilija Škarnulytė, parodoje „QSO lėšis“ pasitelkusi kvazarų signalus, transformuoja erdvės pojūtį ir iš tiesų perkelia kažkur kitur.

Muzika

Žinomo multiinstrumentininko, muzikos kūrėjo Sauliaus Petreikio debiutinio albumo „Lowlands“ pristatymas gruodžio 28 d. 19 val. Filharmonijos Didžiojoje salėje – išskirtinis šventinis renginys, kuriame dalyvauja vieni ryškiausių atlikėjų iš Lietuvos, Latvijos ir Irano. Skambės kompozicijos, savitai jungiančios populiariosios, klasikinės, folkloro, *world music*, džiazo muzikos bruožus. S. Petreikio kompozicijų šaknys – tarytum sakrali vieta, iš kurios išauga mitinio Pasaulio medžio kamienas. It medžio šakose giedantys paukščiai skamba ir dailiai pinasi įvairių tautų muzikos instrumentų balsai. Jie sukuria savitą tembrų ir stilių harmoniją, klausytojams atverdami šviesią ir vaiskią skambesio erdvę. Albumo pavadinimas „Lowlands“ atsiskleidžia įvairiomis prasmėmis. Viena jų – Žemaitija, iš kurios kilęs ir pats atlikėjas, o platesne prasme – tai žemumos, lygumos ir slėniai, kuriuose glūdi kiekvieno mūsų šaknys. Tai vieta, į kurią kaskart sugrįžtame.

Teatras

Vilniaus teatras „Lėlė“ naujametinę dovaną šiemet siūlo rinktis prancūzišką – teatro iš Prancūzijos „23H50“ spektaklius. Gruodžio 28, 29, 30 d. 18.30 „Lėlės“ Didžiojoje salėje jie parodys tris spektaklius jaunimui ir suaugusiems: „Didelis karkasas“ (rež. Marion Belot), „Neišvengiami žvėrys“ (rež. Jūratė Trimakaitė) ir „Pliušiniai Ipolito meškiukai“ (rež. Lucas Prieux). Jaunieji kūrėjai būsimiems ir esamiems lietuvių teatro profesionalams ves ir keletą kūrybinių dirbtuvių.

Spektakliai

Fotografijų paroda „Lietuvos fotografija: vakar ir šiandien. Šiandienos atodangos“
Fotografijos galerija
<i>Didžioji Vandens g. 2</i>
Paroda „Baimės geometrija“
Baroti galerija
<i>Aukštoji g. 3/3a</i>
iki 31 d. – Jono Švažo (1925–1976) tapyba
Klaipėdos galerija
<i>Bažnyčių g. 6</i>
Paroda „Stiliaus ikona“
„Herkaus galerija“
<i>Herkaus Manto g. 22</i>
Vaclavo Sporskio (Baltarusija) tapyba

ŠIAULIAI
„Laiptų galerija“
<i>Žemaitės g. 83</i>
Vido Pinkevičiaus (1949–2012) kūrybos paroda „Gyvenimas – tapyba“

Dailės galerija
<i>Vilniaus g. 245</i>
Aido Bareikio paroda „Atkakliai įsiėdęs“
Salomėjos Jastrumskytės grafikos paroda „Apie Euklidą“

Fotografijos muziejus
<i>Vilniaus g. 140</i>
Paroda „(Ne)fotografinis laukas. 1988–1995“
Šiaulių universiteto dailės galerija
<i>Vilniaus g. 141</i>
Romualdo Balinsko paroda „Balos“

PANEVĖŽYS
Dailės galerija
<i>Respublikos g. 3</i>
Džinos Jasiūnienės paroda „Skraidantys kilimai ir kitos pasakos“
Fotografijos galerija
<i>Vasario 16-osios g. 11</i>
iki 27 d. – Algimanto Aleksandravičiaus fotografijų paroda „Nuo Miltonio iki...“

Valstybinis jaunimo teatras 27 d. 12 val. – „RAGANIUKĖ“ (pagal O. Preuslerio pasaką). Rež. – E. Jaras 27 d. 15 val. – V.V. Landsbergio „ARKLIO DOMINYKO MEILĖ“. Rež. – A. Vidžiūnas (Salė 99) 29 d. 18 val. – A. Čechovo „VYŠNIŲ SODAS“. Rež. – A. Latėnas 30 d. 18 val. – E. Scarpettos „VARGŠAI. ARISTOKRATAI“. Rež. – P.E. Landi 31 d. 18 val. – R. Thomas „AŠTUONIOS MYLINČIOS MOTERYS“. Rež. – B. Latėnas Oskaro Koršunovo teatras 28 d. 19 val. <i>OKT studijoje</i> – „PO LEDU“ (pagal F. Richterį). Rež. – A. Areima Rusų dramos teatras 27, 29, I. 3 d. 10, 12 val. – šventinė eglutė vaikams „NAUJIEJI METAI CIRKE 2“. Rež. – O. Lapina 27 d. 18.30 – A. Čechovo „MEŠKA“. Rež. – K. Krasilnikovaitė 30, 31 d. 18.30 – M. Bulgakovo „ZOKIOS BUTAS“. Rež. – R. Atkočiūnas I. 3 d. 18.30 – M. Macevičiaus „PRAKEIKTA MEILĖ“ (pagal P. Sanajevo apysaką „Palaidokite mane už grindjuostės“). Rež. – A. Jankevičius Vilniaus teatras „Lėlė“ Didžioji salė 27 d. 12 val. – E.T.A. Hoffmano „SPRAGTUKAS“. Scenarijaus aut., rež. ir dail. – V. Mazūras 27 d. 18.30 – PREMJERA! „ATRASK MANE“ (lietuviškas galvosūkis be pertraukos). Insc. aut. ir rež. – R. Kazlas <i>Prancūzų teatro spektakliai</i> 28 d. 18.30 – „DIDELIS KARKASAS“ (pagal M. Larcenet komiksų seriją „Blast“). Rež. – M. Belot 29 d. 18.30 – „NEIŠVENGIAMI ŽVĖRYS“ (pagal V. Budreckaitės kūrybą). Rež. – J. Trimakaitė 30 d. 18.30 – „PLIŪŠINIAI IPOLITO MEŠKIUKAI“ (pagal S. Kane pjesę „Fedros meilė“). Scen. aut., rež., dail. – L. Prieux Mažoji salė 27 d. 14 val., 29 d. 12 val. – N. Indriūnaitės „SNIEGUOLĖ IR SEPTYNI NYKŠTUKAI“ (pagal brolių Grimmų pasaką). Rež. – N. Indriūnaitė „Menų spaustuvė“ 27 d. 18 val. <i>Juodojoje salėje</i> – koncertas „Sheep Got Waxed“. Idėjos aut. – P. Vaškas, S. Šipavičius, A. Gecevičius 29 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – „KELIONĖ NAMO“. Rež. – V. Bareikis (urbanistinio šokio teatras „Low Air“) 30 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – „JOBO KNYGA“. Rež. – E. Nekrošius (teatras „Meno fortas“) KAUNAS Kauno dramos teatras 27, I. 3 d. 15 val. <i>Didžiojoje scenoje</i> – I. Paliulytės „ASTRIDA“ (A. Lindgren biografijos ir pasakų motyvais). Rež. – I. Paliulytė 27 d. 18 val. <i>Rūtos salėje</i> – J. Dell ir G. Sibleyras „TEGYVUOJA BUŠONAS!“ Rež. – R. Vitkaitis 29 d. 18 val. <i>Rūtos salėje</i> – D. Danis „AKMENŲ PELENAI“. Rež. – A. Jankevičius 29 d. 19 val. Ilgojoje salėje – B. Srbljanovič „SKĖRIAI“. Rež. – R. Atkočiūnas 30, I. 2 d. 12 val. <i>Rūtos salėje</i> – A. Dilytės „SOLĖ IR MOČIUTĖS“. Rež. – A. Dilytė 30 d. 18 val. <i>Didžiojoje scenoje</i> – PREMJERA! W. Shakespeare'o „HAMLETAS“. Rež. – V. Bareikis 31 d. 18 val. <i>Didžiojoje scenoje</i> – „VARGŠŲ OPERA“. Rež. – A. Kurienius I. 2 d. 18 val. <i>Didžiojoje scenoje</i> – „BARBORA“ (pagal J. Grušo dramą „Barbora Radvilaitė“). Rež. – J. Jurašas. Adaptacijos autorė – A.M. Sluckaitė	3 d. 18 val. <i>Rūtos salėje</i> – D. Loher „KLAROS SANTYKIAI“. Rež. – R. Atkočiūnas Kauno valstybinis muzikinis teatras 26, 27 d. 18 val. – PREMJERA! F. Wildhorno „KARMEN“ (miuziklas pagal P. MÉRIMÉE romaną). Rež. – K. Jakštas, muzikos vad. ir dir. – J. Janulevičius 30 d. 18 val. – G. Verdi „TRAVIATA“. Dir. – J. Geniušas 31 d. 19 val. – Naujųjų metų koncertas I. 3 d. 12 val. – „SNIEGO KARALIENĖ“. Dir. – J. Janulevičius 3 d. 18 val. – J. Strausso „VIENOS KRAUJAS“. Dir. – V. Visockis Kauno kamerinis teatras 26, 27 d. 12, 14 val. – D. Čepauskaitės „TRYSNARSŪS PARŠIUKAI“. Rež. – A. Rubinovas 26, 27, 29, 30 d. 18 val. – J. Cariani „NESAMAS MIESTAS“. Rež. – A. Lebeliūnas Kauno mažasis teatras 26 d. 14 val., 27 d. 12 val. – K. Žernytės „NORIU ARKLIUKO“. Rež. – R. Kimbraitė 27 d. 18 val. – M. Fratti „SESUO“. Rež. – A. Žukauskas Kauno lėlių teatras 26, I. 2 d. 10 ir 12 val., 3 d. 14 val. – „DOVANA KALĖDŲ SENELIUI“. Aut. ir rež. – A. Žiurauskas KLAIPĖDA Klaipėdos valstybinis dramos teatras 29 d. 18.30 <i>Mažajoje salėje</i> – M. Gavrano „VISKAS APIE VYRUS“. Rež. – A. Lebeliūnas 31 d. 18.30 <i>Didžiojoje salėje</i> – M. Gavrano „POROS“. Rež. – R. Kudzmanaitė Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras 29 d. 18.30 – G. Verdi „TRAVIATA“ 30 d. 18.30 – koncertas „Johanno Strausso valsai ir polkos“ 31 d. 16, 20 val. – koncertas „Brodvėjus.LT“ ŠIAULIAI Valstybinis Šiaulių dramos teatras 26 d. 12, 15 val. – A. Lebeliūno „KALĖDINIAI ŽAISLAI“. Rež. – A. Lebeliūnas 27 d. 18 val. – PREMJERA! A. Milerio „KOMIVOJAŽIERIAUS MIRTIS“. Rež. – A. Lebeliūnas 31 d. 19.30 – Naujametinėje programoje „Vyšnių trio“ jums“. Dalyvauja M. Vyšniauskaitė (vokalas), D. Vyšniauskas (trimitas, flugelhornas, trombonas), P. Vyšniauskas (klarnetas, saksofonai), akomponuoja V. Kaplanas (gitarą) I. 3 d. 12 val. – D. Čepauskaitės „KAŠTONĖ“ (pagal A. Čechovo apsakymą „Kaštonė“). Rež. – A. Lebeliūnas 3 d. 18 val. – R. Lamoureux „SRIUBINĖ“. Rež. – N. Mirončikaitė PANEVĖŽYS Juozo Miltinio dramos teatras 26 d. 18 val. – Deivio, Renatos ir Vaidos Genytės šventinis koncertas 27 d. 18 val. – L. Gersche's „LAISVI DRUGELIAI“. Rež. – D. Kazlauskas 29 d. 18 val. – PREMJERA! M. Camoletti „PRANCŪŽISKOS SKYRYBOS“. Rež. – D. Kazlauskas 30 d. 18 val. – N. Simono „BASOMIS PARKE“. Rež. – P. Stoičėvas 31 d. 18 val. – PREMJERA! T. Joneso, H. Schmidto „FANTAZUOTOJAI“. Rež. – J. Staniunas Koncertai VILNIUS Kongresų rūmai 26 d. 19 val. – teatralizuotas šventinis koncertas „J. Strausso valsų ir polkų fejerverkai“. Dalyvauja D. Rinkevičienė, Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. – G. Rinkevičius 27 d. 19 val. – šventinis koncertas „Roko baladės 4“. Solistai P. Meškėla, J. Milius, Č. Gabalis. Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. – Gintaras Rinkevičius. Programoje B. Jovi, „Led Zeppelin“, „Scorpions“, R. Stewarto, B. Adams, „Judas Priest“ ir kt. atlikėjų, grupių dainos 28 d. 19 val. – šventinis koncertas „The Queen Symphony“. S. Rinkevičiūtė (smuikas), V. Šiugždinienė (violončelė), R. Buškevics (fortepijonas), Kauno valstybinis choras (vad. P. Bingelis), Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir – G. Rinkevičius 29 d. 19 val. – šventinis koncertas „Gražiausia filmų muzika“. Programoje kūriniai ir dainos iš kino filmų „Gladiatorius“, „Karibų piratai“, „Rokis“, „Agentas 007“, „Krikštaitėvis“ ir kt. Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir – G. Rinkevičius 30 d. 19 val. – šventinis koncertas „Meilės dainos“. E. Sašenko, J. Milius, Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. – G. Rinkevičius 31 d. 17 val. – šventinis koncertas „Gražiausios operų arijos“. L. Gubaidulina, Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. – G. Rinkevičius. Programoje P. Mascagni, G. Verdi, F. Leharo, G. Puccini, G. Bizet kūriniai Taikomosios dailės muziejus 31 d. 17.30 ir 20 val. – kamerinės muzikos ansamblis „Vilniaus arsenalas“. Solistai J. Stupnianeck (sopranas) ir T. Tuskenis (baritonas). Programoje J.S. Bacho, G.F. Händelio, D. Cimarosos, G. Donizetti ir J. Offenbacho kūriniai Bernardinų bažnyčia 26 d. 19 val. – Bernardinų bažnyčios giedojimo mokyklos 20 metų jubiliejaus Kalėdų koncertas „Mano siela šlovina Viešpatį“. Dalyvauja chorai „Brangenybės“ (vad. V. Kikėlienė), „Angelai“ ir „Serafimai“ (vad. E. Ignatavičienė), „Švento Pranciškaus paukšteliai“ ir „Langas“ (vad. R. Kraucevičiūtė), G. Gelgotas (fleita), J. Narušytė (vargonai), J. Kazakevičiūtė (vargonai), K. Vasiliauskaitė (vargonai), J. Gelgotaitė (obojus), G. Labanauskas (trimitas) Šv. Jonų bažnyčia 25 d. 18 val. – VU kamerinis orkestras. Solistė G. Kiršaitė (mecosopranas). Orkestrines solo partijas atlieka R. Bautronytė (smuikas) ir fleitininkės R. Kirtiklytė bei L. Meškonytė. Programoje G. Lineko, G.Ph. Telemanno, L. Mozarto, J.S. Bacho, A. Adamo, J.F. Wade, F. Gruberio kūriniai Šv. Kotrynos bažnyčia 27 d. 18 val. – M. Liu (vokalas), instrumentinė grupė „Subtilu-Z“: L. Vaitkus (tenorinė birbynė, lumzdelis), P. Velikis (akordeonas), D. Mihailovas (akordeonas), V. Švažas (perkusija) 29 d. 19 val. – „Gospel: skambantis džiaugsmas“. Atlikėjai vokalinė grupė „Where The Backs Come From“ (vad. A. Matekūnaitė), ritmo grupė T. Dičiūnas (klavišiniai), P. Volkovas (gitarą), P. Vaicekauskas (bosinė gitara), A. Kairys (mušamieji), svečiai G. Vaitkutė (vokalas), D. Kondratavičiūtė (vokalas), V. Veklenko (vokalas) 30 d. 19 val. – „Cafe De Paris“. Chris Ruebens ensemble: Ch. Ruebens (gitarą, vokalas), S. Petreikis (pučiamieji), N. Bakula (akordeonas), A. Kairys (mušamieji, perkusija) 31 d. 17, 20 val. – naujametinis koncertas „Šventinių melodijų konfeti“. Solistai L. Zigmantaitė (mecosopranas), P. Bagdavičius (tenoras), Vilniaus miesto savivaldybės Šv. Kristoforo kamerinis orkestras. Dir. – D. Katkus Valdovų rūmai 27 d. 19 val. <i>Didžiojoje renesansinėje menėje</i> – „Kalėdų giesmės“. Atlieka kamerinis choras „Aidija“ (meno vad. ir dir. – R. Gražinis).	Kalėdų muzikos savaitė 26 d. 12 val. <i>Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje</i>, – teatralizuotas koncertas visai šeimai „Karališkos Kalėdos“. Berniukų ir jaunuolių choras „Ąžuoliukas“, „Ąžuoliuko“ vyrų choras (meno vad. ir vyr. dir. – V. Miškinis), Vilniaus „Ąžuoliuko“ muzikos mokyklos IV klasės choras (vad. – R. Kuncienė). Dir. R. Kuncienė, L. Balandis, V. Miškinis. Dalyvauja R. Marcinkutė (vargonai, fortepijonas), S. Petreikis (ožio ragas, fleitos). Programoje J. Leavitto, J. Rutterio, S. Petreikio, V. Miškinio, W.A. Mozarto, J. Naujaliao kūriniai 26 d. 19 val. <i>Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje</i>, 27 d. 17 val. <i>Kauno valstybinėje filharmonijoje</i> – Lietuvos kamerinis orkestras. Solistas ir dir. – S. Krylovas (smuikas). Solistė J. Novikova (sopranas). Programoje W.A. Mozarto, M. de Fallos, P. de Sarasatės kūriniai 27 d. 14 val. <i>Jašiūnų Balinskių dvare</i> – ansamblis „Musica humana“ (meno vad. ir dir. – A. Vizgirda). Solistai V. Kuprevičienė (sopranas), A. Vizgirda (fleita), R. Beinaris (obojus), I. Girdžiūnaitė (smuikas). Programoje J. Haydno, W.A. Mozarto, M.K. Oginskio, M.K. Čiurlionio, G. Puccini, R. Schumanno, A. Dvořáko, L. Arditi, G. Verdi, A. Adamo kūriniai 27 d. 19 val. <i>Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje</i>, 28 d. 18 val. <i>Klaipėdos koncertų salėje</i> – vokalinis ansamblis <i>a cappella</i> „Estonian Voices“: M. Dede (sopranas), M. Vāli (sopranas), K. Voorandas (altas), M. Dede (tenoras), R. Erismaa (baritonas), A. Kūlama (bosas) 28 d. 19 val. <i>Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje</i>, – S. Petreikio debutinio albumo „Lowlands“ pristatymas. S. Petreikis (multiinstrumentininkas) ir „World Orchestra“: S. Petreikis (klasikinė fleita, bansuri, ney, airiška fleita, wistle, lumzdelis, dudukas, birbynė, ožragis, trimitas, zurna, ragai), T. Dešukas (mandolina, smuikas, altas, vokalas), D. Petreikis (saksofonas, gitara, fleita, perkusija, vokalas), Ch. Ruebenas (gitara), L. Jansone (kanklės), N. Malūnavičiūtė (balsas), M. Rasouli (ney), H. Rahbaralam (persiškas vokalas, perkusija), N. Bakula (akordeonas), M. Balčiūnas (fortepijonas, klavišiniai), J. Krivickas (gitara, vokalas), R. Mitkus (vargonai), A. Daugirdas (bosinė gitara, vokalas), G. Mačiulskis (balafonas, perkusija, kalimba, kalbantis būgnas, vokalas), A. Kairys (būgnai). „Gospel“ choras (vad. K. Žaldokaitė), Lietuvos edukologijos universiteto choras „Ave Vita“ (vad. – K. Barisas). Koncertą veda Z. Kelmickaitė 29 d. 18 val. <i>Klaipėdos koncertų salėje</i>, 30 d. 18 val. <i>Marijampolės kultūros centre</i> – Palydint senuosius. Lietuvos kamerinis orkestras. Solistas ir dirigentas S. Krylovas. Programoje G. Torelli, A. Vivaldi, M. de Fallos, P. de Sarasatės, J. Haydno kūriniai 29 d. 19 val. <i>Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje</i>, – „Naujametė uvertiūra“. Valstybinis pučiamųjų instrumentų orkestras „Trimitas“. Solistai M. Lukošitė (mecosopranas), E. Chrebtovas (baritonas), M. Adigezalzade (fortepijonas). Dir. – D. Pavilionis. Koncerto vedėja S. Stankevičiūtė. Programoje G. Gershwinio, K. Vlako miuziklų arijos ir duetai Naujamečiai koncertai 31 d. 18 ir 20 val. <i>Šv. Jonų bažnyčioje</i> – „Atsiveikinimo simfonija“ palydint senuosius. Lietuvos kamerinis orkestras. Solistas ir dirigentas S. Krylovas. Programoje S. Barberio, A. Vivaldi, J. Haydno kūriniai 30 d. 19 val. <i>Druskininkuose, mokyimo centre „Dainava“</i>, 31 d. 19 val. <i>Lietuvos mokslų akademijos salėje</i> – Valstybinis Vilniaus kvartetetas. J. Karnavičius (fortepijonas), A. Gurinavičius (kontrabosas). Programoje W.A. Mozarto, F. Schuberto kūriniai 29 d. 18 val. <i>Alytaus kultūros ir komunikacijos centre</i>, 30 d. 18 val. <i>Kauno valstybinėje filharmonijoje</i>, 31 d. 19 val. <i>Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje</i>, – naujametis vakaras „Ekspresas Paryžius–Niujorkas“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras. Solistės O. Kolobovaitė (sopranas), I. Prudnikovaitė (mecosopranas). Dir. – M. Pitrėnas. Koncertą veda V. Gerulaitis. Programoje H. Berliozio, G. Bizet, Ch. Gounod, J. Massenet, L. Delibes, J. Offenbacho, L. Bernsteino, V. Herberto, G. Gershwinio kūriniai
---	--	--

